

INFORMATOR OŚWIATOWY

BIULETYN OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W SŁUPSKU

KOMPETENCJE CYFROWE

KREATYWNE NAUCZANIE

W biuletynie m.in.:

- Przepisy prawne, decyzje, zalecenia i wyjaśnienia...
- Informacje o placówkach oświatowych
- Innowacje i poszukiwania w nauczaniu i wychowaniu
- Propozycje doskonalenia nauczycieli
- Informacje o konkursach i olimpiadach dla uczniów
- Recenzje, nowości wydawnicze
- Komunikaty

ODN
S Ł U P S K
www.odn.slupsk.pl

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

INFORMATOR OŚWIATOWY

• Nr 4/18 (184) • Rok XXVIII • PAŹDZIERNIK-GRUDZIEŃ 2018 • ISSN 1505-0904

Bożena Żuk: *W poszukiwaniu strategii rozwijania twórczego potencjału ucznia* 3

PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA

Maciej Dębski: <i>Nie udawajmy, że problemu nie ma</i>	4
Krzysztof Kosiński: <i>MegaMisja. Rozwój kompetencji cyfrowych, medialnych i informacyjnych dzieci w klasach 1-3</i>	7
Maciej Maraszkiewicz: <i>Wpływ portali społecznościowych na psychikę młodzieży. Komunikat z badań</i>	9
Mateusz Nitka: <i>Lego Edukation Innovation Studio w Kobylnicy</i>	11
Kinga Mielczarek: <i>Informatyka na obcasach</i>	12
Mariusz Domański: <i>„Zachmurzony” Mickiewicz. Słupskie rozważania „nefologiczne”</i>	14
Dorota Dankowska, Elżbieta Pajewska: <i>eTwinning. Edukacja na miarę XXI wieku</i>	16
Irena Kowalczyk-Peta: <i>Pamiętajcie: zawsze razem. „Na ratunek Maluchom”. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Człuchowie</i>	18
Aneta Merl: <i>Nietoperz – nocny lotnik. Projekt edukacyjny w IV Liceum</i>	19
Irena Czyż: <i>Leśna ścieżka dydaktyczna „Orzechowska wydma”</i>	20
Paweł Mańkowski: <i>Internet – wróg czy przyjaciel pracy domowej</i>	22
Sylwia Szkuć: <i>Analizy SWOT i metaplan</i>	24
Jerzy Stachurski: <i>Innowacje pedagogiczne w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Cieczewie</i>	25
Franciszek Garszczyński: <i>Ile matematyki jest w fizyce?</i>	27
Agnieszka Derdzińska: <i>Komunikacja, czyli porozumiewanie się</i>	29

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

Joanna Kierul-Cieślak, Maciej Maraszkiewicz, Władysława Hanuszewicz: <i>Granty Pomorskiego Kuratora Oświaty</i>	31
Irena Czyż: <i>6 konferencja z cyklu Zdrowy Pomorzanie. Profilaktyka zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży</i>	34
Joanna Pawlak Jęczewska: <i>Wiele kultur jeden cel. Projekty Erasmus +. Przykłady dobrych praktyk</i>	36
Jerzy Paczkowski: <i>Podstawa programowa z matematyki w szkole średniej od 2019 r.</i>	37
Jerzy Paczkowski: <i>Konferencja – Katowice. Wspomaganie rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli</i>	42
Marek Wróblewski: <i>Lekcja programowania w klasach I-III</i>	45
Mariusz Domański: <i>Role, relacje, współpraca, organizacja. Przemysły kilka o klimacie szkoły</i>	51

OLIMPIADY, KONKURSY, IMPREZY

Iwona Poźniak: <i>VII Forum Pomorskiej Edukacji</i>	55
<i>Korzenie są gorzkie, ale owoce słodkie – rozmowa z Małgorzatą Klasą, laureatką plebiscytu</i>	
<i>Nauczyciel Pomorza 2018</i>	55
Jan Konrad Wilkanowski: <i>Nauczyciel – czy to brzmi dumnie?</i>	56
Agata Szklarkowska: <i>Konkurs na prezentację multimedialną</i>	57
Iwona Poźniak: <i>Pomorski Program Edukacji Morskiej</i>	59
Marcin Kisielewski: <i>Kisiele na Uniwersytecie. 11 Ogólnopolski Festiwal</i>	
<i>Nauki Przyrodnicze na Scenie</i>	62
Daniel Stawski: <i>Słupski fizyk reprezentował Polskę na niemieckim festiwalu naukowym</i>	64
Joanna Basiak, Ewa Misiewicz: <i>V Powiatowy Przegląd Solistów Instrumentalistów</i>	64
Katarzyna Tchórzewska: <i>100 lat Ligi Morskiej</i>	66

KSIĄŻKI, CZASOPISMA, MULTIMEDIA

Grażyna Wieczorek: <i>Biblioteka ODN poleca ...</i>	68
Danuta Maria Sroka: <i>Biblioteka ma być potrzebna. Osobista refleksja z konferencji.</i>	70
Marzena Tuliszką: <i>LearningApps.org. Platforma do tworzenia aplikacji edukacyjnych</i>	72
Dorota Czapiewska: <i>PBW poleca ...</i>	74
Agnieszka Stolarczyk, Jolanta Janonis: <i>Tematyczne zestawienie bibliograficzne.</i>	
<i>Na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku.</i>	
<i>Kompetencje cyfrowe ucznia i nauczyciela. Kreatywne nauczanie – pobudzanie kreatywności i samodzielności</i>	75

W poszukiwaniu strategii rozwijania twórczego potencjału ucznia

W szkole przeważnie dowiadujemy się o świetnych pomysłach i poznajemy biografie twórczych geniuszy, którzy je stworzyli. Bardzo rzadko szkoła uczy o tym, jak ci, których uznajemy za wybitnych, zdobyli pomysły. Może częściej powinniśmy koncentrować się na procesach umysłowych, postawach, sposobach pracy, które umożliwiły twórczym geniuszom spojrzeć na to samo, co widzi reszta z nas i dostrzec coś innego? Może za rzadko skorzystamy z dorobku pedagogiki twórczości?

W obecnym numerze *Informatora Oświatowego* prezentujemy propozycje zajęć dydaktycznych, które rozbudzają ciekawość i aktywność uczniów, rozwijają ich indywidualne uzdolnienia, wzmacniają twórcze postawy na lekcjach oraz w czasie zajęć pozalekcyjnych. O świetnych pomysłach uczniów szkoły w Cieczewie pisze jej dyrektor, Jerzy Stachurski. Nauczyciele tej szkoły od kilkunastu lat prowadzą działalność innowacyjną, która tworzy przestrzeń sprzyjającą rozwojowi zróżnicowanych zdolności uczniów, kształtowaniu ich wyobraźni oraz osiąganiu sukcesów. Irena Czyż, konsultantka ODN w Słupsku, zachęca do realizacji zajęć terenowych, które zajmują ważne miejsce w nowoczesnym systemie kształcenia. Jednocześnie zwraca uwagę na to, jak ważną rolę w rozwoju każdego człowieka odgrywa możliwość kontaktu z naukowcami, pasjonatami, do których niewątpliwie należy profesor Zbigniew Sobisz, wspaniały botanik i wybitny znawca przyrody naszego regionu. Kontynuację rozważań na temat znaczenia spotkań uczniów z przyrodą znajdziecie Państwo w artykule Anety Merl, która relacjonuje wyjazd w teren, podczas którego młodym badaczom udało się zobaczyć nietoperze z bliska w starym tunelu koło Soszycy. W ramach projektu uczniowie nie tylko rozwijali zainteresowania przyrodą, zdobywali wiedzę o otaczającym nas świecie, ale też uczyli się, jak w nim funkcjonować.

Prawa rządzące światem przyrody zdają się być przez człowieka zbadane i rozpoznane. Jej obecność w naszym życiu jest tak oczywista, że aż niezauważalna. Natomiast to, co fascynuje i pociąga ludzkość XXI wieku, to produkty technologii cyfrowej. Większość z nas nie wyobraża sobie życia bez internetu, czy też telefonu komórkowego. Ich użytkownicy, a szczególnie dzieci, potrzebują mądrego wsparcia w rozwoju kompetencji cyfrowych. Naprzeciw tym oczekiwaniom wychodzą naukowcy, psychologowie, nauczyciele oraz rodzice wspierani przez różne instytucje, fundacje i stowarzyszenia. Wśród nich znajduje się Fundacja Orange, realizująca ogólnopolski program MegaMisja. Dedykowany najmłodszym, opiera się na zajęciach, podczas których

dzieci przez zabawę uczą się kreatywnego, świadomego korzystania z internetu i multimedialnych.

Nauczyciele poszukujący nowych strategii rozwijania twórczego potencjału ucznia zapewne z zainteresowaniem przeczytają artykuł Doroty Dankowskiej i Elżbiety Pajewskiej o programie eTwinning, który zakłada model kształcenia poprzez działanie, zabawę, współpracę, komunikację. Autorki dzielą się swoim doświadczeniem, podają przykłady zastosowania platformy eTwinning i wskazują na zalety eTwinning'u. Wśród nich wymieniają dążenie do tego *Aby nasi uczniowie, za kilka czy kilkanaście lat, mogli odnaleźć się na dynamicznie zmieniającym się i ewoluującym rynku pracy, być odważnymi, świadomymi swej wartości członkami zglobalizowanego i z informatyzowanego społeczeństwa.*

Troska o dobro dzieci i młodzieży niejednokrotnie inspiruje dorosłych do podejmowania działań, których celem jest niwelowanie negatywnego wpływu urządzeń mobilnych i komunikacyjnych na rozwój młodego pokolenia Polaków. Wśród podmiotów zaangażowanych w ich realizację znajdują się poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Jedną z nich jest poradnia w Człuchowie, która z powodzeniem realizuje akcję *Na ratunek Maluchom*, w ramach której prowadzi działania profilaktyczne z udziałem rodziców dzieci w wieku od pierwszego do szóstego roku życia. O ile w przypadku małych dzieci niepokój budzi niestosowne korzystanie z urządzeń cyfrowych, to w przypadku młodzieży niepokojące są wyniki badań, dotyczących portali społecznościowych i ich wpływu na psychikę młodzieży. Pan Maciej Maraszkiewicz pisze, że *ich wyniki wskazują, iż najbardziej szkodliwymi portalami społecznościowymi dla młodzieży są: Instagram, Snapchat oraz Facebook.* Przeglądając graficzne ilustracje uzyskanych przez badaczy wyników, zastanawiam się, ilu dorosłych, podobnie jak młodzież, biegle porusza się po Facebook'u, Instagram'ie, Snapchat'ie, Twitterze oraz Youtube – a ilu ich zupełnie nie zna, po prostu nigdy z nich nie korzystało

Zatem może warto skorzystać z takich strategii uczenia się, które pozwolą na rozwój twórczego potencjału dorosłych w zakresie stosowania technologii cyfrowej?

*Życzę Państwu satysfakcjonującej lektury
i zapraszam do współpracy z naszym Ośrodkiem,*

Bożena Żuk
dyrektor

Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku

NIE UDAWAJMY, ŻE PROBLEMU NIE MA

Fonoholizm i sieciholizm realnie istnieją i stanowią zagrożenie dla życia i prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży

Jest obecnie taka postawa, by traktować świat wirtualny, wirtualnych przyjaciół, gry, komputery, ekrany, tablety, smartfony jako zagrożenie. To błąd, gdyż mylimy przyczyny z objawami. Powinniśmy zanurzyć się w świat dziecka by zobaczyć, że dzieli się ono na dwa bieguny, którymi są szkoła i dom. Jednak to niemożliwe, aby w szkole i w domu dziecko stało się tym, kim chciałoby być: bohaterem. W jakim świecie dziecko może szybko stać się bohaterem? W świecie wirtualnym. Musimy zdać sobie sprawę, że to nie świat wirtualny jest niebezpieczny, ale ten drugi, rzeczywisty – szkoła i dom. Naszym wspólnym zadaniem jest uczynić świat rzeczywisty równie atrakcyjnym, jak świat wirtualny. Jeśli w świecie realnym, dzięki naszej postawie dziecko będzie mogło poczuć się bohaterem, jak w świecie wirtualnym, nie będziemy mieli już problemów z tym drugim, gdyż nie będzie on już jedynym.

A. Stern

Powyższy cytat Andre Stern'a przewraca zapewne u niektórych czytelników świat do góry nogami. Rzadko bowiem się zdarza, że więcej zagrożeń dla naszych dzieci widzimy w domu i w szkole, niż w świecie wirtualnym. Ten drugi przez wielu rodziców, ale również i nauczycieli traktowany jest jako wielkie zagrożenie dla rozwoju dziecka, jego kontaktów z rówieśnikami, jako życia w ogóle. Tymczasem warto wskazać na początku tych rozważań na kilka ważnych aspektów, które stanowić mogą główne założenia dla dalszych słów:

- a) w społeczeństwie sieci internet jest naturalnym środowiskiem wzrostu dzieci i młodzieży,
- b) to nie media cyfrowe są złe, niewłaściwe może być ich używanie,
- c) to nie media cyfrowe niszczą więzi, ale osłabiane przez rodziców więzi otwierają przestrzeń na nowe, ale w istocie obce dzieciom, bycie online,
- d) zachowania podejmowane w przestrzeni internetu mają takie same skutki co zachowania podejmowane w świecie realnym, zaś życie wirtualne i realne to dwie manifestacje tego samego życia,
- e) kontakt w sieci różni się od relacji bezpośredniej,
- f) odpowiedzialność cyfrową buduje się od wczesnych lat dziecka,
- g) dobrostan psychiczny użytkownika mediów cyfrowych uzależniony jest od świadomego pozostawiania poza przestrzenią internetu.

Pomimo niewątpliwych plusów związanych z używaniem przez dzieci i młodzież internetu (rozwijanie

pasji, hobby, zainteresowań, utrzymywanie kontaktu z innymi, zaoszczędzenie czasu, rozwój kompetencji edukacyjnych i społecznych, możliwość pomagania innym) można powiedzieć, że jego **nadużywanie zawsze jest szkodliwe**. Z badań prowadzonych przez Fundację Dbam o Mój Z@SIEG oraz Uniwersytet Gdański wynika, że 20% osób młodych używa owych technologii w sposób ryzykowny, kolejne 2-3% szkolnej młodzieży jest skrajnie przywiązanych do swoich smartfonów i innych cyfrowych gadżetów. To fonoholicy, siecioholicy, uzależnieni od gier video, od portali społecznościowych. To osoby, które:

- 1) przejawiają skrajne emocje w sytuacji niemożności skorzystania z mediów cyfrowych (trudności z samokontrolą, wystąpienie objawów abstynencyjnych takich jak niepewność, lęk, obniżony nastrój, drżenie rąk, agresja słowna, agresja fizyczna),
- 2) nie wyobrażają sobie życia bez smartfona,
- 3) ciągle czekają, aż ktoś do nich napisze bądź zadzwoni,
- 4) zabierają smartfona wszędzie ze sobą i korzystają z niego nawet wówczas, kiedy prowadzić to może do utraty zdrowia lub życia (np. podczas przechodzenia przez jezdnię),
- 5) ukrywają przed innymi fakt ciągłego używania mediów cyfrowych,
- 6) generują konflikty z innymi, którzy próbują wpłynąć na racjonalne używanie mediów cyfrowych,
- 7) czują wewnętrzny przymus, aby ciągle używać mediów cyfrowych.

Nadużywanie mediów cyfrowych, w tym przede wszystkim internetu oraz smartfonów, przyczyniać się może do konkretnych problemów widocznych podczas pobytu w szkole i przedszkolu. Należą do nich:

- a. **Przemęczenie, niewyspanie:** podczas prowadzonych przez Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG badań okazało się, że bardzo często uczniowie przyznają się do faktu kilkugodzinnego korzystania ze smartfonów tuż przed zaśnięciem. Niektóre osoby wskazują, że taka czynność trwać może nawet 5 godzin. Myśląc o negatywnych konsekwencjach związanych z używaniem mediów cyfrowych w godzinach wieczorno-nocnych nie sposób nie wspomnieć o ważnej pochodnej, jaką jest niski poziom absorpcji treści przekazywanych przez nauczyciela podczas prowadzonych zajęć.
- b. **Zaniedbywanie obowiązków:** na ten fakt wskazuje 15,8% wszystkich przebadanych uczniów, kolejne 26,9% badanych przyznała, że w skutek korzystania z telefonu komórkowego i internetu ma mniej czasu na naukę. Zaniedbywanie obowiązków szkolnych może być powodowane wspomnianym już wyżej faktem, iż w wielu domach nie istnieją żadne zasady korzystania ze smartfonów oraz internetu, a rodzice bardzo rzadko rozmawiają ze swoimi dziećmi na temat odpowiedzialnego wykorzystywania mediów cyfrowych. W sytuacjach skrajnych (np. w sytuacji uzależnienia od gier on-line) dzieci nie tylko zaniedbują obowiązki wynikające z ich edukacji, ale również przestają realizować obowiązek szkolny jako taki.
- c. **Brak koncentracji bądź jej zaniżony poziom:** prowadzone przez Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG badania wskazują, że prawie co czwarty uczeń (23,7%) przyznaje, że czasem nie potrafi skoncentrować się na jednej czynności wykonywanej w danym momencie, gdyż czuje się rozproszony z powodu korzystania z własnego smartfona czy tabletu. Brak koncentracji osób problemowo korzystających z telefonów komórkowych widoczny jest również w trakcie trwania lekcji: osoba kompulsywnie używająca smartfona charakteryzuje się niskim poziomem skupienia, powolnym przyswajaniem treści, czy niemożności utrzymania koncentracji na wykonywanym zadaniu.
- d. **Cyberprzemoc:** wyniki badań prowadzonych przez Uniwersytet Gdański i Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG jasno wskazują, że dzisiejsza polska szkoła jest szkołą dość wyraźnie uwikłaną w problem przemocy w sieci. Choć znajomość zjawiska kształtuje się na wysokim poziomie (76,9% uczniów wie, co znaczy pojęcie *cyberprzemoc*), okazuje się, że 7,2% uczniów spotyka się z jej przejawami często, a 65,1% w sposób sporadyczny. Prowadzone przez Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG badania wskazują również, na wyraźną korelację pomiędzy stosowaniem cyberprzemocy, a byciem jej ofiarą. Przynajmniej raz w życiu ofiarą robienia zdjęć bez pozwolenia było 58,5% uczniów, 37,2% uczniów doświadczyła w swoim życiu hejtowania.
- e. **Seksting (zamieszczanie w internecie nagich zdjęć):** w zależności od przyjętej definicji i metodologii badań problem ten dotyczy od kilku do nawet ponad 40% dzieci i nastolatków. Zjawisko postrzegane przez większość młodych ludzi jako niezagrażające, potrafi być niezwykle dotkliwe, szczególnie w sytuacji upublicznienia prywatnych materiałów erotycznych w sieci. Ponadto często towarzyszą mu zachowania rówieśników o charakterze cyberprzemocowym. Przesyłanie nagich zdjęć za pomocą internetu staje się coraz bardziej poważnym problemem widocznym w polskiej szkole, i to już w czwartych, piątych klasach szkoły podstawowej. 18% młodzieży biorącej udział w badaniu prowadzonym przez Uniwersytet Gdański oraz Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG zadeklarowała, że na swoim smartfonie posiada bardzo dużo zdjęć i materiałów o charakterze intymnym, a 11,6% przyznało wprost, że przynajmniej raz w życiu zrobiło sobie zdjęcie intymne i upubliczniło w sieci. Z przeprowadzonych przez Fundację Dbam o Mój Z@SIĘG badań wynika ponadto, że 25,5% uczniów deklaruje rozpowszechnianie tego rodzaju zdjęć, zdecydowanie częściej ten proceder uprawiają chłopcy niż dziewczęta. Przesyłanie nagich zdjęć przez internet (tzw. robienie nudesków) może mieć swoje dalsze negatywne konsekwencje, do których niewątpliwie zaliczyć należy szantaż emocjonalny bądź wyłudzenie środków finansowych. Nagie zdjęcie ucznia bardzo często może stać się przyczyną

doświadczania hejtu bądź innych form cyberprzemocy. Za niepokojące dane należy uznać te, które wskazują, że 7,1% uczniów przyznaje, że często spotykają się ze składaniem niemoralnych propozycji przez internet, 5,5% młodych osób przyznała się, że umówiła się z kimś nieznanym przez internet.

- f. **Wycofanie z kontaktów z rówieśnikami:** samotność, tendencje do autoizolacji, ograniczenie kontaktów społecznych, nieumiejętność nawiązywania relacji społecznych z rówieśnikami - to jedne z wielu negatywnych skutków zbyt dużego przywiązania do sieci. Brak w sieci oparcia społecznego w sposób szczególnie widoczny jest u tych uczniów, którzy nie mają pasji i hobby, a w swoim życiu codziennym często kierują

się nudą (60% uczniów najczęściej korzysta ze smartfonów wówczas, kiedy się nudzi).

Najważniejsze strony poświęcone tematyce fonoholizmu:

- <https://dbamomojzasieg.com>
- <http://fonolandia.edu.pl>
- <https://domowykodeks.pl>
- <http://www.uzaleznieniabehawioralne.pl>

Warto zajrzeć na te portale, by zgłębić problem i poszukać możliwości rozwiązań.

dr Maciej Dębski
Uniwersytet Gdański
Fundacja Dbam o Mój Z@sieg

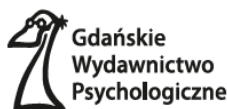
Fonolandia

FONOLANDIA to pierwszy w Polsce kompleksowo opracowany projekt edukacyjny dotyczący odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych i urządzeń mobilnych. Skierowany jest do najmłodszych użytkowników: 5- i 6-latków oraz uczniów klas 1–3 szkoły podstawowej, zaś jego głównym celem jest uczenie dzieci już od najmłodszych lat, w jaki sposób higienicznie, z korzyścią dla samego siebie, z należytą uwagą korzystać z cyfrowych dobrodziejstw.

W Fonolandii znaleźć będzie można pełne zadania i łamigłówek zeszyty ćwiczeń dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości percepcyjnych dzieci w różnym wieku, gotowe pomoce dydaktyczne dla nauczycieli i rodziców: przewodniki, w jaki sposób prowadzić zajęcia, poradnik o bezpiecznym używaniu mediów cyfrowych, jak również gry memo, karty obrazkowe, plansze edukacyjne oraz plakaty niezbędne do prowadzenia zajęć z najmłodszymi.

Materiał edukacyjny, jakim jest Fonolandia, zawiera piętnaście odrębnych lekcji, nawiązujących do takich obszarów życia dziecka jak spożywanie wspólnych posiłków, używanie mediów cyfrowych przed zaśnięciem, bezpieczeństwo na drodze, ochrona prywatności czy używanie mediów elektronicznych podczas nauki oraz zabawy.

„Fonolandia” to projekt realizowany przez:

Kontakt:

www.fonolandia.edu.pl

Fundacja Dbam o Mój Zasięg

MegaMisja

ROZWÓJ KOMPETENCJI CYFROWYCH, MEDIALNYCH I INFORMACYJNYCH DZIECI W KLASACH 1-3

Widok dzieci z tabletami lub smartfonami nie dziwi już nikogo. Ich sprawność posługiwania się technologiami niejednokrotnie przekracza umiejętności dorosłych. Warto jednak zwrócić uwagę na przygotowanie najmłodszych do odpowiedzialnego korzystania z internetu i cyfrowych narzędzi. Program MegaMisja jest odpowiedzią na to wyzwanie, ponadto jest to pierwsze tego typu przedsięwzięcie w Polsce o tak dużej skali oddziaływania.

Ewa Krupa, Prezes Fundacji Orange

MegaMisja Fundacji Orange wystartowała w 2015 roku. Impulsem do działań były wyniki badania poświęconego temu, jak najmłodszy uczniowie korzystają z internetu¹. Okazało się wówczas, że z tego medium korzysta już dwa miliony najmłodszych Polaków. Spędzają oni on-line coraz więcej czasu, zazwyczaj bezproduktywnie – głównie grając czy kontaktując się wirtualnie ze znajomymi, zamiast realnie się z nimi spotykać. Powyższą tezę i aktualność problemu potwierdzają najnowsze wyniki badań **EU Kids Online 2018**², mówiące o tym, iż 9 na 10 nastolatków korzysta ze smartfona, a ich aktywność jest raczej bierną konsumpcją niż tworzeniem nowych treści.

Dzieci potrzebują mądrego wsparcia w rozwoju ich kompetencji cyfrowych – a oferta polskich szkół w tym zakresie w dalszym ciągu nie jest dostosowana do potrzeb najmłodszych uczniów, brak jest systemowych rozwiązań w tym zakresie. Aktualność problemu motywuje Fundację Orange do kontynuacji działań w tym temacie i poszerzania grona odbiorców programu MegaMisja, który uczy pożytecznego korzystania z mediów, oraz pomaga dzieciom nabyć umiejętności niezbędnych w przyszłości. Również w roku 2019 planowany jest nabór nowych szkół podstawowych do programu. Informacje o rekrutacji będą dostępne prawdopodobnie już na początku kwietnia na stronie Fundacji www.fundacja.orange.pl.

❖ Opis działań

Ogólnopolski program MegaMisja włącza szkoły i świetlice w rozwój kompetencji cyfrowych³ dzieci

1. Ogólnopolskie badania internetu Megaplanet PBI/Gemius, dostępne: <https://www.gemius.pl/agencje-aktualnosci/dzieci-w-sieci.html>
2. Badanie **EU Kids Online 2018**, zrealizowane pod kierownictwem prof. UM dr hab. Jacka Pyżalskiego (zespół A. Zdrodowska OPI-PIB, K. Abramowicz OPI-PIB, Ł. Tomczyk UP w Krakowie) na reprezentatywnej próbie ok 1300 badanych w wieku 9-17 lat, <https://fundacja.orange.pl/aktualnosci/artypul/90-proc-nastolatkowie-umie-tworczo-korzystac-z-technologiei/>
3. Na potrzeby realizacji programu przyjęto definicję funkcjonalnych

w wieku 6-10 lat. Dziesięciomiesięczny cykl zajęć, to nie innego jak cyfrowe laboratorium, w którym dzieci przez zabawę uczą się kreatywnego, świadomego korzystania z internetu i multimediiów.

Wychowawcy realizują zajęcia według scenariuszy zaproponowanych przez Fundację; otrzymują także pomoce dydaktyczne do pracy z dziećmi. Uczniowie zdobywają nagrody dla swojej szkoły: tablety, kreatywne zestawy plastyczne, pakiety książek i gier planszowych oraz zestawy zabawek edukacyjnych i audiobooków.

Fundacja zapewnia także wsparcie merytoryczne oraz szereg narzędzi edukacyjnych, dzięki którym nauczyciele mogą prowadzić ciekawe, inspirujące zajęcia z wykorzystaniem nowych technologii. Relacje z zajęć trafiają na portal: www.megamisja.pl, który jest też ogólnodostępną bazą wiedzy i scenariuszy zajęć. Zakres merytoryczny programu został oparty na „Katalogu kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych”⁴. Na bazie merytorycznej programu powstała również bezpłatna, ogólnodostępna, aplikacja mobilna „MegaMisja z Psotnikiem”

❖ Efekty programu

Ważnym aspektem prowadzonego przez Fundację programu jest monitoring rezultatów i długoterminowych efektów programu. Danych na ten temat dostarcza kompleksowa ewaluacja. Do tej pory do programu zakwalifikowało się 800 szkół oraz nauczycieli z całej Polski, a w ponad 27 000 zajęć udział wzięło 20 000 dzieci z klas 1-3⁵.

kompetencji cyfrowych opierając się na „Ramowych katalogu kompetencji cyfrowych” dostępnym: https://cppc.gov.pl/wp-content/uploads/zal.-13-Ramowy_katalog_kompetencji_cyfrowych.pdf

4. Dostępnym: http://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/Katalog_kompetencji_medialnych_2014_EudBrrI.pdf

5. Stan na listopad 2018 r.

Wzrost kompetencji cyfrowych dzieci i nauczycieli – to naturalny i spodziewany efekt programu. Jak pokazują badania, ewaluacyjne przeprowadzone w 2018 roku wg. opinii nauczycieli realizujących program 92 % dzieci zwiększyło swoje kompetencje związane z wykorzystaniem nowych technologii, a 91 % z nich uważa, że pokazał on dzieciom kreatywne sposoby na wykorzystanie technologii⁶. Równie ważne są inne, pośrednie rezultaty społeczne: dzięki programowi zwiększa się świadomość rodziców na temat konieczności rozwoju umiejętności najmłodszych w kwestii nowych technologii, tak uważa aż 75 %⁷ nauczycieli.

❖ Korzyści dla dzieci i nauczycieli

Dla nauczycieli udział w MegaMisji jest źródłem wielkiej satysfakcji, a dla dzieci – niezwykłą przygodą, na którą czekają z niecierpliwością. Działania pokazują, że zajęcia mogą być atrakcyjne zarówno dla dzieci, jak i ich opiekunów. Przez zabawę najmłodszy uczą się, jak korzystać z nowych technologii w sposób bezpieczny, weryfikować źródła informacji, czy chronić swoją prywatność. Dowiadują się, czym są prawa autorskie, jak tworzyć i prezentować własne dzieła w sieci.

Program zmienił uczniów i nauczycieli nie tylko w zakresie kompetencji cyfrowych. Rozwija on również u dzieci zdolności społeczne, takie jak współpraca w grupie, komunikacja czy też osiąganie wspólnego porozumienia. Dzięki swobodnej atmosferze MegaMisji najbardziej zaangażowanymi uczestnikami zajęć często stają się dzieci, które na tradycyjnych lekcjach nie są prymusami.

Wychowawcy podkreślają, że nowe kompetencje podnoszą ich status w środowisku szkolnym, a sam udział w zajęciach przyczynił się istotnie do ich rozwoju osobistego – udowadniając, że można i warto mierzyć się z różnymi barierami (tu: technologicznymi).

6. Badanie Programu MegaMisja, PBIS Stocznia, 2018 r.

7. op. cit.

MegaMisja

Fundacja

- > MegaMisja to ogólnopolski program edukacyjny dla szkół podstawowych. Może być realizowany w ramach zajęć lub na świetlicy szkolnej. Adresowany jest do nauczycieli oraz dzieci
- > w wieku 6-10 lat. Jego celem jest podniesienie wiedzy i cyfrowych kompetencji nauczycieli, wychowawców świetlic oraz ich uczniów.
- > W czasie programu dzieci uczą się zasad bezpiecznego korzystania z internetu oraz pożytecznego korzystania z komputera i wykorzystania nowych mediów.

Informacje o programie

< 800 > liczba szkół w programie

< 800 > liczba nauczycieli w programie

< 20000 > liczba uczniów w programie

❖ Współpraca

Ważnym elementem filozofii działania Fundacji Orange są partnerstwa z innymi organizacjami pozarządowymi. Dlatego do współpracy przy realizacji programu zaproszono Fundację Gerere, Fundację Nowoczesna Polska, Centrum Cyfrowe: Projekt Polska oraz Centrum Analiz Medialnych Uniwersytetu Warszawskiego. Program został objęty patronatem Ministerstwa Cyfryzacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz kuratoriów oświaty.

Krzysztof Kosiński

ekspert ds. projektów edukacyjnych
trener, coach w Fundacji Orange
koordynator Programu MegaMisja

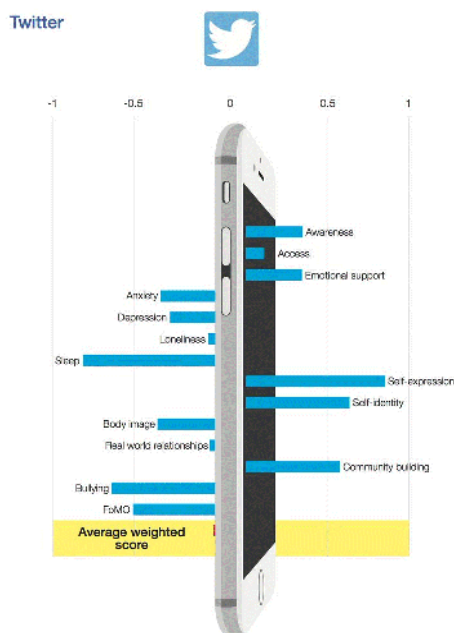

Wpływ portali społecznościowych na psychikę młodzieży

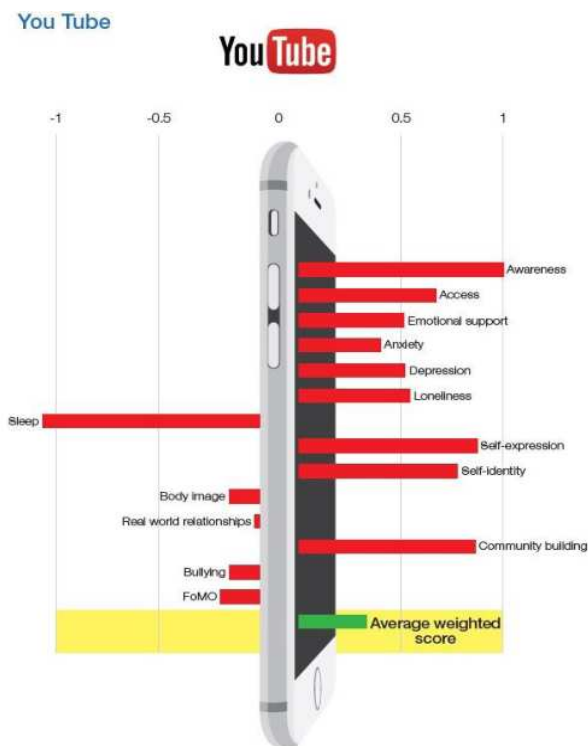
Fundacja Royal Society For Public Health przeprowadziła w 2017 roku badanie dotyczące portali społecznościowych i ich wpływu na psychikę młodzieży. Badanie obejmowało osoby w wieku 14 – 24 lata i portale najczęściej przez nich użytkowane, takie jak: Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter oraz Youtube. Każdy uczestnik badania otrzymał ankietę, składającą się z 14 pytań, przy których wedle własnego doświadczenia miał ocenić dane czynniki zdrowotne – czy według niego się one pogorszyły, czy polepszyły podczas użytkowania danego portalu społecznościowego. Liczba osób biorąca udział w badaniu wyniosła 1.479. Oto wyniki badań:

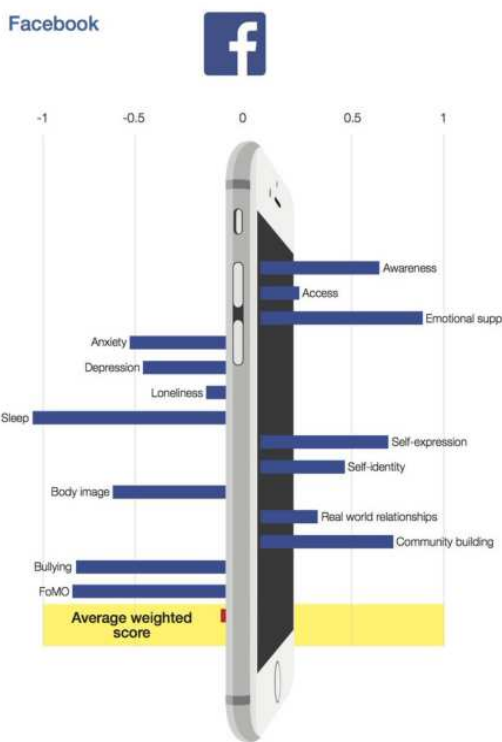
Wykres 1 Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 18.

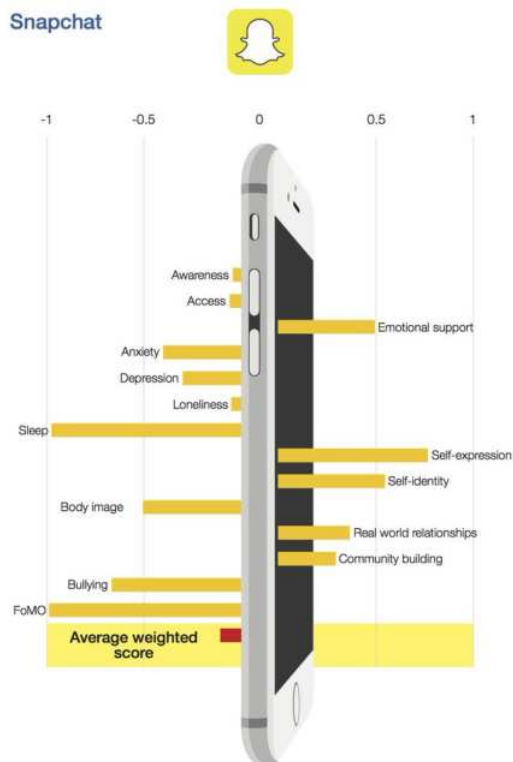
Wykres 3 Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 20.

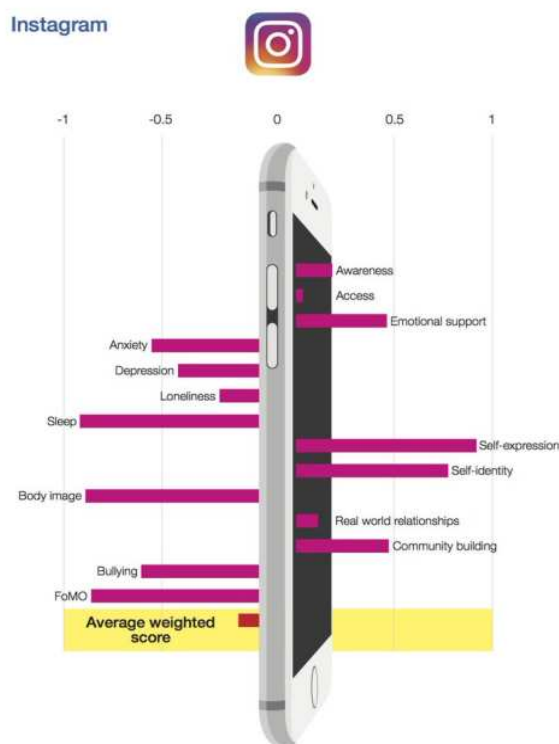
Wykres 2 Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 19.

Wykres 4 Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 21.

Wykres 5: Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 22.

Wykres 6: Źródło: S. Cramer, B. Inkster, *Social media and young people's mental health and wellbeing*, Royal Society For Public Health, Londyn 2016, s. 23.

Wyniki wskazują, że najbardziej szkodliwymi portalami społecznościowymi dla młodzieży jest Instagram, Snapchat oraz Facebook, które mogą przyczyniać się między innymi do: zaburzeń obrazu ciała, niepokoju, pogorszenia snu, czy też wzrostu lęku, że ominię ich coś ważnego podczas nieobecności na portalu społecznościowym (FoMO). Dane płynące z tego raportu mogą budzić niepokój nie tylko wśród młodzieży, która w większości posiada przynajmniej jedno konto na wyżej wymienionym portalu społecznościowym, ale również ich rodziców.

Pomimo tego, że nowa technologia stara się coraz bardziej spełniać wszelkie oczekiwania użytkownika, nie jest w stanie na dziś zastąpić kontaktu z drugim człowiekiem. Użytkowana bez żadnej kontroli i rozsądnego podejścia, może przysłonić, to co jest najważniejsze – przyjemność doświadczania realnego życia.

Powyższy komunikat z badań jest częścią artykułu pt. „Współczesny człowiek zaplątany w nowoczesnej technologii. Przymus czasów, czy indywidualny wybór? Kilka słów między innymi o smartfonach”, który ukaże się w książce pt. „Kilka słów o człowieku...” pod redakcją naukową Macieja Maraszkiwicza.

Przewidziany termin publikacji – grudzień 2018 r.

Maciej Maraszkiwicz
 socjolog, magistrant psychologii
 o specjalności patologie społeczne
 i psychologia sądowo – penitencjarna
 Akademii Pomorskiej w Słupsku.
 konsultant w ODN w Słupsku

LEGO® EDUCATION INNOVATION STUDIO W KOBYLNICY

19 października w Kobylnicy świętowaliśmy otwarcie drugiego w Polsce – ale pierwszego w szkole publicznej w kraju – Lego Education Innovation Studio. Ta certyfikowana pracownia do prowadzenia zajęć z robotyki dla uczniów w różnym wieku powstała z inicjatywy nauczycieli informatyki: Mateusza Nitki oraz Bartosza Miodka, którzy postanowili rozsądnie i zarazem skutecznie wykorzystać ostatnie zmiany w podstawie programowej, w której istotne znaczenie przypisano nauce kodowania i programowania już od najmłodszych lat.

Dzięki środkom pozyskanym z Budżetu Obywatelskiego, Szkoła Podstawowa w Kobylnicy mogła zakupić zestawy LEGO® Education dla uczniów klas młodszych i starszych wraz z tabletami i innymi narzędziami multimedialnymi. Zestawy te zaczęły być wykorzystywane na lekcjach informatyki oraz podczas zajęć dodatkowych. Szybko okazało się jednak, iż to nie wystarcza, bowiem zainteresowanie uczniów zajęciami z programowania z wykorzystaniem klocków LEGO® jest ogromne. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom, postanowiono stworzyć coś zupełnie wyjątkowego, nowoczesnego. Wybór padł na certyfikowane studio LEIS (LEGO® Education Innovation Studio).

W tym celu założone zostało Stowarzyszenie Edukacyjne INNOWACJA, które nawiązało stałą współpracę z firmą Akces Edukacja, jedynym oficjalnym dystrybutorem LEGO® Education w Polsce. Ustalono zakres działań i wymogów, jakie należy spełnić, aby możliwe było otwarcie studia LEIS w naszej szkole. Konieczny okazał się remont sali oraz wyposażenie pracowni

w certyfikowane meble: m.in. stoliki, krzesła, biurka dla dzieci. Pomoc Władz Gminy i Dyrekcji Szkoły okazała się niezastąpiona.

Ponieważ zestawy LEGO® Education, które znajdowały się na wyposażeniu szkoły (zakupione w ramach budżetu obywatelskiego KOBO) okazały się niewystarczające do otwarcia pracowni, Stowarzyszenie dokonało zakupu kilku dodatkowych zestawów przeznaczonych dla najmłodszych uczniów. Przy pracach wykończeniowych znaczącą rolę odegrały środki finansowe pozyskane z Gminy Kobylnica i Powiatu Słupskiego.

Tak wyposażona pracownia otwiera przed uczniami zupełnie nowe możliwości w zakresie rozwoju kreatywności, rozbudzania wyobraźni i zachęcania do uczenia się. Prowadząc zajęcia, nauczyciele starają się stworzyć innowacyjne środowisko, sprzyjające procesowi edukacyjnemu. Poprzez zestawy LEGO® Education możliwe jest dostarczenie dzieciom namacalnych przedmiotów obrazujących

zagadnienia, o których się uczą. Właśnie takie działania zmieniają sposób przebiegu procesu dydaktycznego. Odkąd zestawy edukacyjne LEGO® pojawiły się w szkole i stały się elementem zajęć komputerowych i informatyki, nasi podopieczni bardzo chcą doskonalić swoje umiejętności i rozwijać pasję związaną z klockami LEGO® i nauką programowania. Takie zaangażowanie i chęć rozwoju przekłada się również na uzyskiwane lepsze wyniki kształcenia z innych przedmiotów, np. matematyki, fizyki, przyrody. W procesie uczenia się ważna jest motywacja wewnętrzna. Niestety, uczniowie często są motywowani negatywnie: str-

chem, niskimi wynikami ze sprawdzianów, czy presją w domu. My chcemy dać im coś na tyle ekscytującego, by sami zechcieli być tego częścią, uruchomić ich zaangażowanie, by chcieli być lepsi i uczyli się z przyjemnością. Na naszych zajęciach dzieci świetnie się bawią, a przy okazji nabywają wiadomości i rozwijają kompetencje miękkie, niezwykle istotne z punktu widzenia pracodawców i rynku pracy.

Z pracowni LEGO® Education Innovation Studio korzystają uczniowie podczas zajęć komputerowych i informatyki, prowadzone są również zajęcia dodatkowe z robotyki i nauki programowania.

Nasza oferta edukacyjna jest stale wzbogacana, a do współpracy staramy się zaangażować kolejne instytucje. W planach następne inwestycje, które tym razem

koncentrować się będą na dostosowaniu drugiej pracowni komputerowej do zajęć z robotyki, aby wyglądała podobnie jak pierwsza i spełniała taką samą funkcję. Prócz zadań priorytetowych zamierzamy pozyskać środki pieniężne na wzbogacenie warsztatu pracy poprzez zakup nowych zestawów LEGO Education® oraz robotów edukacyjnych dla najmłodszych dzięki czemu dotrzemy ze swoją propozycją edukacyjną do szerszego grona odbiorców.

Mateusz Nitka

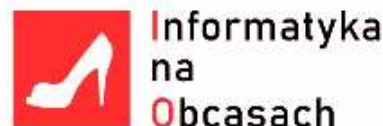
nauczyciel informatyki

w Szkole Podstawowej im. Kornela

Makuszyńskiego w Kobylnicy

Prezes Stowarzyszenia Innowacja

Informatyka na Obcasach

Jak ważna jest we współczesnym świecie umiejętność obsługi komputera, nikt już chyba nie ma najmniejszych wątpliwości. Świat nowych technologii, w tym IT formuje dzisiejszą rzeczywistość. Logiczne i przedsiębiorcze myślenie wpisuje się w Olimpiadę Społeczną „Zwolnieni z teorii”, realizowaną przez sześć dziewcząt z II Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku: **Julię Mielczarek** – koordynatorkę projektu, **Julię Mańkowską**, **Olę Kowalską**, **Hannę Pawlicką**, **Weronikę Grzegorzyc** i **Wiktorię Kowal**. Licealistki zostały ambasadorkami zajęć informatycznych dla dziewcząt ze szkół podstawowych i gimnazjów. Podczas darmowych warsztatów, dostosowanych do wieku słuchaczek, dziewczęta będą uczyły młodsze koleżanki nie tylko programowania, ale również wspólnie wezmą udział w międzynarodowej **Godzinie Kodowania**.

Beneficjentki w dniach 26-31 sierpnia 2018 roku brały udział w **projekcie Microsoft AI Bootcamp „Alice envisions the future”** w Atenach pod opieką nauczycielki języka angielskiego Marii Rządzkowskiej. W konkursie brało udział ponad 600 uczestniczek z 22 państw, z czego do ścisłego finału zakwalifikowało się 150 beneficjentek, w tym 26 dziewcząt z Polski.

Nastolatki poznawały w Grecji tajniki sztucznej inteligencji oraz technologii świata cyfrowego. Celem warsztatów było również zachęcenie jak największej liczby młodych dziewcząt nowymi technologiami, by tym samym przyczynić się do zmniejszenia dysproporcji między liczbą kobiet a mężczyzn studiujących i pracujących w obszarach STEM.

Dziewczęta, zafascynowane zajęciami Microsoftu, postanowiły wykorzystać zdobytą wiedzę podczas wyjazdu i podzielić się nią z innymi koleżankami. Wiedza, zapał i zaangażowanie naszych uczennic gwarantuje nie tylko wysoki poziom zajęć, ale i naukę poprzez zabawę.

Zajęcie spotkały się z żywym odbiorem dziewcząt, które z zapałem przystąpiły do programowania wybranej zabawki. Beneficjentki stworzyły własną grę „Flappy Bird”. Drugie zadanie „Sticker Art with Lo-ops” – nauka rysowania kształtów za pomocą kodowania, było równie frapujące i ekscytujące. Dziewczęta dowiedziały się, jak działają pętla, a także poznały podstawy geometrii. Stworzyły również własne kompozycje wizualne.

Mimo wcześniejszych obaw, młode adeptki szybko „zaprzyjaźniły się” z algorytmami wykorzystywanymi podczas procesu kodowania. Mnóstwo zgłoszeń dowodzi, że inicjatywa InO spotkała się z ogromnym zainteresowaniem wśród dziewcząt.

Dobrym duchem InO i wsparciem merytorycznym podczas zajęć jest dr Ewa Białek pracownik naukowy Instytutu Matematyki AP w Słupsku.

Wsparcie otrzymane od firmy Microsoft Polska pozwoliło uczynić **Informatykę na Obcasach** przedsięwzięciem, które zainteresowało szerokie grono beneficjentek ze Słupska i okolic. Programowanie jest zawodem przyszłości, tak więc **Informatyka na Obcasach** to projekt win-win.

Zajęcia odbywają się w blokach tematycznych:

1. Wprowadzenie do IT
2. Kodowanie razem z bohaterami bajek
3. Minecraft – wersja edukacyjna
4. Lego Mindstorms
5. Godzina Kodowania

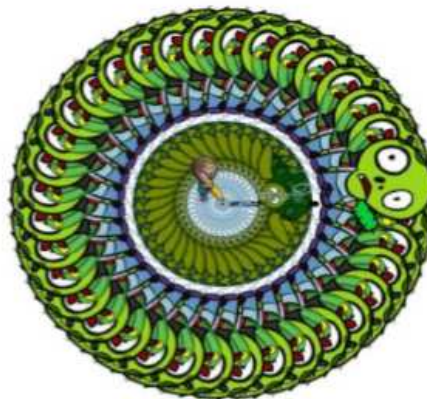
Uczestniczki warsztatów otrzymają certyfikat „Ambasadorka InO”.

Projekt *Informatyka na Obcasach* został objęty Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Słupska Roberta Biedronia oraz firmy Microsoft Polska.

Przykładowe wyniki prac dziewcząt:

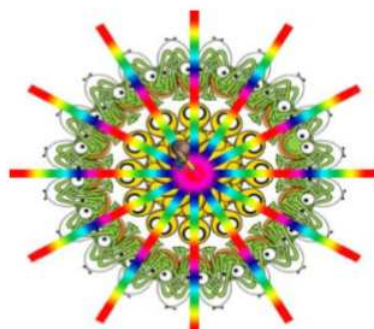

Ilustracja 4 - Karolina Jarmuszczak

Ilustracja 5 - Marta Mokrzycka

Ilustracja 6 - Michalina Bojkowska

Efekty: dziewczęta przygotowały swoje własne projekty gry „Flappy Bird” (ilustracje 1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b), a także utworzyły własne kompozycje (ilustracje 4,5,6). Poznały podstawy kodowania i były zadowolone z zajęć. Dostały także pierwszeństwo do wzięcia udziału w akcji „Godzina Kodowania”, która zostanie zorganizowana 4.12.2018 roku w II LO w Słupsku w ramach projektu „Informatyka na Obcasach”.

Kinga Mielczarek
opiekun projektu

II Liceum Ogólnokształcące w Słupsku

„Zachmurzony” Mickiewicz Słupskie rozważania „nefologiczne”

W poniższym artykule chciałbym podzielić się doświadczeniami wynikającymi z korzystania z oprogramowania Office 365 dla Edukacji firmy Microsoft, które II Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Słupsku wdraża od stycznia 2016 roku.

Chmura internetowa – to rodzaj usługi, który polega na przechowywaniu danych na serwerze usługodawcy, który daje klientowi stały dostęp do jego zawartości. Dane te to najczęściej multimedia, zdjęcia, filmy, ale także oprogramowanie, wirtualny sprzęt i bazy danych.

Innymi słowy chmura to taki wirtualny dysk przenośny. Możemy na niego wrzucić zdjęcia i filmy, ale nie musimy się martwić, że upadnie nam na ziemię, zepsuje się czy zapomnimy go zabrać z domu. Chmura daje nam dostęp do danych z każdego miejsca na ziemi, gdzie dociera internet.

Z pojęciem chmury informatycznej spotkał się każdy użytkownik współczesnych komputerów. Dziennik elektroniczny, systemy organizacji sekretariatu szkoły także są chmurami informatycznymi. Są nimi również magazyny książek elektronicznych, w których można kupić i przechowywać daną pozycję oraz pobierać ją do czytania.

Nasze rozwiązanie to Office 365 Education, zbiór usług umożliwiających udostępnianie materiałów szkolnych i wspólną pracę nad nimi. Usługa ta jest dostępna bezpłatnie dla obecnych nauczycieli oraz uczniów lub studentów instytucji edukacyjnych. Zawiera aplikacje pakietu Office Online (Word, PowerPoint, Excel i OneNote), nieograniczony osobisty magazyn w chmurze usługę Yammer oraz witryny programu SharePoint.

☛ Jakie są korzyści z pracy w chmurze w przestrzeni szkolnej?

Na to pytanie każdy nauczyciel, czy uczeń odpowie pewnie inaczej. Wynika to z innych potrzeb, oczekiwań oraz doświadczeń użytkownika. Istotne jest to, iż system jest na tyle uniwersalny, że każdy znajdzie ogrom korzyści dla siebie.

Najważniejszą cechą chmury Microsoft jest przestrzeń dyskowa do wykorzystania w dowolny sposób. Darmowe oprogramowanie, dostępne bez względu na rodzaj komputera i miejsce pracy, z którego łączymy się z chmurą (dostęp przez przeglądarkę). Kapitalnym rozwiązaniem jest możliwość współdzielenia i udostępniania dokumentów, a także możliwość komunikowania się na żywo podczas wspólnej pracy.

W „Mickiewiczu” wykorzystujemy chmurę w różnorodny sposób. Jednym z nich jest sporządzenie np. pla-

nu zajęć pozalekcyjnych.

Tradycyjnie wyglądałoby to tak: nauczyciel otrzymuje polecenie sporządzenia planu zajęć pozalekcyjnych. W dużej szkole jest to zadanie złożone i można je wykonać na kilka sposobów: poprzez ręczne uzupełnianie tabeli przez prowadzących, dane przesłane mailem, wpisy do arkusza na komputerze w pokoju nauczycielskim itp. W tych przypadkach nauczyciel będzie musiał opracować dokument, do którego wpisze zebrane informacje. Wady tego rozwiązania są oczywiste – pracochłonność (każdą czynność musi wykonać dany nauczyciel i opiekun koła), możliwość pomyłki podczas przepisywania, utrudnione poprawki w razie zmiany decyzji opiekunów, niezgodność formatowania tekstu w dokumentach od poszczególnych nauczycieli itd. Czy chmura jest rozwiązaniem tych problemów? Większości z nich na pewno. Każdy z nauczycieli w szkole musi posiadać konto służbowe w chmurze.

☛ My robimy to łatwiej i oszczędniej

Kiedy praca zespołowa w chmurze zostaje podjęta po raz pierwszy, musi powstać baza adresów e-mail członków grupy. Adresy są wymagane podczas udostępniania dokumentów innym użytkownikom.

Nauczyciel odpowiedzialny za zadanie, tworzy dokument i udostępnia go nauczycielom z listy. Nadaje im także uprawnienia edycji, by każdy mógł zmieniać jego treść. Następnie poprzez komunikator lub mail wyznacza termin i regularnie przypomina o konieczności uzupełnienia danych w tabeli. Po określonym terminie dokument może zostać upubliczniony, ewentualnie wydrukowany (drukowanie w „Mickiewiczu” jest *passé*) lub pobrany do komputera lokalnego i przekazany dyrekcji.

W kolejnym roku szkolnym nie ma konieczności wykonywania czynności początkowych (poza ewentualnymi zmianami). Lista maili może być wykorzystana do prac w innych zespołach.

Chmura Microsoft to same korzyści dla nauczyciela i dyrektora:

1. Nauczyciele mogą uzupełniać dokument i zmieniać dane w dowolnym momencie i z dowolnego miejsca, np. wieczorem z domu.
2. Nie ma konieczności pracy na jednym komputerze, w którym jest edytowany dokument.
3. Koordynator na bieżąco kontroluje stan zaawansowania prac.
4. Dokument jest jednolity i nie wymaga formatowania tekstu, jak w wypadku importowania fragmentów z różnych dokumentów (gdzie np. różnice formatowania tabel przy przenoszeniu są szczególnie uciążliwe). W chmurze ten problem się nie poja-

- wia, bowiem każdy edytuje ten sam dokument.
- Dokument pozostaje na stałe w chmurze. Można w każdej chwili wrócić do jego edycji, wydrukować go lub pobrać do komputera lokalnego. Nie zaistnieje sytuacja, w której potrzebny dokument został skasowany lub pozostawiony na domowym komputerze.
  - Doświadczenia zebrane w trakcie pracy ze wspólnym dokumentem będą pomocne przy podobnych działaniach w innych projektach i pracy z uczniami.

☛ Uczniowie pracują wspólnie

Uczniowie, realizując zadanie, opracowują szereg dokumentów. Wśród nich są prezentacje i teksty, które muszą tworzyć w kilkusobowych zespołach. W szkołach ponadgimnazjalnych często się zdarza, że uczniowie mieszkają w znacznych odległościach od siebie. Jeśli użyją edytorów i komunikatorów z chmur informatycznych, ta niedogodność nie będzie mieć już znaczenia. Uczniowie mogą się umówić na wybraną godzinę i wspólnie, z domów pracować nad projektem. Nasza wersja przewiduje pracę do 56 osób jednocześnie w tym samym dokumencie, w tej samej chwili.

A w praktyce, lider zespołu tworzy puste lub sformatowane dokumenty niezbędne do realizacji projektu. W uzasadnionych przypadkach może to zrobić nauczyciel-koordynator projektu. Wszystkie dokumenty projektu zostają udostępnione odpowiednim członkom zespołu.

W czasie pracy nad dokumentami uczniowie konfiguruje i uruchamiają komunikator (w OneDrive to Skype, ale może być także spoza chmury), który pozwoli na pełną współpracę w czasie edycji dokumentów i dyskusje na temat ich treści. Możliwa jest kontrola i pomoc nauczyciela, który także ma dostęp do dokumentów i komunikatora.

Korzyści dla ucznia:

- Główne prace edycyjne uczniowie mogą wykonać online, korzystając z komunikatorów i chmury.
- Uczniowie mogą uzgodnić dowolny czas pracy nad dokumentami, nieograniczony problemami z dojazdem, otwarciem szkoły, posiadaniem tego samego edytora itp.
- Każdy z uczestników może także kontynuować pracę nad wspólnym dokumentem poza oficjalnym spotkaniem online.
- Nauczyciel może kontrolować postępy projektu, a także służyć pomocą poza spotkaniami. Odchodzi więc problem uzgodnienia terminów konsultacji.
- Dokumenty projektowe, po jego zakończeniu, mogą pozostać w chmurze, tworząc archiwum projektu.
- Pozostają kontakty i relacje uczniów służące następnym wspólnym projektom.

- Uczniowie ćwiczą umiejętność pracy zespołowej online.
- Praca nad projektem może w dużo większym stopniu odbywać się poza lekcjami w szkole, pozostając jednocześnie pod pełną kontrolą nauczyciela-koordynatora.
- Czas przygotowania projektu może się znacznie skrócić.
- Nauczyciel koordynuje pracę wielu zespołów, nie poświęcając na to dużo większej ilości czasu niż na zajęcia z pojedynczą grupą.

Pokazałem dwa typowe przykłady szkolne, w których chmura Microsoft jest niezmiernie przydatna. Zastosowania chmury w szkole są praktycznie nieograniczone i zależą wyłącznie od pomysłowości i zaangażowania dyrekcji, nauczycieli oraz uczniów. Zachęcam do korzystania z chmury w rzeczywistości edukacyjnej.

WAŻNE: II LO w Słupsku jest jedną z 6 w Polsce, pokazową szkołą Microsoft Showcase School, a Mariusz Domański to Microsoft Innovative Educator Expert.

Mariusz Domański

dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego
w Słupsku

Bibliografia:

- Dziembek D., *Cloud Computing - charakterystyka i obszary zastosowań w przedsiębiorstwach*, [w:] Knosala R. (red.) *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji. T.2*, Oficyna Wydawnicza Polskiego Towarzystwa Zarządzania Produkcją, Opole 2006
- Handzel Z., *Cloud computing - czyli chmura obliczeniowa i możliwości jej wykorzystania w mediach*, *Problemy Zarządzania*, nr 4 (44)/2013
- Kapeliński W., *Kierunki rozwoju chmury obliczeniowej według założeń komisji europejskiej*, [w:] Nowicki A., Jelonek D. (red.) *Technologie informacyjne w kreowaniu przedsiębiorczości*, Sekcja Wydawnictw Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2014
- Leończuk D., *Możliwości zastosowania technologii cloud computing*, *Logistyka*, nr 5/2012
- Mateos A., Rosenberg J., *Chmura obliczeniowa. Rozwiązania dla biznesu*, Helion, Gliwice 2011

Neografia:

- <https://www.komputerswiat.pl/poradniki/internet/czym-jest-popularna-chmura/5nhxw4c> [dostęp: 3.11.2018]
- www.pbwnowysacz.pl/edc_user_data/dat_files/15_chmura2.pdf [dostęp 5.11.2018]
- https://edudownloads.azureedge.net/msdownloads/Congratulations_Showcase_Schools_List_October_2018.pdf [dostęp 6.11.2018]

eTwinning

EDUKACJA NA MIARĘ XXI WIEKU

Chyba nikogo już nie trzeba przekonywać, że model kształcenia bazujący na podręczniku, standardowej tablicy i przyszłowiowej kredzie; oparty na współzawodnictwie i prowadzeniu oceniania do kontrolowania oraz wytykania błędów, należy na dobre odłożyć do lamusa. Aby nasi uczniowie za kilka czy kilkanaście lat mogli odnaleźć się na dynamicznie zmieniającym się i ewoluującym rynku pracy, być odważnymi, świadomymi swej wartości członkami zglobalizowanego i z informatyzowanego społeczeństwa, współczesna szkoła na serio musi się zająć kształceniem kompetencji kluczowych. Jednym z narzędzi inspirującym do niezbędnych zmian w dotychczasowym modelu edukacji jest program eTwinning.

Program eTwinning zrzesza uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół z całej Europy. Na potrzeby programu stworzono platformę eTwinning – www.etwinning.net. Znajdziemy tu i przedszkola, i szkoły podstawowe, i ponadpodstawowe. Można powiedzieć, że eTwinning to eSZKOŁA, której członkowie stawiają na komunikację i współpracę, dzielenie się wiedzą i doświadczeniami, inspirowanie się do twórczych rozwiązań poprzez realizację interdyscyplinarnych projektów edukacyjnych, rzecz jasna – z wykorzystaniem TIK.

Za pośrednictwem platformy eTwinning można realizować projekty krajowe, w których uczestniczą placówki edukacyjne z danego kraju. Można też zdecydować się na realizację projektów międzynarodowych. Wówczas językiem komunikacji między partnerami w projekcie jest najczęściej język angielski. Tę drugą opcję szczególnie polecamy, gdyż motywuje ona naszych podopiecznych, ale i nas samych, do stosowania języka obcego w naturalnych sytuacjach komunikacyjnych, np. podczas spotkań online z dziećmi i nauczycielami z europejskich szkół czy podczas realizacji obcojęzycznych zadań projektowych. Należy dodać, że liczba uczestników w danym projekcie jest nieograniczona.

Nasza szkoła – SP5 w Słupsku rozpoczęła przygodę z eTwinningiem cztery lata temu za sprawą współau-

torki niniejszego artykułu Doroty Dankowskiej. Zrealizowany wówczas projekt, tematycznie związany ze świętami Bożego Narodzenia, okazał się niesamowitym doświadczeniem, zarówno dla uczniów, jak i ich wychowawczynie. Za sprawą D. Dankowskiej

kilka nauczycielek edukacji wczesnoszkolnej połączyła się z eTwinningiem. Dwa lata temu do społeczności eTwinning dołączyli kolejni nauczyciele naszej placówki, realizujący projekt *Słupsk w Europie, Europa w Słupsku – mobilność kadry pedagogicznej SP5 w Słupsku kluczem do wszechstronnego rozwoju szkoły i promowania Europy na forum miasta*, prowadzony w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Obecnie 23 naszych nauczycieli realizuje różnorodne działania za pośrednictwem platformy eTwinning.

Jednym z teraz realizowanych przez nas projektów edukacyjnych jest przedsięwzięcie „Władcy Polski”, związane z 100 rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości. Jego adresatami są uczniowie klas młodszych. W działaniach projektowych uczestniczy 18 szkół z różnych regionów naszego kraju oraz jedna szkoła polska z Luksemburga. Po ustaleniu, w ramach spotkań online, zadań do realizacji, harmonogramu działań oraz po dokonaniu wyboru narzędzi powstały dokumenty w tzw. chmurze, strony internetowe z prezentacją zadań oraz szablony prac. Następnie, z ideą projektu i zadaniami zapoznano uczniów.

Pierwszym z działań było poznanie swoich partnerów projektowych, nawiązanie pierwszych kontaktów. Powstała również mapa online – zaznaczono na niej miejscowości, z których pochodzą wszyscy uczestnicy projektu. Później dzieciaki napisały pocztówki do koleżanek i kolegów z innych szkół i wysłały je za pośrednictwem tradycyjnej poczty. Dla większości uczniów związana z tym działaniem wizyta w placówce pocztowej była ogromnym przeżyciem – pierwszym takim doświadczeniem. Każda klasa projektowa wylosowała postać historyczną – króla Polski, na temat którego zbierała informacje i przygotowywała prezentacje. Uczniowie naszej szkoły zajęli się m.in. Bolesławem

I Chrobrym. W ramach projektu wykonali m.in. animowany komiks „Opowieść o Bolesławie Chrobrym” – praca powstała w języku programowania Scratch.

Wiele radości dostarczyło też dzieciom ożywienie portretu króla (za pomocą narzędzia Speak Pic), który opowiada o sobie ich głosem. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły także zadania od partnerów – quizy online, zagadki, puzzle, gry interaktywne. Dzięki nim uczniowie poznawali sylwetki innych władców Polski. Efekty działań projektowych, wypracowane przez wszystkich partnerów, opublikowano na stronie projektu stworzonej na platformie eTwinning. Znaleźć tam można m.in. ebooka „Poczet władców Polski”, galerię „Gadających obrazów” czy interaktywną listę klasowych teledysków. Po zakończeniu projektu uczestnicy będą wnioskować o przyznanie im Krajowej Odznaki Jakości.

Krajowe Odznaki Jakości są jednym z wyróżnień przyznawanym przez Krajowe Biuro eTwinning tym nauczycielom i tym szkołom, których praca w ramach projektu spełnia określone warunki i osiągnęła wysoki standard. Wśród ocenianych kryteriów znajdziemy m.in.: innowacyjność i kreatywność, zgodność z obowiązującą podstawą programową, współpracę i komunikację między partnerami czy wykorzystywanie nowoczesnych technologii. Krajowa Odznaka Jakości to przepustka do kolejnego wyróżnienia – Europejskiej Odznaki Jakości, przyznawanej za projekty międzynarodowe. Jej otrzymanie oznacza, że działania nauczyciela, uczniów, szkoły reprezentują najwyższy europejski poziom. Europejskie Odznaki Jakości są przyznawane tylko raz w roku. Nasza placówka – SP5 w Słupsku ma na swym koncie zarówno Krajowe, jak i Europejskie Odznaki Jakości. Ogromnym wyróżnieniem było też dla nas **zdobycie odznaki Szkoła eTwinning** i wpisanie nas na **europejską listę Szkół eTwinning**.

Rozpoczęcie realizacji projektu eTwinning jest bardzo proste. Można dołączyć do utworzonego już przez kogoś projektu albo samodzielnie utworzyć własny projekt i poszukać partnerów. Należy zalogować się na platformie <https://www.etwinning.net/en/pub/index.htm>, otworzyć zakładkę *fora partnerskie* i dołączyć do interesującego nas projektu bądź zamieścić ogłoszenie o własnym projekcie. Własny projekt tworzy się w odpowiednim formularzu online po kliknięciu w zakładkę: *utwórz projekt*. W otwierające się okna wpisujemy wymagane informacje: krótki opis projektu, cele, przebieg działań oraz spodziewane rezultaty. Należy pamiętać, że do zarejestrowania własnego projektu potrzebny jest drugi partner – założyciel.

Projekty eTwinning mają wiele zalet, a do najważ-

niejszych należą: są darmowe i nie wymagają nakładów finansowych i związanych z nimi skomplikowanych procedur oraz formalności, umożliwiają użytkownikowi dostęp do licznych bezpłatnych, łatwych w obsłudze narzędzi, za pomocą których może on rozpocząć współpracę. Ponadto eTwinning oferuje różnorodne formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli.

Program eTwinning prezentuje model kształcenia poprzez działanie, zabawę, współpracę, komunikację. Poza nabywaniem umiejętności strictly przedmiotowych nasi uczniowie rozwijają kreatywność oraz inicjatywność – nieraz zaskoczą Was niesamowitymi pomysłami. Uczą się rozwiązywać problemy, docierać do różnych źródeł informacji, prezentować efekty swojej pracy, odważnie korzystają z nowinek TIK. Dzięki temu lekcje są ciekawe i towarzyszą im fantastyczne emocje, a materiał jest „bezboleśnie” – naturalnie zapamiętywany i utrwalany. eTwinning dostarcza wiele korzyści i satysfakcji naszym uczniom, ale i nam – nauczycielom.

Dorota Dankowska

Elżbieta Pajewska

*Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 5
w Słupsku*

Pamiętajcie: zawsze razem „Na ratunek Maluchom”

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Człuchowie

Wysokie technologie z impetem próbują zdominować nasze życie. Zadziwiające, jak szybko musimy się edukować, aby nadążyć. Często czuję, że muszę „podbiec”, bo jestem daleko w tyle. Pożyczanie samochodu przez aplikację? To się dzieje. Podchodzisz do auta, otwierasz je przy pomocy telefonu (!), bierzesz kluczyki ze schowka i jedziesz, gdzie chcesz... Brzmi jak bajka, ale... tak się dzieje. Kiedyś słyszałam, zdanie, że „dzieci są teraz zdolniejsze niż kiedyś, bo z taką łatwością posługują się smartfonami, tabletami...” Kiedyś nie było tych gadżetów, więc nie wiemy, czy byłaby to dla nas jakakolwiek trudność. Ale, tak zupełnie na poważnie, rodzimy się mając dane przez rodziców określone zasoby, które w wyniku dobrej stymulacji możemy powielić lub w wyniku złej – utracić na zawsze.

Mózgi naszych dzieci codziennie atakowane są mnóstwem informacji! Bez nas dorosłych – trudno im odróżnić, co jest ważne, a co nie, co jest prawdą, a co bajką.

Wózki dla małych dzieci po to są skierowane na rodziców, żeby miały poczucie bezpieczeństwa, cokolwiek słyszą z zewnątrz – widok mamy/taty jest uspokajający. Gdy dziecko dorasta, zaczyna interesować się światem zewnętrznym i wtedy zastosowanie znajdują wózki skierowane „na świat”, ale pamiętajmy, że nadal są one prowadzone przez rodziców (na szczęście).

Badania dowodzą, że dzieci rozwijają się przez zabawę i ruch. Doświadczają świat wszystkimi zmysłami i tym sposobem w ich mózgach tworzone są nowe połączenia nerwowe, po prostu rozwijają się. Czy narysowany kot, nawet poruszający się ma zapach? Da się pogłaskać? Dziecinne pytania. Wirtualny świat, jakim częstujemy nasze dziecko pozwala nam złapać oddech, posprzątać, ugotować, pograć obok, posurfować, przeczytać, nakarmić dziecko... Daje nam trochę czasu dla siebie. Czasem kontrolujemy to, co oglądają nasze dzieci, czasem ograniczamy im czas spędzony przy komputerze czy telefonie, czasem. Ale uwaga, czasy są trudne, bo zawsze z telefonu dziecko może się przesiąść

na telewizor – tam zawsze jest bajka, tam zawsze może spędzić w bezruchu kilka godzin patrząc na przygody ulubionych bohaterów. Świadomie nie piszę „śledząc toczącą się akcję”, bo jeśli nie oglądamy razem z dzieckiem, nie pytamy, nie zagadujemy, nie komentujemy, nie uczymy wyciągania wniosków, to wcale nie wiemy, na ile dziecko tę bajkę zrozumiało. Bez względu na czasy i niezmiennie – rola rodziców w rozwoju dzieci jest bezcenna!

Mając na uwadze dobro najmłodszych dzieci, wraz z psychologiem Lucyną Czerniawską-Filipiec, opracowałyśmy program spotkania z rodzicami dzieci w wieku 1- 6 lat, którego celem jest uświadomienie im wpływu urządzeń mobilnych i komunikacyjnych

(smartfonów, tabletów i komputerów) na rozwój ich pociech. W efekcie w lutym 2017 roku nasza Poradnia rozpoczęła akcję „Na ratunek Maluchom”.

Nasze działania poparła Fundacja Dbam o Mój Z@SIĘG i zezwoliła na korzystanie z opracowanych przez nich materiałów, a nawet zaopatrzyła nas w plakaty, które zostawiałyśmy w odwiedzanych przedszkolach powiatu człuchowskiego. Podczas spotkań z rodzicami pokazujemy im również film „Homo tabletis” dzięki zezwoleniu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.

Nasza akcja trwa, bo temat jest aktualny, a nawet palący. Pamiętajmy, że jesteśmy po to, by chronić i kształtować nasze dzieci.

Zapraszam do współpracy

Irena Kowalczyk-Peta

pedagog

*w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
w Człuchowie*

Nietoperz – nocny lotnik

PROJEKT EDUKACYJNY IV LICEUM

Uczniowie IV Liceum w Słupsku pod opieką Anety Merl pracowali nad projektem edukacyjnym pn.: „Nietoperz – nocny lotnik”.

Inspiracją do pracy w ramach tego projektu było tajemnicze życie nietoperzy, mała wiedza na ich temat oraz to, że większość ludzi uważa je za mroczne zwierzęta.

Celem projektu była między innymi obserwacja miejsc bytowania nietoperzy oraz zbudowanie skrzynek rozrodczych stanowiących schronienie dla tych pożytecznych ssaków.

Pracę uczniowie rozpoczęli od właściwego zaplanowania i podziału obowiązków i konkretnych zadań: dostarczaniu informacji z różnych źródeł, wykonaniu schronień, prezentacji multimedialnej i filmowej, która służyć ma edukacji innych.

Na początku uczniowie zapoznali się z biologią, występowaniem i znaczeniem nietoperzy w środowisku przyrodniczym, sposobami ochrony i pomocy. Źródłem informacji była strona Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, czasopisma przyrodnicze czy internet. Wspólnie przygotowywali informacje potrzebne do realizacji projektu, analizowali i wyciągali wnioski, rozwijając w ten sposób kompetencje: umiejętność pracy zespo-

lowej, zastosowanie posiadanej wiedzy, umiejętność planowania pracy.

Praca uczniów podzielona była na kilka etapów, zaczynając od zdobycia wiedzy a następnie jej zastosowaniu, co rozwija kompetencje powiązania teorii z praktyką oraz poczucia odpowiedzialności. Jednym z etapów był wyjazd w teren, podczas którego młodym badaczom udało się zobaczyć nietoperze z bliska w starym tunelu koło Soszycy. Było to dla nich niesamowite doświadczenie. W ramach projektu uczniowie samodzielnie zbudowali skrzynki dla nietoperzy i zawiesili je na drzewach pod czujnym okiem Józefa Wysińskiego z Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”.

Zdobytymi informacjami i doświadczeniami autorzy projektu podzielili się ze swoimi kolegami, prezentując swoją pracę podczas maratonu projektów oraz z okazji obchodów Dnia Ziemi. W prezentacji nie zabrakło rad na temat, jak należy zachować się w przypadku, gdyby nietoperz zawitał do naszego mieszkania.

Jedną z ważniejszych kompetencji którą zyskali uczniowie jest rozbudowanie zainteresowania przyrodą i chęć zdobywania wiedzy o otaczającym nas świecie, a co najważniejsze – nauczenie się, jak w tym świecie funkcjonować. Uczniowie uczestniczyli także w Słupskiej Nocy Nietoperzowej, podczas której mieli okazję obserwować nietoperze.

Praca w ramach projektu była ciekawym doświadczeniem, wzbogaciła o cenną wiedzę, nauczyła poszanowania przyrody oraz poczucia sensu własnej działalności.

Aneta Merl
nauczyciel biologii
w IV Liceum w Słupsku

Leśna ścieżka dydaktyczna „Orzechowska Wydma”

Słyszałem i zapomniałem.

Widziałem i zapamiętałem.

Zrobiłem i zrozumiałem

Konfucjusz

Przyroda, biologia to interesujące przedmioty nauczania, będące równocześnie wyzwaniem dla nauczyciela. To od niego w dużej mierze zależy, jak uczniowie będą postrzegać otaczający ich świat przyrody i jak będą go traktować w przyszłości. Uważam, iż w nauczaniu przyrody istotne znaczenie mają lekcje terenowe, czyli zajęcia odbywające się poza budynkiem szkolnym, w jego najbliższym otoczeniu. Są zgodne z podstawą programową i umożliwiają wykorzystanie środowiska jako źródła wiedzy przyrodniczej.

Zajęcia terenowe zajmują ważne miejsce w nowoczesnym systemie kształcenia, stanowią jedną z metod uczenia się i nauczania. Angażują wszystkie zmysły uczestników, poznanie otaczającej rzeczywistości jest pełniejsze niż w przypadku innych metod. Rozwijają indywidualne uzdolnienia uczniów. Rozbudzają także ich ciekawość i aktywność. Ponadto ułatwiają wykorzystanie zdobytej wiedzy w życiu codziennym. Zajęcia terenowe można przeprowadzić na przykład na boisku szkolnym, w parku, w lesie, na łące, nad rzeką, jeziorem, w ogródku szkolnym.

Wycieczki i inne zajęcia terenowe umożliwiają uczniom nawiązanie bezpośredniego kontaktu z przyrodą, z żywymi roślinami i zwierzętami w ich środowisku. Pozwalają na poznawanie warunków życia i potrzeb organizmów, zrozumienie istoty i znaczenia równowagi biocenotycznej oraz katastrofalnych skutków jej zakłócenia. Sprzyjają rozwijaniu ważnych umiejętności np. koncentrowania uwagi na określonych obiektach, na istotnych cechach budowy, procesach i zjawiskach życiowych roślin i zwierząt, a także dokonywania pomiarów i oceny stopnia skażenia powietrza, wód i gleby oraz jego wpływu na życie roślin i zwierząt.

Wdrażanie uczniów do udziału w wycieczkach polega m.in. na kształtowaniu nawyku skupiania uwagi w terenie, kształceniu umiejętności spostrzegania i obserwowania, rozwijaniu umiejętności dostrzegania współzależności organizmów i zjawisk, rozwijaniu wrażliwości na piękno przyrody. Zajęcia w terenie stanowią atrakcyjną formę nauczania i uczenia się oraz umożliwiają wykorzystanie środowiska jako źródła wiedzy przyrodniczej. Lekcje takie są okazją do samodzielnych obserwacji prowadzonych przez uczniów, korzystających przy tym z różnych źródeł informacji. O powodzeniu takich zajęć decyduje wiele elementów, głównie aktywny udział uczniów, zdyscyplinowanie w przestrzeganiu poleceń, doprowadzenie do końca każdej rozpoczętej pracy. W trakcie zajęć uczniowie zdobywają, powtarzają, utrwalają i rozszerzają swoje wiadomości i umiejętności dotyczące najbliższej okolicy. Kontakt z przyrodą uwrażliwia uczniów na piękno otaczającego nas krajobrazu, pozwala stać im się przyjaciółmi przyrody i tę przyjaźń zachować na całe życie.

Warto od najwcześniejszych lat edukacji pokazywać dzieciom różnorodność biologiczną znajdującą się w okolicy i na obszarach prawnie chronionych oraz uświadamiać im grożące nam zmiany w ekosystemach (np. efekt cieplarniany, obniżenie wód gruntowych, katastrofy ekologiczne, inwazja itp.) Można wówczas prowadzić z uczniami najprostsze nawet badania i obserwacje, w czasie których będą mogli poznawać pospolite, ale też rzadkie i chronione gatunki znajdujące się w ich miejscu zamieszkania, zapoznawać z obiektami architektury stanowiącymi dziedzictwo kulturowe najbliższego regionu. Zajęcia przeprowadzone w terenie zwrócą uwagę uczniów na zmiany zachodzące w środowisku naturalnym i emocjonalnie zwiążą ze środowiskiem miejsca zamieszkania, są skuteczną i przyjemną dla uczniów formą zajęć edukacyjnych. Przygotowując się do zajęć w terenie nauczyciel powinien dążyć do tworzenia takich sytuacji dydaktycznych, aby uczniowie musieli zastosować swoją wiedzę w praktycznej działalności. Dotyczy to zarówno umiejętności obserwowania, wypowiedzi ustnych, jak i praktycznego działania uczniów. Podobnie jak podczas zajęć w sali lekcyjnej, rodzaj zajęć edukacyjnych powinien być tak dobrany, aby każdy uczeń był aktywny, zdobywał wiadomości, ćwiczył umiejętności oraz miał możliwość rozwoju zdolności poznawczych i zainteresowań. Uczniowie mogą pracować zbiorowo, w grupach lub indywidualnie, ale zawsze trzeba tak zorganizować pracę, aby każdy z nich miał ściśle określone zadania do wykonania. Zajęcia edukacyjne przeprowadzane w terenie mogą stanowić również okazję

do cieszenia się pięknem otaczającej przyrody, a wyniki prostych badań dostarczyć radości ze zwykłych czynności i efektów działań.

Przed zajęciami planujemy cele – szczegółowe i mierzalne, a w trakcie zajęć pracujemy z uczniami, rozwiązujemy zadania i robimy badania po to, żeby wykształcić w nich odpowiednie postawy, przekazać wiadomości, wyćwiczyć umiejętności i pozytywne nawyki, czyli zdobywać osiągnięcia. Pamiętajmy, że zaplanowane przez nas cele w trakcie zajęć można korygować, przekształcać i wzbogacać w zależności od sytuacji dydaktycznej, w której się znajdziemy (doświadczenia, kondycja i zaangażowanie uczniów, pojawiające się problemy wychowawcze, spontaniczne pomysły, pogoda itp.) Szczególnie ważne jest, abyśmy wyraźnie określili uczniom cel wyprawy, na co będziemy zwracali uwagę i co będziemy oceniali, aby uczniowie nasi czuli się oceniani sprawiedliwie i odpowiednio do pracy włożonej w realizację wyznaczonych w czasie zajęć zadań. Po tak przygotowanej lekcji w terenie powinno pozostać w uczniach poczucie sensowności wykonanych działań i korzyści ze wspólnie spędzonego czasu.

Mieszkamy nad morzem, a więc wykorzystajmy nasze naturalne środowisko do pracy z uczniami. Aby nauczycieli przyrodników lepiej przygotować do pracy w terenie zaprosiłam do współpracy profesora Zbigniewa Sobisza, wspaniałego botanika i pasjonata przyrody naszego regionu. Wraz z Panem Profesorem, w charakterze przewodnika i mentora, z grupą nauczycieli wybraliśmy się 10 października 2018 roku na leśną ścieżkę dydaktyczną *Orzechowska Wydma*, położoną w kompleksie leśnym na terenie rezerwatu wydmoreleśnego.

Wydma Orzechowska to ciekawa nazwa ścieżki dydaktycznej w Orzechowie Morskim leżącym 3 km od Ustki. To prawdziwy ewenement nadmorskiego krajobrazu, pełen różnorodnych zbiorowisk roślinności. Ścieżka biegnie w odległości około 600 m od brzegu morza i ciągnie się na długości 2,8 km. Została tak wytyczona, aby zwiedzającym pokazać fragment specyficznego krajobrazu południowego wybrzeża

Bałtyku. Brzeg jest tu klifowym urwiskiem, nieustannie podmywanym przez morskie fale: co roku ubywa prawie 3 metry łądu. Pas nadmorskiego piasku jest wąski i gęsto usiany kamieniami. Trasa ścieżki wiedzie lasem oraz przez samą Wydme Orzechowską, szlakiem, na którym ustawiono 11 tablic informacyjnych, dotyczących charakterystycznych stanowisk roślinnych na wydmie oraz etapów jej kształtowania się.

Przemierzając ścieżkę można zapoznać się z wieloma siedliskami i różnorodną roślinnością, które wykształciły się na stosunkowo niewielkim obszarze samej wydmy oraz jej otoczenia. Wydma Orzechowska jest wydme paraboliczną, a jej grzbiet jest silnie pofałdowany. Zachodni, łagodniejszy stok wyniesienia zajmuje nadmorski bór bażynowy. Strome stoki na wschodzie i południu opadają prosto ku mokradłom przez które płynie rzeczka Orzechówka. Wędrując trasą ścieżki poruszamy się w znacznej części po drewnianych kładkach i drewniano-ziemnych schodach. W najwyższym, odsłoniętym punkcie znajduje się platforma widokowa. Ścieżkę utworzono w 2003 roku. Na terenach graniczących z Bałtykiem wykształciły się specyficzne zbiorowiska roślinne niespotykane poza wybrzeżem. Na plażach występują słonorośla: honkenia piaszkowa, lnica wonna i solanka kolczysta. Następnie ciągnie się pas wydmy białej z utrwalającymi ją trawami: wydmuchrzycą piaszkową i piaszkownicą zwyczajną. Dalej na wydme szarą wkracza turzycza piaszkowa tworząca z innymi gatunkami luźne murawy. Z czasem pojawiają się przejściowo krzewinki wrzосу i bażyny czarnej, po czym zbiorowisko przekształca się w nadmorski bór bażynowy, będący ostatnią fazą roślinności wydmorewej.

Po spotkaniu nauczyciele bardzo wysoko ocenili przydatność tej formy doskonalenia. Profesjonalizm profesora Zbigniewa Sobisza został dostrzeżony i doceniony przez uczestników. Najbardziej efektywnymi formami pracy stosowanymi w nauczaniu przyrody są wycieczki, lekcje w terenie, obserwacje i doświadczenia. Wszystkie one sprzyjają rozwiązywaniu problemów w sposób twórczy, stwarzają dogodne warunki przechodzenia od myślenia konkretnego do abstrakcyjnego oraz do stosowania teoretycznych wiadomości w praktyce. Ponadto pozwalają lepiej poznać uczniów, a w konsekwencji zmodyfikować i wzbogacić ich obraz, ukształtowany podczas obserwacji w klasie. Przedstawione założenia są podporządkowane wielostronnemu kształceniu, w którym występuje: odkrywanie, działanie i przyswajanie wiedzy.

Irena Czyż

*konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli
w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej
i aktywności sportowej oraz przedmiotów
przyrodniczych w ODN w Słupsku*

Internet – wróg czy przyj@ciel pr@cy domowej

Odwołując się do podręczników akademickich, pracę domową można scharakteryzować jako jedną z form oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia, sprawdzającą poziom opanowania przez niego konkretnego materiału. Powinna ona stymulować aktywność intelektualną, rozwijać kreatywność i kształtować kompetencje kluczowe, tak pożądane we współczesnym modelu nauczania i wychowania. Zadawanie prac domowych ma więc na celu poszerzenie lub utrwalenie wiedzy dotyczącej danego zagadnienia, rozwiązanie problemu edukacyjnego lub dotarcie do jego źródeł.

Praca domowa jest powszechnie bardzo chętnie zadawana przez nauczycieli i niestety według moich obserwacji z coraz większym uprzedzeniem wykonywana przez uczniów, głównie ze względu na jej częstotliwość, mnogość i formę.

Jestem przekonany, że każdy z pedagogów w swojej pracy dydaktycznej choć raz spotkał się ze skutkami takiego stanu rzeczy, wpisując lawinowo do dziennika nieprzygotowania do zajęć lub w najlepszym wypadku doświadczył tego zjawiska, czytając te same wypracowania i poprawiając podobne błędy obliczeniowe u swoich podopiecznych.

Spisywanie prac domowych, powiązane z lekceważącym podejściem do ich realizacji jest zjawiskiem dość powszechnym i niestety coraz częściej stanowi mało etyczną „żyłę złota”, wykorzystywaną przez pseudoprofjonistów. W zasobach internetowych można spotkać się z wieloma portalami, które odpłatnie prezentują uczniom wypełnione zeszyty ćwiczeń wszystkich dostępnych na rynku wydawnictw edukacyjnych zapewniając że zostały one rozwiązane przez nauczycieli.

Do moich „ulubionych” portali należy odrabiamy.pl, w którym za jedyne 14 zł miesięcznie uczniowie mają nieograniczony dostęp do wszystkich zadań ćwiczeniowych w ramach pakietu premium. Poza pakietem natomiast tylko do wybranych zadań o najmniejszym poziomie trudności.

Nie jest to niestety jedyna forma z jakiej korzystają uczniowie, by sprytnie ominąć wykonywanie zadań domowych. W bazie internetowej spotkać można skany z rozwiązanymi zadaniami pochodzącymi ze zbiorów, wypełnione testy z książek dla nauczyciela, a także ogłoszenia firm i osób prywatnych, profesjonalnie

zajmujących się pisaniem wypracowań, obliczaniem zadań lub wykonywaniem zielników. Co do tego ostatniego, warto nadmienić, że ceny w zależności od liczby gatunków, wahają się od kilkudziesięciu do nawet kilkuset złotych.

Taki stan rzeczy, prowadzi do wniosku, że współczesny dostęp do informacji wymaga od nauczyciela nie tylko nieustannej kreatywności, ale przede wszystkim przebiegłości, by nie zostać przechytrzonym przez uczniów.

Przebiegłość nauczycieli, jak się okazuje, jest często niewystarczająca, gdyż nawet najbardziej twórcze zadanie wymyślone przez profesorską brać, już w dniu jego ułożenia zostanie rozwiązane przez internetowych specjalistów. Dlatego też z całym przekonaniem uważam, że zadawanie prac domowych polegających na uzupełnianiu ćwiczeń, obliczaniu zadań z powszechnych zbiorów i realizowaniu wypracowań, których tematyka od lat nie ulega zmianie, mija się z celem. Czy oznacza to, że należy całkowicie zrezygnować z prac domowych? Moim zdaniem nie, choć należy z pewną dozą autorefleksji pochylić się nad doniesieniami Rzecznika Praw Dziecka, mówiącymi o tym że, *„młodzież szkolna jest nadmiernie obciążana pracami domowymi, co narusza jej prawo do wypoczynku i czasu wolnego oraz uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym, a także stanowi poważną ingerencję w życie prywatne rodzin, utrudniającą podejmowanie wspólnych aktywności”*.

Ufam, iż nie zostanie uznane za przesadne stwierdzenie, że nadmierne prace domowe naruszają także prawo nauczycieli do odpoczynku, bowiem pedagodzy zadający owe prace muszą je później, wielokrotnie kosztem własnego czasu wolnego, sprawdzać, analizować i uzasadniać. W moim przekonaniu uczeń traci mniej energii na wykonanie zadań domowych niż nauczyciel na ich sprawdzanie.

Wracając jednak do sedna problemu, przytoczę kilka przykładów możliwych do wykorzystania sposobów na pracę domową, które nie negują a wykorzystują powszechną „broń uczniów” jaką jest internet, czyniąc tym samym zadania domowe bardziej przystępnymi i atrakcyjnymi dla nich samych.

Wart szczególnej uwagi jest w tym przypadku portal kahoot.com za pomocą, którego każdy przedmioto-

wiec może zadać pracę domową, ułożoną przez siebie w formie quizu. Dysponując generowanym przez platformę indywidualnym kodem, każdy mający dostęp do internetu uczeń ma określony limit czasu na jego zrealizowanie. Ustawiony przez nauczyciela limit 20 lub 30 sekund na jedno pytanie wielokrotnie uniemożliwia odszukanie odpowiedzi w podręczniku, zeszytce przedmiotowym czy zasobach internetowych. Pozytywnym jest także fakt, że portal generuje raport, zliczając negatywne i pozytywne odpowiedzi uczniów, co znacznie ułatwia pracę nauczyciela, a możliwość jego wydruku stanowi dowód poziomu realizacji zadania, uzasadniając tym samym ocenę.

Należy także podkreślić, że konto nauczyciela jest bezpłatne i nikt bez jego zgody nie może dysponować na owej platformie stworzonymi przez niego quizami, chyba że wyrazi on na to zgodę. Do realizacji prac domowych za pośrednictwem tej witryny każdy uczeń powinien posiadać laptop lub telefon komórkowy z dostępem do internetu.

Kolejną platformą, którą warto wykorzystać do realizacji przez uczniów prac domowych jest LearningApps.org, dzięki której każdy uczeń może stworzyć appki edukacyjne, dotyczące danego zagadnienia tj. interaktywne krzyżówki do konkretnego hasła, dopasowanki, wykreślanki, teksty z lukami interaktywne plansze edukacyjne itp. Wykonane w ten sposób prace domowe uczniowie mogą wysłać nauczycielowi o określonej porze w formie linku na internetową skrzynkę pocztową.

Internetowym bezpłatnym narzędziem, które można wykorzystać do pracy własnej uczniów jest także platforma Canva.com. Stwarza możliwość wykonania dowolnej mapy myśli, plakatu i broszury edukacyjnej. Efekty prac, tak jak w przypadku poprzedniego portalu, można dostarczyć nauczycielowi za pomocą wygenerowanego na platformie linku.

Ciekawą alternatywą dla tradycyjnej pracy domowej jest stworzenie przez uczniów prostej „kosmicznej” gry edukacyjnej, za pomocą narzędzi portalu Quizlet.com, która nie tylko bawi i uczy, ale także jak pozostałe formy rozwija kreatywność i kompetencje informatyczne ucznia. Koncepcja fiszek edukacyjnych powszechnych w nauczaniu języków obcych, przy pomocy tego portalu znajdzie swoje zastosowanie także w nauczaniu innych przedmiotów, chociażby chemii czy fizyki.

Nie bez znaczenia są także tradycyjne prace domowe, które również mogą mieć charakter twórczy, a do-

tyczyć mogą wykonania modelu, przeprowadzenia obserwacji, założenia hodowli czy wykonania prostego doświadczenia.

Warto również na zajęciach języka polskiego odejść od kształtowanej wielokrotnie i do znudzenia w ramach pracy domowej, formy pisemnej wypowiedzi na rzecz nagrywania bajek, filmów czy dialogów. W prostą kamerkę i dyktafon wyposażony jest już niemal każdy telefon komórkowy, a pomocna w realizacji tego celu jest platforma ittlebirdtales.com, na której nie tylko można nagrać swoją wypowiedź, ale także zmontować ją w krótki film, bajkę lub opowiadanie.

Rozważyć należy także wprowadzenie do nauczania tak popularnych w krajach skandynawskich lapbooków, czyli samodzielnie wykonywanych książek tematycznych, których pomysłowość i wielorakość wykorzystania może inspirować i bez wątpienia pobudzać do aktywności zarówno nauczycieli, jak i uczniów na różnym etapie edukacji.

Podsumowując, uważam, że w codziennej pracy należy pochylić się nad formą i częstotliwością zadawanych uczniom prac domowych. Warto zobaczyć, cytując jednego z moich wychowanków „człowieka w człowieku”, a także zachęcać do nauki poprzez twórcze wykorzystanie dostępnych pomocy naukowych z internetem włącznie. Mądre wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej pozwoli wprowadzić podopiecznych w googlowski świat nie ograniczając go do portali ułatwiających odrabianie prac domowych czy popularnych komunikatorów. Warto również ograniczyć liczbę zadawanych w ciągu semestru tradycyjnych prac domowych na rzecz tych wymagających od uczniów kreatywności, współpracy czy pomysłowości. A popularne niegdyś wśród nauczycieli myślenie o nauczonym przez nich przedmiocie jako najważniejszym odstawić do lamusa.

Paweł Mańkowski
nauczyciel biologii
w Szkole Podstawowej
im. J. Kochanowskiego
w Stowięcinie

Analizy SWOT i metaplan

Współczesne szkolnictwo kładzie duży nacisk na stosowanie metod aktywizujących w nauczaniu. Powszechnie wiadomo, że aktywny udział uczniów w procesie dydaktycznym, pobudzenie ich do twórczego myślenia i działania, daje znaczne lepsze efekty niż nauczanie encyklopedyczne. Zmienia się również rola nauczyciela, który przestaje być ekspertem, wszechwiedzącym autorytetem, a zostaje doradcą, animatorem i partnerem swoich podopiecznych.

Jako nauczycielka historii przekonałam się, że dzięki nauczaniu z wykorzystaniem metod aktywnych, uczniowie nabywają pożądanych umiejętności takich jak: łączenie zdarzeń i faktów w związki przyczynowo-skutkowe czy wyciąganie wniosków. W nabywaniu przez uczniów wiedzy z tego przedmiotu szczególnie efektywne okazało się stosowanie dwóch metod aktywizujących: analizy SWOT i metaplanu.

Nazwa pierwszej z nich pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: *strengths, weaknesses, opportunities i threats*, co oznacza odpowiednio: mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia. Pracując tą metodą uczniowie podzieleni na cztery grupy dokonują analizy danego problemu/ wydarzenia pod kątem wymienionych wyżej aspektów. Uczniowie muszą ustosunkować się do omawianej kwestii i zgromadzić odpowiednie argumenty. Wymaga to od nich przewidywania pewnych działań, przeanalizowania możliwych skutków, zarówno pozytywnych jak i negatywnych, dokonania oceny, jakie korzyści wynikają z danej sytuacji, a jakie są jej wady. Po określonym czasie klasa zapisuje przygotowane argumenty w tabelkę. W ten sposób można rozpatrywać różne wydarzenia historyczne takie jak: chrzest Polski, zjednoczenie Polski za Władysława Łokietka, powstanie listopadowe, unia Polski z Litwą, demokracja szlachecka w Rzeczypospolitej, zamach majowy, Rzeczypospolita w obliczu II wojny światowej czy walka Solidarności z komunizmem. W klasach młodszych, gdy uczniowie dopiero nabywają umiejętności krytycznego myślenia i wnioskowania, można przygotować odpowiednie argumenty, a praca grup będzie polegała na przyporządkowaniu ich do właściwych rubryk. Analiza SWOT pozwala uczniom dostrzec wieloaspektowość różnych wydarzeń z dziejów Polski i świata oraz złożoność problemów. Mają okazję zrozumieć, jak trudne decyzje podejmowały państwa, o których się uczą, przed jakimi wyborami stali, z jakimi dylematami musieli się zmierzyć.

Metaplan różni się od analizy SWOT tym, że poszukuje rozstrzygnięcia problemu. Stopniowo dochodzi się rozwiązania zadając pytania: *Jak było?, Jak powinno być?, Dlaczego nie było tak, jak być powinno?*. Dopiero analizując udzielone odpowiedzi, wpisując je w odpowiednie części tabeli uczniowie dochodzą do wniosków, czyli: *Co należało zrobić, żeby było tak, jak być powinno?* Pracując metodą metaplanu można rozpatrywać na przykład następujące zagadnienia: *laczego pod koniec XVII wieku Rzeczypospolita chyliła się ku upadkowi?, dlaczego powstanie listopadowe zakończyło się klęską?, jak budować niepodległość (rok 1918)?, dlaczego PRL nie była krajem demokratycznym?.* Uczniowie w ten sposób sami sobie odpowiadają na pytanie, jakie popełniono błędy i jakie należało przedsięwziąć kroki, by historia ułożyła się inaczej.

Jedyną trudnością, jaką napotykam pracując opisanymi metodami jest to, że trzeba na nie wygospodarować dość dużo czasu, zazwyczaj zajmuje mi to całą lekcję. Ale w dłuższej perspektywie jest to niezwykle opłacalne, dlatego zachęcam do pracy na lekcjach historii metodą analizy SWOT i metaplanu.

Sylwia Szkuć

nauczyciel historii

w Szkole Podstawowej w Gostkowie

Innowacje pedagogiczne w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Czczewie

Nauczyciele Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Czczewie od kilkunastu lat prowadzą działalność innowacyjną. Położenie nacisku na wysoki poziom codziennej pracy dydaktycznej, ale także na zróżnicowaną ofertę zajęć dodatkowych, w tym artystycznych, sportowych, dziennikarskich, fotograficznych, literackich czy związanych z działalnością charytatywną i wolontariatem było dla nauczycieli inspiracją do rozpoczęcia następujących innowacji:

- *Rozszerzenie na lekcjach biologii, chemii i fizyki, tematyki ekologiczno – prozdrowotnej z wykorzystaniem TI* – autor: **Joanna Groth**
- *Jesteśmy autorami muzyki i piosenek – rozszerzenie na lekcjach muzyki tematyki związanej z własną twórczością muzyczną i literacką* – autor: **Jerzy Stachurski**
- *„Gramy w rugby* – autor: **Paweł Bil**
- *Matematyka bliżej nas* – autor: **Anna Kreft**
- *Innowacyjne formy programowania w szkole* – autorzy: **Lucyna Reiter-Szczygieł, Wojciech Stachurski**.

Poniżej przedstawię dwie innowacje, związane z doskonaleniem kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli.

Rozszerzenie na lekcjach biologii, chemii i fizyki tematyki ekologiczno-prozdrowotnych z wykorzystaniem TIK

Celem tej innowacji jest zintegrowanie i poszerzenie nauczanych treści ekologicznych i prozdrowotnych w klasach starszych szkoły podstawowej (klasa: VII, obecnie VIII i klasa III gimnazjum).

Kształcenie umiejętności selekcji i wyboru informacji, opracowywania danych, formułowania hipotez i wniosków, tworzenia tabel, wykresów i prezentacji multimedialnych oraz prezentacji wyników pracy grupy i własnej oraz autoprezentacji.

Nauczycielka organizuje również *Naukowe wieczory*, które w sposób interdyscyplinarny przybliżają treści z zakresu nauk przyrodniczych. Ich celem jest poszerzenie wiadomości przedmiotowych (biologia, chemia, fizyka z astronomią, ekologia) oraz wdrażanie do bezpiecznej pracy laboratoryjnej.

Jesteśmy autorami muzyki i piosenek – rozszerzenie na lekcjach muzyki tematyki związanej z własną twórczością muzyczną i literacką

Celem działań podjętych w ramach innowacji, było kształcenie wśród uczniów zdolności muzycznych i muzykalności, kształtowanie wyobraźni muzycznej,

rozwijanie poczucia rytmu, śpiewu, a także kształcenie umiejętności korzystania z wiadomości o budowie utworów muzycznych (piosenki, wariacje, rondo). Innowacja miała za zadanie zintegrować treści nauczania z takich przedmiotów jak: muzyka, język polski (budowa wiersza).

W programach nauczania muzyki w klasach: IV-VII i gimnazjalnych zostały wprowadzone twórcze działania muzyczne, aktywizujące wszystkie dzieci, bez względu na zdolności muzyczne. Treści programowe zostały poszerzone o własną aktywność twórczą (pisanie tekstów piosenek, pisanie melodii piosenek, pisanie muzyki ilustracyjnej). Innowacja zakładała też udział uczniów w nagraniu własnego utworu w studio nagraniowym – nagranie akompaniamentu i głosu wokalisty oraz autoprezentację wyników pracy w szkole i poza nią.

W wyniku podjętych działań na przestrzeni 8 lat powstało 30 utworów. Piosenki te prezentowano podczas uroczystości z okazji Dnia Edukacji Narodowej, Wigilii Szkolnej, Koncertów Kolęd, Dnia Kobiet, Ogólnopolskiego Konkursu na Teledysk „Minutowa piosenka klasowa” (Warszawa), Wojewódzkiego Konkursu Literackiego dla uczniów województwa pomorskiego, Wojewódzkiego Konkursu na „Wiersz o muzyce”, Dnia Nauki i Sztuki.

Wydano również tomik wierszy „Cztery strony wiersza”. Uczniowie napisali scenariusze przedstawień: „Samotne anioły”, „Mrówki”, „Korczak – sceny z życia”. Uczniowie wzięli udział w konferencji naukowej, zorganizowanej przez Uniwersytet Gdański i przygotowali apel w ramach Roku Korczaka 2012.

Do współpracy przy realizacji innowacji została zaproszona również nauczycielka Lucyna Reiter-Szczygieł, która napisała teksty m.in. w języku kaszubskim.

Uczestnicy innowacji za „Piosenkę o zaczarowanej krainie” (słowa: Sandra Leman, muzyka: Jerzy Stachurski) w Ogólnopolskim Konkursie na teledysk „Minutowa piosenka klasowa” otrzymali nagrodę specjalną za wysoki poziom produkcji, aktywność i idealną współpracę zespołową. Utwór ten zamieszczony jest na portalu: YOUTUBE.

W 2017 roku efekty innowacji zostały opublikowane w zbiorze piosenek *Jesteśmy autorami piosenek*. Do publikacji książkowej dołączona została płyta CD, która dokumentuje osiągnięcia prac innowacyjnych.

W 2017 roku szkoła w Czeczewie otrzymała imię Jana Pawła II. Fakt ten spowodował, że innowacja pedagogiczna została poszerzona o tworzenie utworów

o patronie szkoły. Nowe piosenki uczniów i nauczycieli były prezentowane podczas Dnia Patrona, 16 października 2018 r. Napisane utwory można przyporządkować do gatunków piosenek:

- pielgrzymkowych („W drodze do Boga” – słowa Zuzanna Wicka, Paulina Bysewska)
- dla dzieci („Dla Papieża gram” – słowa: Eliza Szczygieł)
- literackich („Modlitwa do Jana Pawła II” – słowa Klara Drajok)
- popowych („Naucz nas” – słowa Lucyna Reiter-Szczygieł).

NAUCZ NAS

*Miłości kryształ niosłeś w sercu.
Dzieliłeś nim Ty wielki mędrca.
Studnią mądrości byłeś nieskończoną.
Twe słowa były obroną.
Byłeś nam zawsze jasną gwiazdą,
Pośród szarych dni.
Byłeś nam tęczą pośród drogi.
Za to dziękuję, dziękuję Ci.*

*Ref. Naucz nas dobre serce mieć.
Naucz nas dobre słowo nieść.
Naucz nas uśmiech innym stać.
Naucz nas innym siebie dać.*

*Gdy w żagle życia groźny wicher zawiał.
Tyś z Świętych Słów nam siłę dawał.
Słuchałeś ludzi serca bicie.
Opoką byłeś przez życie.
Byłeś nam zawsze jasną gwiazdą,
Pośród szarych dni.
Byłeś nam tęczą pośród drogi.
Za to dziękuję, dziękuję Ci.*

*Ref. Naucz nas dobre serce mieć.
Naucz nas dobre słowo nieść.
Naucz nas uśmiech innym stać.
Naucz nas innym siebie dać.*

Umiarkowanie

1. Mi-łóś - ci kry-żtał nio-śteś w ser-cu, dzie-li - teś nią Ty wie - liki
mę-drcu, stu - dnia mą - dro-ści by-teś nie - skoń - czo - ną,
Twe sło - wa by - ty o - bro-ną. By - teś nam za-wsze ja - sną
gwia-zdą po-śród sza - rych dni.
By - teś nam tę - czą po-śród dro-gi, za to dzię - ku - ję,
dzię - ku - ję Ci. Ref. Na - ucz nas do - bre ser - ce
mieć. Na - ucz nas do - bre sło - wo nieść. Na - ucz nas
u - śmiech in - nym stać. Na - ucz nas in - nym sie - bie dać.

Utwory zostały zamieszczone na stronie szkoły:
www.czczewo.pl

Jerzy Stachurski
dyrektor Szkoły Podstawowej
w Czeczewie

Ile matematyki jest w fizyce?

DUŻO! Zdecydowana większość młodych ludzi odpowie, że dużo, a nawet za dużo. Niektórzy nawet dodadzą – niestety za dużo! Jednak taka opinia nie jest wcale czymś wyjątkowym. Wielu poważnych matematyków i fizyków uważa, że matematyka, i to cała matematyka, jest częścią fizyki. Niektórzy z nich powiedzą nawet, że matematyka jest częścią jednego tylko działu fizyki, a mianowicie mechaniki kwantowej. Przecież od dłuższego już czasu funkcjonuje termin: „fizyka matematyczna” (a czasem: „matematyka fizyczna”). Wszyscy mający cokolwiek do czynienia z fizyką od szkoły podstawowej spotykają takie słowa jak: prawo, teoria, zasada, hipoteza, równanie, liczba, wektor, tensor. Dokładnie tych samych słów używa codziennie każdy młody matematyk. Często mówi się, że matematyka to język fizyki. Pewnie to prawda, ale jednak wydaje się, że jest ona dla fizyki czymś więcej. Kiedy jakieś zjawisko fizyczne, dostrzeżone „mędrca szkiełkiem i okiem”, ujmujemy w formułę matematyczną, to dojdziemy tam, gdzie nasze „szkiełko i oko” nie sięga. Pojawi się wewnętrzna struktura tego zjawiska. A cały ten proces nazywa się w filozofii nauki matematycznym modelowaniem świata.

Oczywiście historia fizyki i matematyki jest wspólna. Obie te nauki wspólnie przechodziły rewolucje, wspólnie dopadały je określone kryzysy (np. na początku XX wieku), wspólnie przeżywały okresy zastój, ale także zdecydowanej progresji. Wiek dwudziesty był przełomowy. Matematyka, w szczególności zaś matematyka teoretyczna, stała się nauką aksjomatyczną. W swojej czystej postaci zaczęła ograniczać się do badania obiektów i struktur matematycznych, ale nie fizycznych. Z kolei aparat formalizmu matematycznego w fizyce stał się ogromnie skomplikowany, dwudziestowieczne problemy fizyki teoretycznej przyniosły ze sobą niesłychanie trudne zagadnienia matematyczne. A stało się to po totalnej rewolucji, która po ukazaniu się prac Einsteina, Plancka, Schrödingera, Heisenberga i Diraca całkowicie zmieniła fizykę.

Bardzo ważne stało się więc pytanie – czy możliwa jest nowoczesna, prawdziwa fizyka bez matematyki? I odwrotnie – czy możliwa jest matematyka bez fizyki i innych nauk, tzw. ścisłych? W praktyce szkolnej na doświadczalnych zajęciach z fizyki (jeśli jest w ogóle czas na eksperymenty) młodzi fizycy robią rzeczy na pozór nie mające nic wspólnego z matematyką. Obserwują fizyczne zjawiska, przeprowadzają doświadczenia, posługując się różnego typu sprzętem pomiarowym. Nadchodzi jednak zawsze pora na to, żeby

jakościowe obserwacje przyrody ująć także w sposób ilościowy. I okazuje się, że każda relacja między mierzonymi wielkościami fizycznymi daje się zawsze wyrazić odpowiednią formułą matematyczną. W szkole ponadpodstawowej młodzi fizycy znają już podstawowe pojęcia i metody matematyczne, nabyli pewne umiejętności rachunkowe, nauczyli się (trzeba mieć oczywiście taką nadzieję) ścisłego, matematycznego myślenia). Jeszcze krok dalej – młody naukowiec – fizyk, a w szczególności fizyk teoretyk, musi niestety znać metody matematyczne dużo, dużo szczegółowiej. Nie wystarczy już nawet analiza matematyczna z całym rachunkiem różniczkowym i całkowym. Sięgnąć wtedy trzeba do analizy wektorowej, analizy funkcjonalnej, topologii czy rachunku operatorowego.

Zasadnicza staje się więc rola matematyki w budowaniu teorii fizycznych. Bez takich fundamentów konstrukcja teorii fizycznych mogłaby okazać się wręcz niemożliwa. Oczywiście podstawowe, często mechaniczne modele fizyczne można zapewne zrozumieć bez matematyki, ale – im dalej w las, tym głębiej trzeba sięgnąć do matematyki! Kilka tylko przykładów:

- Nie uda się rozwiązać zagadnień znalezienia poziomów energetycznych atomu wodoru, zagadnień własnych oscylatora harmonicznego – swobodnego, wymuszonego czy tłumionego, zagadnień związanych z momentem pędu w ruchu obrotowym bez zastosowania znanych matematyce od dawna wielomianów Legendre'a, Czebyszewa-Hermite'a czy Laguerre'a.
- W elektrostatyce i elektrodynamice nikt nie ucieknie od równania Laplace'a czy równania Poissona.
- Hipoteza fal materii nie obejdzie się bez szeregu Fouriera.
- Jedna z najważniejszych wielkości fizycznych – pęd – będzie zupełnie niezrozumiała bez tzw. delty Diraca, czyli jednej z dystrybucji (funkcji uogólnionych).
- Wszystkie zaś fale – uderzeniowe, sejsmiczne, cieplne, akustyczne, elektromagnetyczne - będą niczym bez równań różniczkowych cząstkowych.

Wymieniona w jednym z powyższych przykładów delta Diraca powstała nawet na „zamówienie” fizyki. Trzeba było jakoś ratować bardzo ważną w fizyce wielkość – pęd. Sam Paul Dirac po wprowadzeniu do fizyki swojej „delty” zapytany został na jednej z tzw. konferencji kopenhaskich przez Nielsa Bohra jak należy rozumieć tę funkcję odpowiedział, że też tego nie rozumie, ale „to” naprawdę działa! I działa do dzisiaj.

Z tych przykładów, a można je mnożyć i mnożyć, widać jak często abstrakcyjne i znane matematykom formuły i rozważania okazywały się zupełnie odpowiednie do opisu wyników doświadczeń fizycznych. Równie często teorie matematyczne powstawały na wyraźne zapotrzebowanie fizyki, powstawały w odpowiedzi na pytania stawiane przez fizykę! Na „zapotrzebowanie” fizyki powstał rachunek różniczkowy i całkowy, analiza wektorowa i tensorowa, rachunek operatorów i rachunek wariacyjny, teoria dystrybucji czy geometria analityczna. Śmiało można powiedzieć, że w XX wieku zadania wypełniane dawniej w fizyce przez matematyków przekazane zostały praktycznie w całości fizykom-teoretykom. Ich cel to stworzenie jak najogólniejszych, przyczynowych matematycznych teorii zjawisk fizycznych oraz zbadaniu wszelkich, wszechstronnie rozumianych konsekwencji tych teorii, także oczywiście drogą matematyczną. A przecież każdy to wie – zasadniczym kryterium poprawności teorii fizycznej jest jej zgodność z wynikami eksperymentów.

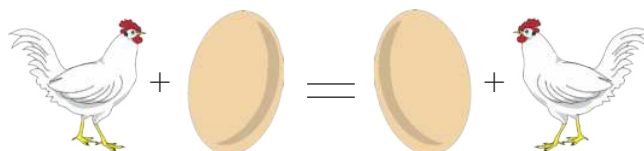
O związku matematyki z fizyką (tak jak o wyższości Świąt Bożego Narodzenia nad Wielkanocą) można mówić nieskończenie długo. W tym zakresie istnieją do dziś poglądy różne krańcowo. Pewnie trzeba by zacząć od definicji, co to jest matematyka i co to jest fizyka. Próby określenia co to jest fizyka podejmował **Albert Einstein**, pisząc, że „zakres fizyki jest zdefiniowany jako ta część naszej pełnej wiedzy, która jest możliwa do wyrażania w matematycznej postaci”. To wymaga oczywiście wiedzy co to jest matematyka. Są przecież tacy fizycy i matematycy, którzy uważają, że teoria strun **Stephen`a Hawking`a** jest czystą matematyką. Urodziła się ona wprawdzie w łonie fizyki, ale bardzo szybko stała się matematyką, całkowicie oderwaną od badania przyrody. Noblista **Eugene Wigner** traktował matematykę jako narzędzie posługiwania się formułami i pojęciami stworzonymi do tego właśnie celu. Jako dobry przykład można tu podać liczby zespolone. Wprowadzenie takiego pojęcia nie ma żadnego uzasadnienia fizycznego, eksperymentalnego. Matematycy powiedzą, że liczby zespolone są po to, aby można było w tej dziedzinie stworzyć wiele przepięknych twierdzeń. Do dzisiaj za najpiękniejsze równanie w matematyce uważa się formułę Eulera :

$$e^{i\pi} + 1 = 0$$

A jednak Wigner twierdzi, że liczby zespolone zostały wprowadzone do matematyki tylko dla ich roli w sformułowaniu praw współczesnej mechaniki kwantowej. Bardzo umiarkowany pogląd wyraził inny noblista **Richard Feynman**, który twierdził, że rozwi-

nięte rozumowania matematyczne mają wielką moc i są bardzo użyteczne dla fizyków. Ale wg. Feynmana z drugiej strony – często rozumowania fizyków są bardzo użyteczne dla matematyki. Czy takie wyważone sformułowanie zadowala i fizyków i matematyków? Czy to naprawdę cały związek matematyki i fizyki? Można uznać, że termin „fizyka matematyczna” do metodologii nauk przyrodniczych wszedł tylnymi drzwiami, wypierając prawie zupełnie termin „fizyka teoretyczna”. A może najlepiej zastosować termin „metody matematyczne fizyki”? A może uznać, że matematyka jest użyteczną fikcją, dzięki której łatwiej nauce opisać zjawiska rzeczywiste? Na takie pytanie trudno odpowiedzieć, tak jak na odwieczne:

kura → jajko ?   czy może   jajko → kura ?

Franciszek Garszczyński
ekspert Pomorskiej Ligi Zadaniowej
w zakresie fizyki

Bibliografia:

1. Feynman R. : *Feynmana wykłady z fizyki*, W-wa 2008, PWN
2. Maurin K. : *Matematyka a fizyka*, W-wa 2010, PWN
3. Smirnow W. : *Matematyka wyższa*, W-wa 1966, PWN
4. Tichonow A.N. ,Samarski A.A. : *Równania fizyki matematycznej*, W-wa 1963, PWN
5. Wróblewski A.K. : *Historia fizyki*, W-wa 2007, PWN

Komunikacja, czyli porozumiewanie się

Czasami rzeczy, które wydają się proste, w rzeczywistości mogą okazać się trudne.

Ludzie często nie zdają sobie sprawy z tego, że duża część problemów na jakie natrafiają, wynika z braków w umiejętnościach dobrego i skutecznego komunikowania się – pisze Beata Rzepka w „Efektywnej komunikacji w zespole”.

Czym jest komunikacja?

Oto kilka definicji komunikowania:

- interpersonalne komunikowanie się jest wszechobecnym, ciągłym, przewidywalnym, wielopoziomowym, dynamicznym procesem wymiany znaczeń w celu bardziej efektywnego kierowania naszym życiem (Myers i Myers);
- rodzaj zachowania interpersonalnego (Hulett);
- komunikowanie się może być określone jako rozwijający się, transakcyjny proces, którym jednostki wymieniają przekazy, których znaczenie pozostaje pod wpływem historii danego związku i jego uczestników (Adler i inni);
- komunikowanie interpersonalne to podejmowana w określonym kontekście wymiana werbalnych, wokalnych i niewerbalnych sygnałów (symboli) w celu osiągnięcia lepszego poziomu współdziałania (Nęcki i Awdiejew);
- interpersonalne komunikowanie jako forma komunikowania, obejmująca małą liczbę osób, które mogą wchodzić ze sobą wyłącznie we wzajemną interakcję i które na skutek tego posiadają zdolność zarówno dostosowania swoich przekazów, jak i natychmiastowego uzyskania od siebie interpretacji tych przekazów (Lustig i Koster);
- komunikowanie jest to dynamiczny proces, polegający na wymianie tzn. na wysyłaniu i odbieraniu przekazów w ramach określonej sytuacji lub kontekstu (W. Głodowski);
- komunikowanie jest to proces przekazywania (eksplikacji) treści przez nadawcę oraz przyjmowania (rozumienia) tych treści przez odbiorcę; taka jest forma zjawiska niezależnie od tego w jakiej formie, w jaki sposób i w jakich okolicznościach akt komunikacji ma miejsce (J. Wojciechowski);
- komunikacja to proces psychologiczny, polegający na przekazywaniu i odbiorze informacji (K. Migdał);

- komunikację w ogólności określa się jako proces wymiany wiadomości (informacji) między uczestniczącymi stronami (ludźmi, użytkownikami, komputerami); jeżeli stronami są ludzie, wtedy mamy do czynienia z komunikacją interpersonalną (S. Juszczyk);
- pojęcie komunikacji utożsamiane jest z porozumiewaniem się, które nie musi być z istoty swej komunikacją językową, ponieważ może przyjąć także różne formy pozawerbalne (I. Kurcz).

Komunikowanie interpersonalne pozwala nam nie tylko poznać samych siebie i osoby, z którymi się kontaktujemy, ale także umożliwia lepsze zrozumienie otaczającego świata, ludzi i ich poglądów, mikro i makrostruktur społecznych. Najważniejsze jego cele według W. Głodowskiego to:

- poznanie siebie,
- poznanie świata zewnętrznego,
- nawiązywanie i podtrzymywanie bliskich związków,
- przekonywanie i wpływanie na innych,
- przyjemność i zabawa,
- pomaganie innym.

Piramida komunikowania się D. Mc Quila składa się z następujących poziomów procesu:

1. komunikowanie się interpersonalne wewnątrzosobowe,
2. komunikowanie interpersonalne,
3. komunikowanie grupowe,
4. komunikowanie instytucjonalne,
5. komunikowanie masowe.

Komunikacja to termin pojawiający się w co najmniej kilku dyscyplinach naukowych. Filozoficzna definicja komunikacji oznacza kontakt człowieka z człowiekiem. W pedagogicznym ujęciu można powiedzieć, że społeczeństwo nie tylko trwa dzięki komunikowaniu, ale w istocie można powiedzieć, że istnieje poprzez przekazywanie i poprzez komunikowanie

Człowiek nie może się nie komunikować. Komunikowanie przenika każdy aspekt naszego życia i jest tak naturalnym procesem jak jedzenie czy oddychanie.

Komunikacja jest też narzędziem pracy – bez niej nie zdobylibyśmy pożądanych informacji, ani nie potrafilibyśmy ich odpowiednio uporządkować i prze-

kazać zainteresowanym. Narzędzie takie należy więc wykorzystywać, a przedtem (jak śrubokręt do śrubki) odpowiednio dobrać do tych kategorii klientów i współpracowników, z jakimi w sytuacji pracy zawodowej mamy niemal codziennie do czynienia. Komunikacja jest funkcjonalna i tworzy nasze światy społeczne: relacje – tworzenie zdrowych związków; społeczność – tworzenie silnych grup i zespołów.

Umiejętności komunikacyjne nie kształtują się samoistnie, a przynajmniej – nie tylko samoistnie. Nie jest to zdolność, z którą się rodzimy, choć niektóre komunikacyjne zachowania niewerbalne mają charakter wrodzony. Trudną sztukę porozumiewania się nabywamy: poprzez praktykę, często metodą prób i błędów, ale także naśladowując podziwianych i szanowanych przez nas ludzi. Choć jesteśmy przekonani, że o tej czynności wiemy absolutnie wszystko, w rzeczywistości nasza wiedza jest dosyć ograniczona. Dialog jest sposobem komunikowania się pozwalającym na pozostanie przy swoim stanowisku i zarazem otwarcie się na perspektywy innych. Modele i sposoby komunikacji interpersonalnej mogłyby i powinny stanowić jeden z ważnych elementów kształcenia kadr, których praca polega głównie na kontaktach z klientami w różnych sektorach: handlowym, usługowym, a także w służbie zdrowia i oświacie, tj. przychodni czy szkole.

Umiejętne porozumiewanie się często decyduje o sukcesie człowieka w życiu zawodowym i społecznym. Najlepsze zespoły w organizacji osiągają sukcesy przede wszystkim dlatego, że ich członkowie potrafią się ze sobą efektywnie komunikować. W razie nieporozumień są w stanie natychmiast je wyjaśnić i przejść nad nimi do porządku dziennego. Problemy traktują jako materiał do przepracowania, a nie jako podstawę do snucia domysłów i stosowania uników. Członkowie takich załóg czują się bezpieczniej, przyjemniej, a przez to pracują efektywniej niż tam, gdzie niedomówienia i pretensje górują nad wyznaczonymi celami. Skutki braku dbałości o wysoką jakość i efektywne komunikowanie się w zespole (ale nie tylko w zespole) są widoczne po krótkim czasie.

Lars Ramqvist – szef firmy Ericsson lapidarnie i trafnie ujął, że można biegle opanować technologię komputerową, posługiwać się internetem, wykorzystywać w pracy bogactwo technik multimedialnych i informatycznych, a mimo to bez znajomości elementarnych zasad interpersonalnego komunikowania cała wyrafinowana technologia okazuje się bezużyteczna.

Zawsze bowiem **ktoś** musi mówić, słuchać, pisać, oglądać, formułować własne myśli i oceniać myśli innych.

Komunikowanie się z innymi ludźmi to jedna z najcenniejszych spośród wielu umiejętności interpersonalnych i jak każda z nich może wraz z upływem czasu przestać się rozwijać, pozostać na takim samym poziomie, ale może ona także wzrastać wraz z doświadczeniem życiowym.

Agnieszka Derdzińska

nauczyciel świątlicy

w Szkole Podstawowej we Włynkówku

Bibliografia:

1. Głodowski W. *Komunikowanie interpersonalne*, Warszawa (2001),
2. Jaspers K. *Człowiek, W: Filozofia egzystencjalna, tłum.* D. Lachowska, Warszawa (1990),
3. Juszczak S. *Komunikacja człowieka z mediami*, Katowice (1998),
4. Mc Quila D. Za: Rogala A. *Determinanty skuteczności komunikacji wewnętrznej w przedsiębiorstwie*, Poznań (2013),
5. Migdał K. *Psychologia w praktyce społecznej*, Warszawa (2001),
6. Rzepka B. *Efektywna komunikacja w zespole*, Warszawa (2013),
7. Strelau J. *Psychologia – podręcznik akademicki*, Tom II, Gdańsk (2003),
8. Wojciechowski J. *Praca z użytkownikiem w bibliotece*, Warszawa (2000),
9. Zybert E. B. *Biblioteka w otoczeniu społecznym*, Warszawa (2002),
10. [https://mfiles.pl/pl/index.php/Komunikowanie interpersonalne](https://mfiles.pl/pl/index.php/Komunikowanie_interpersonalne), dostęp dnia 28.04.2018r. g. 11:50.

GRANTY POMORSKIEGO KURATORA OŚWIATY

W ramach realizacji wojewódzkich zadań edukacyjnych dla nauczycieli finansowanych przez Pomorskiego Kuratora Oświaty, ODN w Słupsku w okresie od września do listopada 2018 roku przeszkolił **317** nauczycieli, w **3** obszarach tematycznych, w **16** grupach:

1. *Diagnoza indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia i jej wykorzystanie w planowaniu procesu dydaktycznego* – w **6 grupach** przeszkolono **116 nauczycieli z 61 szkół/placówek**.
2. *Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży. Bezpieczne korzystanie z internetu, urządzeń mobilnych oraz mediów społecznościowych* – w **5 grupach** przeszkolono **98 nauczycieli z 43 szkół/placówek**.
3. *Kompetencje kluczowe w rozwoju ucznia i doskonaleniu zawodowym nauczycieli* – w **5 grupach** przeszkolono **103 nauczycieli z 58 szkół/placówek**.

REFLEKSJE UCZESTNIKÓW GRANTU

♦♦♦♦

Kompetencje kluczowe w rozwoju ucznia i doskonaleniu zawodowym nauczyciela

Grant *Kompetencje kluczowe w rozwoju ucznia i doskonaleniu zawodowym nauczyciela* zrealizowany został w Kartuzach, Gdańsku, Chojnicach, Miastku i Słupsku. Łącznie wzięło w nim udział 103 uczestników. Zgłoszonych, chętnych do udziału w szkoleniach było ponad 178 osób. Niestety w związku z ograniczeniami, dotyczącymi liczby grup oraz liczby uczestników w poszczególnych grupach, jako koordynator zmuszona zostałam do odmówienia niektórym osobom uczestniczenia w zajęciach. Nie sądziłam, że kurs dotyczący kompetencji kluczowych, będzie cieszył się taką popularnością. Zapewne związane to było z faktem, że stały się one jednym z priorytetów polityki oświatowej państwa.

Uczestnicy bardzo wysoko ocenili kurs we wszystkich badanych obszarach. Byli zadowoleni, że mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę w zakresie kompetencji kluczowych oraz w zakresie stosowania różnych metod i form pracy z uczniami, które pomogą dzieciom w rozwijaniu poszczególnych umiejętności. Znacząca większość kursantów, ponad 95% osób, chciałoby kontynuować lub poszerzyć swoje umiejętności w zakresie pracy z uczniami, które ułatwią im kształcenie kompetencji u dzieci. Kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie wiedzy. Zakresy wielu spośród kompetencji częściowo się pokrywają i są powiązane, aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Dlatego też rolę kompetencji kluczowych bardzo mocno akcentuje nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego. Zawiera ona w swojej wstępnej części najważniejsze umiejętności, które są ściśle powiązane z kompetencjami kluczowymi.

Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkole jest możliwe, gdy nauczyciel stworzy uczniom odpowiednie sytuacje dydaktyczne. Najlepiej takie, w których mają oni maksimum samodzielności i biorą sprawy w swoje ręce. Mogą współdecydować o tym, czym się będą zajmować, stawiają cele, planują i organizują swoją pracę, współpracują z innymi, poddają refleksji własne działania, korygują je, wyciągają wnioski – takie refleksje pojawiły się u uczestników kursu. Wszyscy zgodnie twierdzili, że nauczyciele powinni uczniom takie możliwości stwarzać: stawiać wysokie wymagania, dawać swobodę w działaniu i zapewniać wsparcie na wszystkich etapach pracy (ale nie wyręczać!).

Musi nastąpić więc zmiana tradycyjnych ról – ucznia i nauczyciela. Uczeń, dawniej bierny odbiorca, staje się osobą aktywną, decyzyjną, stawia sobie cele, planuje i organizuje swoją pracę oraz bierze odpowiedzialność za własne uczenie się. Nauczyciel zaś, z osoby przekazującej wiedzę, przejmuje rolę wspierającą – doradcy, trenera, przewodnika, organizatora uczenia się. Taką szansę dają także rozmaite metody edukacyjne, które kursanci mieli okazję przećwiczyć warsztatowo; a szczególnie projekt zwany „królową metod”. Przy takim sposobie pracy rola nauczyciela znacznie odbiega od tradycyjnej. Nie jest on już postacią pierwszoplanową. Nie dostarcza pomysłów, nie narzuca rozwiązań, nie przydziela zadań ani nie wyręcza w ich realizacji. Powinien jedynie monitorować działania uczniów, udzielać im konsultacji, wspierać i podtrzymywać ich motywację.

Jednak, jak stwierdzili uczestnicy kursu: *to wcale nie jest łatwe, gdyż wymaga od nauczyciela dużej otwartości, elastyczności i taktu pedagogicznego. A i uczniowie nie są do takiego sposobu pracy przyzwyczajeni, stąd efekty ich działań nie zawsze są zadowalające. Taki sposób pracy ciągle z trudem się w naszej rzeczywistości przyjmuje, choć projekty są przecież w szkołach realizowane od lat i można znaleźć wiele wspaniałych przykładów satysfakcjonującej pracy tą metodą.*

Ograniczenia czasowe sprawiły, że nie sposób było omówić wszystkie metody i formy pracy sprzyjające rozwijaniu kompetencji kluczowych, ale wspomniano o nowym trendzie zwanym odwróconym nauczaniem. Jego podstawą jest założenie, że dzięki nowoczesnym technologiom uczeń może z łatwością wiedzę zdobyć sam. *Na lekcji zwyczajnie szkoda czasu na tradycyjne przekazywanie jej przez nauczyciela. Lepiej pozostawić to uczniom: oni zdobędą niezbędne informacje w sieci – we właściwym dla siebie tempie, o dogodnej porze, w dowolnym miejscu. Warto doceniać potencjał związany z nowoczesnymi technologiami i pozwolić młodemu ludziom z niego korzystać* – twierdzi pani Ania, uczestniczka kursu. *Natomiast cenny czas na lekcji nauczyciel może zorganizować znacznie lepiej, ciekawiej i aktywniej, tj. przeznaczyć go na pogłębianie wiedzy, rozwiązywanie problemów i zadań, pracę w zespołach, eksperymenty i doświadczenia, dyskusje itp. Będzie to także atrakcyjne dla ucznia, który spędza w szkole dużo czasu.* – dopowiada pani Ela.

Jednak, aby to przyniosło oczekiwane efekty, potrzeba zmiany mentalnej – to nauczyciele muszą być przekonani o korzyściach z tego płynących i czuć autentyczną potrzebę własnego rozwoju w tym kierunku. Muszą też, po nabyciu określonej wiedzy i umiejętności, zastosować je w praktyce. Bez tego żadna zmiana w szkole nie nastąpi. Bardzo duże znaczenie ma kultura organizacyjna szkoły, relacje interpersonalne, atmosfera pracy i postawa samych nauczycieli. Trudno np. wyobrazić sobie skuteczne rozwijanie u uczniów kompetencji społecznych i obywatelskich w szkole, w której nauczyciele ze sobą nie współpracują, zespoły mają charakter fasadowy, a udział społeczności szkolnej w podejmowaniu decyzji jest jedynie pozorowany. Małe też szanse na rozwijanie uczniowskiej kreatywności i przedsiębiorczości mają nauczyciele pracujący na lekcjach przede wszystkim metodą wykładu, którzy nie doskonalą swojego warsztatu i od lat nie poznali żadnej nowej metody pracy z uczniami.

Aby dać skuteczne wsparcie uczniom w rozwijaniu kluczowych kompetencji i przygotować ich do życia, nauczyciele, dyrektorzy, pracownicy nadzoru i systemu doskonalenia sami muszą nieustannie uczyć się, rozwijać, ale przede wszystkim otworzyć się na zmiany – takie również refleksje towarzyszyły kursantom.

Na kurs zgłosili się nauczyciele zainteresowani kształceniem i rozwijaniem u swoich uczniów kompetencji kluczowych. Ich zaangażowanie było widoczne podczas prowadzonych zajęć, przy wykonywaniu różnych ćwiczeń. Pełen obraz nabytych umiejętności przez uczestników oraz właściwej realizacji programu dał dobór metod pracy i ćwiczeń, które potem umoż-

liwiły uczestnikom opracowanie scenariuszy lekcji, z uwzględnieniem kształconych na nich kompetencji kluczowych.

Kursanci wyrazili również chęć doskonalenia swoich umiejętności i poszerzenia wiedzy w zakresie nauczania twórczego i ciekawego matematyki; kreatywnego nauczania słownictwa i gramatyki, efektywnego uczenia się, nowoczesnych metod nauczania w edukacji wczesnoszkolnej, gry i zabawy w nauce języka angielskiego.

Zebrała i opracowała:

Joanna Kierul-Cieślak

koordynator grantu

konsultant ds. wspomagania nauczycieli

języka polskiego

oraz diagnozy edukacyjnej

w ODN w Słupsku

Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży Bezpieczne korzystanie z internetu, urządzeń mobilnych oraz mediów społecznościowych.

Szkolenie grantowe „Współczesne zagrożenia internetu...”, organizowane przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, pozwoliło mi pogłębić moją wiedzę, głównie z zakresu profilaktyki uzależnień, psychologii oraz niebezpieczeństw, wynikających z coraz bardziej rozwiniętych technologii. Dzisiejszy nauczyciel musi permanentnie zdobywać nowe wiadomości, a szkolenie na pewno dało mi takie możliwości.

Cenne były dla mnie wykłady, prezentacje wykładów praktyków, którzy na co dzień pracują z uczniami, studentami, czy też osobami uzależnionymi, z zaburzeniami psychicznymi itp. Natomiast wspólne omawianie problemów z nauczycielami z różnych środowisk i poziomów nauczania dało pełniejszy obraz rzeczywistych problemów „dzisiejszej szkoły”. Szkolenie polecam innym nauczycielom.

Jolanta K.

uczestniczka grantu

Pomorskiego Kuratora Oświaty

grupa gdańska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku, Filia w Miastku od 7 lat opracowuje i realizuje programy edukacyjno - profilaktyczne. Jednym z nich jest program pn. „Uzależnienie behawioralne – fonoholizm” stąd też mój udział w szkoleniu, które okazało się być bardzo przydatne. Podkreślić należy bardzo wysoką jakość szkolenia. Mam na myśli profesjonalną organizację oraz rzetelny i atrakcyjny przekaz.

Bernadeta Zwolska

Kierownik Wojewódzkiej Biblioteki
Pedagogicznej filia w Miastku
grupa miastecka

Zebrał:

Maciej Maraszkiewicz
koordynator grantu
socjolog, specjalista ds. badań i analiz
w ODN w Słupsku

♦♦♦♦

Diagnoza indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia i jej wykorzystanie w planowaniu procesu dydaktycznego

Dzięki szkoleniu pt. „Diagnoza indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia i jej wykorzystanie w planowaniu procesu dydaktycznego”, zdałam sobie sprawę, jak ważne jest postawienie dobrej diagnozy na początku pracy z dzieckiem/wychowaniem oraz, ile korzyści niesie dobre jej opracowanie np. takich jak: bardzo szczegółowe poznanie dziecka, lepsze zaplanowanie przebiegu terapii/pracy z nim, ale i precyzyjniejsze postawienie realnych celów pracy z nim. Forma szkolenia, jaką jest nie tylko wkład, ale i praktyczne działanie indywidualne czy w grupach, pozwalała na przećwiczenie w praktyce poznanych treści. Dzięki podzieleniu tematyki szkolenia na kilka prowadzących, uczestnik mógł czerpać wiedzę i umiejętności od specjalistów z różnych dziedzin i posiadających różne własne doświadczenia, co pozwoliło jeszcze lepiej zgłębić temat.

Za duży plus szkolenia uważam część warsztatową, dotyczącą przeprowadzania testu PEP-r, który był mi

wcześniej może i znany, ale przez – jak mi się wydawało – swoją zawilgość nigdy wcześniej nie był przeze mnie wykorzystywany. Poznanie go i praktyczne obliczanie jego wyników, zaowocowało wprowadzeniem diagnozy testem PEP-r w placówce, w której pracuję.

Szkolenie polecam nie tylko „świeżym” nauczycielom i terapeutom, ale również jako przypomnienie i usystematyzowanie wiedzy specjalistom.

Magdalena Sobolewska

Szkolenie uświadomiło mi, że są dzieci z ograniczonymi możliwościami i praca z nimi polega na zupełnie czymś innym niż tylko przekazywanie wiedzy przedmiotowej. Taki „wstrząs warsztatowy” jest potrzebny co jakiś czas wszystkim nauczycielom.

Anna Huk

Szkolenie dało mi gotowe narzędzia do diagnozowania dzieci. Poza tym, poszerzyło moją wiedzę w tym temacie i odpowiedziało na nurtujące mnie pytania. Panie prowadzące prowadziły zajęcia konkretnie i na wysokim poziomie.

Kamila Jażdżewska

Usystematyzowałam wiedzę na temat diagnozy indywidualnych potrzeb ucznia, jego możliwości psychofizycznych w zależności od wieku i innych czynników rozwojowych. Poznałam nowe narzędzia diagnostyczne i różne sposoby tworzenia tzw. IPET-ów. Innowacje te wprowadziłam w mojej pracy z uczniem i w dokumentacji szkolnej.

Lucyna Słomska

Zebrała:

Władysława Hanuszewicz
koordynator grantu
konsultant ds. wspomaganie nauczycieli
w zakresie pracy z dziećmi młodszymi
i uczniami niepełnosprawnymi i z zaburzeniami rozwoju
w ODN w Słupsku

6. KONFERENCJA Z CYKLU ZDROWY POMORZANIN

Profilaktyka zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży

17 października br. odbyła się 6 konferencja z cyklu *Zdrowy Pomorzanin pt. Profilaktyka zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży*. Organizatorami konferencji byli Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego oraz Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. W spotkaniu uczestniczyli dyrektorzy szkół, pedagodzy, psycholodzy, pracownicy samorządów lokalnych, odpowiedzialnych za edukację, politykę społeczną i zdrowotną oraz rodzice. Zainteresowanie konferencją było duże, jednak liczba miejsc w Sali Okrągłej im. Lecha Bądkowskiego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego stała się istotnym ograniczeniem (165 miejsc).

Z uwagi na to, że coraz więcej dzieci doświadcza różnego rodzaju kryzysów psychicznych konferencja miała na celu zwrócenie uwagi na pogarszający się stan zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, a także promowanie działań wspierających zdrowie psychiczne uczniów. Zaburzenia psychiczne są powszechne, dotyczą dzieci i dorosłych. Nawet do 20 proc. dzieci ma dolegliwości, które spełniają kryteria jakiegoś zaburzenia psychicznego.

Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje: profilaktykę, promocję zdrowego stylu życia oraz opiekę i leczenie w tym zapobieganie wykluczeniu osób cierpiących na zaburzenia psychiczne. Specjaliści są zgodni, że wczesne lata życia mają wielki wpływ na zdrowie psychiczne oraz dobre funkcjonowanie poznawcze, emocjonalne i społeczne człowieka. Dobre zdrowie psychiczne w okresie dzieciństwa jest warunkiem optymalnego rozwoju, efektywnego uczenia się, budowania satysfakcjonujących relacji z ludźmi, dbania o własne zdrowie fizyczne i samodzielnego radzenia sobie w życiu już jako osoba dorosła. Ochrona zdrowia psychicznego młodych ludzi jest więc *inwestycją na przyszłość*.

Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży w znacznej mierze zależy od wpływu bliskiego otoczenia społecznego. Dobre zdrowie kształtuje się u dziecka dzięki pozytywnym doświadczeniom od najwcześniejszego okresu życia w kontaktach z opiekuńczymi i kompetentnymi rodzicami, nauczycielami, a także pod wpływem odpowiednio dobranych i efektywnych programów przedszkolnych i szkolnych. Rośnie też świadomość rodziców i uczniów, a troska o zdrowie psychiczne nie jest już tematem wstydliwym.

Młodość kojarzona jest zwykle z czasem pierwszych inicjacji, z odkrywaniem świata dorosłych, dokonywaniem ważnych wyborów. Okres dojrzewania to jednak także etap wielu niepokojów, dylematów i psychicznych obciążeń, których nie da się rozwiązać ani szyb-

ko ani łatwo. Psychiatrzy coraz częściej mówią wręcz o epidemii zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży, co dotyczy zwłaszcza zaburzeń depresyjnych oraz autoagresji, które mogą poważnie zagrażać ich zdrowiu i życiu.

Podczas konferencji *Profilaktyka zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży* rozmawialiśmy o autoagresywnych zachowaniach, samobójstwach, zaburzeniach depresyjnych. Poruszyliśmy także temat poszukiwania pomocy przez młodzież oraz roli rodziny, szkoły, różnych instytucji i organizacji w tym procesie.

Psychologiczny kontekst dzieciństwa i wczesnej młodości przedstawiła profesor **Wioletta Radziwiłłowicz** w swoim wystąpieniu pt. *Historia życia – jej znaczenie dla zdrowia psychicznego oraz dynamiki zmian w obrazie klinicznym zaburzeń psychicznych*. Podczas wykładu pani profesor omówiła m.in. rolę więzi rodzinnych w układzie rodzic-dziecko oraz wpływ na psychikę dzieci i nastolatków różnych zdarzeń życiowych, by wreszcie w końcowym etapie swojego wystąpienia skupić się na różnych formach terapii.

Następnie dr n. med. **Izabela Łucka**, konsultant wojewódzki w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, przedstawiła *Pomorski system opieki nad zdrowiem psychicznym dzieci i młodzieży*. Zebrani w trakcie wykładu mieli okazję poznać strukturę systemu opieki zdrowotnej w naszym kraju. Zapoznali się również z niektórymi danymi statystycznymi:

- najwięcej porad na jednego pacjenta wykonano z rozpoznaniem zaburzenia odżywiania,
- liczba porad na jednego pacjenta w województwie wyniosła 5,16,
- mediana czasu oczekiwania do poradni zdrowia psychicznego wyniosła 107 dni.

Jeśli chodzi o problem samobójstw i samookaleceń, to:

- samobójstwa stanowią drugą po wypadkach i śmiertelnych urazach przyczynę zgonów dzieci i młodzieży w wieku od 7 do 19 lat;
- szacuje się, że w Polsce rocznie próbę samobójczą podejmuje 4-5 tysięcy osób w wieku rozwojowym, z czego ok. 350 takich prób kończy się śmiercią;
- najczęstsze przyczyny prób samobójczych/samobójstw: przewlekła choroba psychiczna, nieporozumienia rodzinne, przewlekła choroba somatyczna, kalectwo.

Profesor **Mariola Bidzan** swoje wystąpienie rozpoczęła od graficznego obrazu lęku i strachu u dzieci,

a następnie przeszła do charakterystyki rodzajów zaburzeń lękowych, poprzez uwarunkowania lęku dziecka w rodzinie, aż do czynników predysponujących zaburzenia psychiczne. Ostatnia część wykładu poświęcona była depresji u dzieci i młodzieży oraz przejawom i przyczynom agresji w okresie niemowlęcym, przedszkolnym i szkolnym. Wykład profesor M. Bidzan zakończyła słowami:

*Prawdziwe życie zaczyna się wraz
z prawdziwym marzeniem.
Kto potrafi marzyć, nie stracił nadziei.
A nadzieja może WSZYSTKO☺*

Kolejnym prelegentem był mgr **Ryszard Jabłoński-suicydolog**, który w swoim wystąpieniu *Autodestrukcyjność ucznia w sytuacji kryzysowej – samookaleczenia, zachowania samobójcze. Diagnoza i interwencja* omówił przyczyny, model zachowań samobójczych oraz wskazał czynniki ryzyka, sprzyjające występowaniu zachowań autodestrukcyjnych. Dla nauczycieli, wychowawców i rodziców ważne jest, abyśmy umieli rozpoznać osobę w kryzysie i w razie jakichkolwiek niepokojących symptomów niezwłocznie skorzystać ze specjalistycznej pomocy – najlepiej wykwalifikowanego psychologa lub psychiatry. Osoba w kryzysie suicydalnym:

- mówi o popełnieniu samobójstwa,
- ma problemy z jedzeniem, spaniem,
- radykalnie zmienia swoje zachowanie,
- wycofuje się z kontaktów towarzyskich,
- traci zainteresowanie nauką, pracą, itp.,
- przygotowuje się do śmierci porządkując swoje sprawy,
- rodzi ważne dla siebie rzeczy,
- niepotrzebnie podejmuje ryzykowne działania,
- przestaje dbać o swój wygląd zewnętrzny,
- bardzo interesuje się problematyką śmierci,
- zwiększa spożycie używek (dopalacze, alkohol, narkotyki, leki).

Wykład dr n. med. **Agaty Cichoń-Chojnackiej** pt. *Do szkoły chodzić już nie chcę (nie mogę). Na co zwrócić uwagę, co powinno niepokoić, rozumienie funkcji objawu* był jednocześnie wprowadzeniem do panelu dyskusyjnego. Wśród przyczyn niechodzenia do szkoły pani doktor wymieniła m.in.: bo się boi, nie daje sobie rady, to nie ma sensu, bo go nękają, fajniejsi koledzy też nie chodzą, ponieważ w tym czasie grają w gry sieciowe. Do najczęściej stawianych diagnoz pani doktor zaliczyła: depresyjne zaburzenia zachowania, cechy osobowości nieprawidłowo kształtującej się, depresja młodzieńcza, zaburzenia lękowe; lęk separacyjny, fobia społeczna, uraz narcystyczny, zaburzenia reaktywne, zespół Aspergera i pozostałe w obszarze ASD, zaburzenia zachowania (w tym ODD).

Po zakończeniu części wykładowej organizatorzy konferencji zaproponowali uczestnikom udział w panelu dyskusyjnym *Opieka psychiatryczna nad dziećmi – przypadki, problemy*. Dyskusję prowadził redaktor **Mateusz Sienkiewicz**, natomiast jej uczestnikami byli:

- dr n. med. **Agata Cichoń-Chojnacka**, (MOPS Gdynia),
- mgr **Dastin Suski**, wiceprezes Fundacji Fosa,
- mgr **Daria Sas-Bojarska**, Fundacja Fosa,
- mgr **Marzanna Mróz**, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Gdyni,
- mgr **Ryszard Jabłoński**, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
- mgr **Renata Kołowska**, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku,
- **Beata Sowa, Aleksandra Sowa**, rodzic i dziecko.

Niezwykle emocjonalna dyskusja dotyczyła przyczyn, objawów, procedur postępowania w schorzeniach psychicznych dzieci i młodzieży. Dużo miejsca w niej zajęło określenie ról różnych organizacji i fundacji w procesie wspomagania procesu leczenia. Zwrócono również uwagę na wady i niedociągnięcia dwóch systemów: lecznictwa psychiatrycznego i edukacji. Podczas tej części wywiązała się niezwykle ożywiona dyskusja, obejmująca wiele aspektów związanych ze specyfiką schorzeń. Pytania dotyczyły zagadnień medycznych, psychologicznych, jak również kwestii prawnych. Podsumowania konferencji dokonała Hanna Zych-Cisoń – członek Zarządu województwa pomorskiego. Pani Marszałek podkreśliła, że problem zdrowia psychicznego jest niezwykle trudny i złożony. Jako społeczeństwo borykamy się z wieloma stereotypami, jesteśmy skłonni do stygmatyzacji i wykluczenia społecznego osób chorujących psychicznie.

Z informacji zwrotnych udzielonych nam przez uczestników konferencji wynika, że było to ważne wydarzenie pozwalające wzbogacić wiedzę i umiejętności radzenia sobie z problemami zaburzeń zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży. W przyszłym roku planowana jest kolejna konferencja z cyklu *Zdrowy Pomorzanie*. Osoby zainteresowane podobną problematyką zapraszamy na jej kolejną edycję. Informacje o planowanym wydarzeniu w 2019 roku zostaną zamieszczone na stronie internetowej Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (www.odn.slupsk.pl) oraz pozostałych organizatorów.

Irena Czyż

*konsultant ds. wspomaganie pracy nauczycieli
w zakresie promocji zdrowia,
profilaktyki zdrowotnej i aktywności sportowej
oraz przedmiotów przyrodniczych
w ODN w Słupsku*

Wiele kultur jeden cel

Projekty Erasmus + Przykłady dobrych praktyk

12 października br. w Regionalnym Punkcie Informacyjnym Programu Erasmus+ w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w ramach akcji Erasmus Days odbyło się seminarium – *Wiele kultur jeden cel. Erasmus+ Przykłady dobrych praktyk*.

W pierwszej części spotkania uczestnicy poznali zasady funkcjonowania Regionalnego Punktu Informacyjnego przy ODN w Słupsku: trzymali informację o dniach i godzinach pracy punktu, o konferencjach, warsztatach, spotkaniach indywidualnych, które będą odbywały się w ramach pracy RPI Programu Erasmus+ w tym roku szkolnym.

W drugiej części seminarium 7 szkół z województwa pomorskiego zaprezentowało swoje działania projektowe.

Agnieszka Kazimierczak z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Sierakowicach przedstawiła projekt „Od ziarenka do bochenka”, którego głównym celem było poznanie linii technologicznej produkcji i wytwarzania gotowych produktów. Uczniowie w zawodzie technik agrobiznesu poznali proces siewu i uprawy roślin metodami naturalnymi, wykluczającymi stosowanie sztucznych środków ochrony roślin. Uczniowie w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych, wykorzystując naturalne produkty, dawne i sprawdzone receptury, nie stosując konserwantów i ulepszaczy żywności, pogłębili swoją wiedzę i umiejętności w zakresie wykorzystania zdrowej żywności w produkcji potraw.

Szkołę Podstawową w Bolszewie reprezentowały: Monika Walkowiak i Alicja Buczyło-Lniska, które przedstawiły projekt „Zdobywanie kompetencji językowych i dydaktyczno-metodycznych w dobie zmian oświatowych”. W ramach tego działania wybrani nauczyciele szkoły brali udział w kursach językowych oraz dydaktyczno-metodycznych, których celem było podniesienie jakości kształcenia w szkole.

Jolanta Porada ze Szkoły Podstawowej nr 9 w Słupsku zaprezentowała aspekt wielokulturowy projektu Erasmus+ „Młody Europejczyk – świadomy i bezpieczny obywatel świata”, w oparciu o wizytę w lizbońskiej wielokulturowej szkole podstawowej, w której uczą się dzieci blisko 20 narodowości świata! Prelegentka zwróciła szczególną uwagę na metody i formy pracy dydaktycznej i wychowawczej sprzyjające integracji środowiska i aklimatyzacji dzieci z różnych grup narodowościowych, mówiących różny-

mi językami, wywodzących się z odmiennych kultur, religii i posiadających odmienne obyczaje. Wskazała na wyzwania, jakie stoją przed szkołą o takiej specyfice środowiska, akceptacji, szacunku, wzajemnym przenikaniu się wpływów i o korzyściach, jakie wynikają dla całej szkolnej społeczności z tak wielokulturowej mozaiki, którą tworzą jej uczniowie.

Jacek Borucki i Joanna Kowalewska ze Szkoły Podstawowa nr 6 w Słupsku przedstawili projekt „Children’s Rights – One World, One Future”. Prelegenci podkreślili w swoim wystąpieniu, że współpraca międzynarodowa umożliwiła kształtowanie świadomości praw dziecka wśród uczniów, rodziców i nauczycieli. Od września uczniowie szkoły poznawali dokładnie prawa dziecka i problemy z ich przestrzeganiem w niektórych krajach. Wykonali szereg prac plastycznych, projektów, filmów edukacyjnych, prezentacji multimedialnych, które zostały udostępnione na holach szkolnych. Realizowane w ramach projektu zadania pozwoliły także w dużym stopniu na rozwijanie umiejętności społecznych, ponieważ w obecnej sytuacji problemu fali migracji i terroryzmu na świecie, prawa człowieka, a przede wszystkim prawa dziecka, są nagminnie łamane. Należy więc edukować społeczeństwo w zakresie powyższego zagadnienia. Projekt ma wymiar międzykulturowy, porusza pojęcia ważne dla Europy i świata takie jak: tolerancja, równouprawnienie, tradycja, tożsamość.

Aneta Łosińska i Monika Skwarek reprezentujące Zespół Szkół Informatycznych w Słupsku przedstawiły „Uczniowie Zespołu Szkół Informatycznych obywatelami Europy”. Zgodnie z założeniami projektu sześciu przedstawicieli szkoły skorzystało z dwutygodniowych zagranicznych kursów doskonalących m.in. kompetencje zawodowe oraz metodyczno-językowe.

Zespół Szkół w Motarzynie zaprezentował projekt „Kaszuby. Jesteśmy lokalni – działamy globalnie”. Do najważniejszych rezultatów projektu szkoła zalicza wzrost umiejętności językowych nauczycieli i przełamanie oporu przed mówieniem w języku angielskim, a także poszerzenie wiedzy o kulturze i obyczajach w odwiedzanych krajach, a następnie upowszechnianie jej wśród uczniów.

Aleksandra Adler z Zespołu Szkół Technicznych w Słupsku przybliżyła uczestnikom seminarium projekt „Praktyki w dobrym stylu”, w ramach którego najlepsi uczniowie szkoły, w kolejnych dwóch latach – kształceni na kierunkach technik organizacji reklamy,

technik przemysłu mody, technik technologii drewna, fototechnik i technik informatyk, wyjechali na dwutygodniowe staże do Hiszpanii i Niemiec. W czasie praktyk uczniowie zdobywali szlify zawodowe, ale też zwiedzali ciekawe miejsca w Andaluzji i Saksonii oraz poznawali kulturę i zwyczaje kraju, w którym odbywali staże.

Prezentacje były bardzo interesujące. Szczególną uwagę zwrócono na rezultaty materialne i niematerialne projektów, a także na ich aspekt kulturowy. Prelegenci mówili zarówno o napotykanym trudnościach, jak i sposobach, w jaki je rozwiązywali, podkreślali korzyści wynikające z realizacji projektów. Zaprezentowane projekty wzbudziły gorące dyskusje wśród uczestników seminarium.

Uczestnicy seminarium otrzymali również materiały informacyjne o programie Erasmus+: ulotki, foldery, broszury udostępnione przez FRSE.

Seminarium było bezcennym forum wymiany doświadczeń i nawiązania kontaktu między szkołami oraz dobrą formą upowszechniania działań projektowych. Dało także inspirację do dalszych działań.

*Joanna Pawlak Jęczewska
Regionalny Punkt Informacyjny
Programu Erasmus+
W ODN w Słupsku*

Podstawa programowa z matematyki w szkole średniej od 2019 roku

W artykule pt. „Nowa podstawa programowa w szkole średniej czyli po nowemu od września 2019 roku” przedstawione zostały informacje związane z wdrażaną od września 2019 roku nową podstawą programową dla szkół średnich (liceów ogólnokształcących i techników) – dotyczące wszystkich przedmiotów. W tym artykule skupimy się na zagadnieniach bezpośrednio dotyczących kształcenia matematycznego w szkole średniej, choć nie sposób pominąć informacji ogólnych dotyczących celów kształcenia ogólnego i zadań szkoły oraz kształcenia umiejętności kluczowych w liceach i technicach. Dlatego część informacji ogólnych będzie ponownie omówionych, ale z matematycznego punktu widzenia.

Od roku szkolnego 2019/2020 absolwenci 8-letnich szkół podstawowych rozpoczną naukę w klasach pierwszych 4-letniego liceum ogólnokształcącego i 5-letniego technikum. Będą oni kontynuowali naukę w szkołach średnich według założeń nowej podstawy programowej z marca 2018 r. dla liceów ogólnokształcących i techników.¹ W tym samym roku szkolnym po raz ostatni we wrześniu do klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych (liceów i techników) przyjdą także 16-letni absolwenci gimnazjów. Spotkają się oni z młodszymi o rok absolwentami nowej 8-letniej szkoły podstawowej. Tak więc, z konieczności edukacja w szkołach średnich będzie realizowana przez nauczycieli wg dwóch podstaw programowych – starej podstawy z 2008 (2012) roku i nowej podstawy z 2018 roku.²

Absolwenci 8-letnich szkół podstawowych, którzy będą kontynuowali naukę w szkołach średnich, przyjdą z inną „podbudową” z matematyki (i także z innych przedmiotów) w zakresie posiadanej wiedzy i umie-

jętności, a także z różnie ukształtowanym poziomem myślenia abstrakcyjnego. Zakłada się, że myślenie abstrakcyjne rozwija się u uczniów w wieku 12-15 lat, ale proces ten jest zróżnicowany u wielu osób. Uwzględnia to podstawa programowa dla 8-letniej szkoły podstawowej – **przyjmuje się że w klasach IV-VI edukacja matematyczna ma charakter konkretny, a dopiero od klasy VII przewiduje się kształtowanie umiejętności myślenia abstrakcyjnego, poznawanie i wykorzystanie definicji, reprezentacji matematycznych, modelowania**. Może więc zdarzyć się, że absolwent szkoły podstawowej będzie w niewielkim stopniu posiadał zdolności myślenia abstrakcyjnego, jakże niezbędne na wyższym etapie edukacji.

Treści programowe zawarte w obu podstawach programowych z matematyki stanowią pewną całość. Siłą **rzeczy nowa podstawa programowa dla szkół średnich (2018) bazuje na zmienionych treściach programowych szkoły podstawowej (2017)**. Zmiany programowe w szkole podstawowej są istotne, wyni-

kające z wydłużonego cyklu kształcenia – nie uległy zmianie dotychczasowe treści programowe w klasach IV-VI (z niewielkimi uzupełnieniami), a część treści programowych z gimnazjum została przesunięta do szkoły podstawowej, najczęściej do klas VII-VIII. Natomiast w szkole średniej pojawiły się nowe zagadnienia, które do tej pory realizowane były w gimnazjum, a których nie „przejęła” szkoła podstawowa.

W każdej podstawie programowej wyróżnić możemy 3 części: (1) **Zadania szkoły** – wraz z określeniem celów kształcenia, nabywanych kompetencji oraz istotne założenia programowe dla poszczególnych przedmiotów, (2) **Treści programowe** dla poszczególnych przedmiotów – **cele ogólne** (wymagania ogólne czyli tzw. Obszary wiedzy i umiejętności) i **cele szczegółowe** (treści nauczania), (3) **Warunki i sposób realizacji** – komentarz, jak realizować wybrane zagadnienia treści programowych. Dotyczy to także matematyki w szkole średniej.

Warto porównać zadania i cele kształcenia w 8-letniej szkole podstawowej i 4/5-letniej szkole średniej, o których mowa w obu podstawach programowych. Istotna różnica polega na tym, że wraz z przekazywaną wiedzą już w szkole podstawowej kształtowane są pewne umiejętności, zachowania i postawy, natomiast w szkole średniej oczekuje się od uczniów postawy poszukującej i kreatywnej, jak również pewnych cech, które przyczynić się mogą do świadomego wyboru kierunków własnego rozwoju. Zauważamy jednak **spójność ideową tych podstaw. Zwłaszcza w zakresie rozbudzania ciekawości poznawczej i rozwijania własnych zainteresowań, wyposażenia uczniów w wiedzę i umiejętności, które będą mogli wykorzystać, aby lepiej poznać i zrozumieć świat, czy wreszcie w zakresie rozwijania umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, formułowania własnych sądów, rozwijania takich kompetencji, jak kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość.**

W podstawie programowej dla szkoły średniej (w tym także dla edukacji matematycznej) określone zostały w sposób precyzyjny umiejętności uczniów, jakie będą oni zdobywali w trakcie kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum:

1. **myślenie** – zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe;
2. **czytanie** – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi;
3. **umiejętność komunikowania się** w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;

4. **kreatywne rozwiązywanie problemów** w różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
5. **umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi**;
6. **umiejętność samodzielnego docierania do informacji**, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł;
7. **nabywanie nawyków systematycznego uczenia się**, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
8. **umiejętność współpracy w grupie** i podejmowania działań indywidualnych.

Są one zgodne z Europejskimi Kompetencjami Kluczowymi, związanymi z procesem „uczenia się przez całe życie”.³ Zakłada się, że wszystkie te umiejętności powinny być kształtowane na każdym przedmiocie, w tym także na lekcjach matematyki, a także w edukacji pozaszkolnej („uczenie się przez całe życie”). Jednak najczęściej zwracamy uwagę na pakiet europejskich kompetencji matematycznych i naukowo-technicznych. Dobrze korelują z nimi umiejętności z podstawy programowej 2018 – **myślenie i czytanie**.

Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne

Jako pierwszą z umiejętności, kształtowanych w szkole średniej, wymienia się w podstawie programowej (2018) **MYŚLENIE**, dodając obszerny komentarz, o jakie myślenie chodzi. Można podjąć próbę określenia, jakich obszarów percepcyjnych i pojęciowych ono dotyczy:⁴

- *myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sążenie, rozwiązywanie problemów, twórczość;*
- *[...] możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego.*

Jak to się ma do Europejskich Kompetencji Kluczowych, przedstawia poniższa tabela

Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie (EKK 2006)	Umiejętności kluczowe (Podstawa programowa 2018)
<p>Kompetencje matematyczne – definicja</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetencje matematyczne obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności liczenia. ▪ Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele). <p>Kompetencja naukowo-techniczne – definicja</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. ▪ Za kompetencje techniczne uznaje się stosowanie tej wiedzy i metodologii w odpowiedzi na postrzegane potrzeby lub pragnienia ludzi. ▪ Kompetencje w zakresie nauki i techniki obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli. 	<p>Myślenie –</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. ▪ Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; ▪ zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. ▪ Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia.

W sformułowaniu kompetencji myślenia zauważamy pewną płynność, zarówno w odniesieniu do kompetencji matematycznych, jak i kompetencji naukowo-technicznych. I tak **do kompetencji matematycznych można zaliczyć takie operacje umysłowe, jak: abstrahowanie, rozumowanie, wnioskowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, ale także myślenie analityczne, syntetyczne, logiczne, komputacyjne (obliczeniowe z wykorzystaniem m.in. technik komputerowych), przyczynowo-skutkowe**.

Natomiast do kompetencji naukowo-technicznych można zaliczyć myślenie analityczne, syntetyczne, lo-

giczne, przyczynowo-skutkowe, wsparte m.in. takimi operacjami jak: abstrahowanie, rozumowanie, wnioskowanie, wyobrażanie sobie, rozwiązywanie problemów, twórczość (kreatywność).

Cele ogólne (obszary wiedzy i umiejętności)

Porównując nowe podstawy programowe z matematyki (2017 i 2018) oraz stare podstawy z tego przedmiotu (2008), zauważamy, że niewielkie są zmiany w obszarach wiedzy i umiejętności. Pokazuje to poniższa tabela:

Klasy I-III gimnazjum i LO/Technikum [Rozp. 2008/2012r.]	Klasy IV-VIII SP [Rozp. 2017r.] Klasy I-IV średniej [Rozp. 2018r.]
	I. Sprawność rachunkowa
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji	II. Wykorzystanie i tworzenie informacji
II. Wykorzystanie i interpretowanie reprezentacji.	III. Wykorzystywanie i interpretowanie reprezentacji
III. Modelowanie matematyczne	
IV. Użycie i tworzenie strategii	IV. Rozumowanie i argumentacja
V. Rozumowanie i argumentacja	

Jednakże w podstawie programowej dla szkół średnich dodany został nowy obszar umiejętności – **Sprawność rachunkowa**, który do tej pory przypisany był tylko do 6-letniej szkoły podstawowej. W nowej podstawie programowej „Sprawność rachunkowa” jest obszarem wiedzy i umiejętności weryfikowanym w całym 12-letnim cyklu edukacyjnym. Jednakże odmiennie rozumiana jest sprawność rachunkowa dla szkoły podstawowej niż dla szkoły średniej:

- w szkole podstawowej nacisk kładzie się na pamięciową i pisemną sprawność rachunkową; kalkulator wykorzystywany może być w sytuacjach wyjątkowych – np. gdy chodzi o szybkość obliczeń, weryfikację obliczeń pisemnych, czy szacowanie wartości pierwiastka kwadratowego;
- w szkole średniej kalkulator jest standardowym przyrządem do obliczeń.

Cele szczegółowe (treści nauczania) w podstawie programowej z matematyki

Zmiany strukturalne w edukacji wymusiły zmiany programowe – zakres treści nauczania w całej 12-let-

niej edukacji matematycznej uległ praktycznie niewielkim zmianom. Nastąpiły wspomniane już przesunięcia treści nauczania z gimnazjum do szkoły podstawowej i średniej. Warto zwrócić uwagę na dwudzielność podstawy programowej z matematyki w szkołach podstawowych – osobno dla klas IV-VI i osobno dla klas VII-VIII. Taka konstrukcja podstawy wynika z formy wdrażania zmian strukturalnych w edukacji i ma charakter przejściowy. Scalenie tej podstawy nastąpi od roku szkolnego 2022/2023.

W treściach nauczania dla liceów ogólnokształcących i techników uwzględniono 13 działów programowych (w zakresie podstawowym i w zakresie rozszerzonym). Znajomość działów programowych obu podstaw programowych (2017 i 2018) i treści nauczania z matematyki z pewnością przyczynią się do lepszego planowania zajęć lekcyjnych z matematyki w szkole średniej. Związki i zależności między wybranymi działami obu typów szkół pokazuje poniższa tabela.

Działy programowe – klasy IV-VI i klasy VII-VIII w 8-letniej SP	Działy programowe – klasy I-IV w 4-letnim liceum
1-5. Działania na ułamkach zwykłych i dziesiętnych [klasa IV-VI]. I-II. Potęgi i pierwiastki [klasa VII-VIII]. V. Obliczenia procentowe [klasa VII-VIII].	I. Liczby rzeczywiste.
6. Elementy algebry [klasa IV-VI]. III. Tworzenie wyrażeń algebraicznych z jedną i z wieloma zmiennymi [klasa VII-VIII]. IV. Przekształcanie wyrażeń algebraicznych. Sumy algebraiczne i działania na nich [klasa VII-VIII].	II. Wyrażenia algebraiczne.
VI. Równania z jedną niewiadomą [klasa VII-VIII].	III. Równania i nierówności. IV. Układy równań.
6. Elementy algebry [klasa IV-VI].	V. Funkcje.
X. Oś liczbowa. Układ współrzędnych na płaszczyźnie [klasa VII-VIII].	IX. Geometria analityczna na płaszczyźnie kartezjańskiej.
7. Proste i odcinki [klasa IV-VI]. 8. Kąty [klasa IV-VI]. 9. Wielokąty, koła, okręgi [klasa IV-VI]. VIII. Własności figur geometrycznych na płaszczyźnie [klasa VII-VIII]. IX. Wielokąty [klasa VII-VIII]. XIV. Długość okręgu i pole koła [klasa VII-VIII]. XV. Symetrie [klasa VII-VIII].	VIII. Planimetria.
10. Bryły [klasa IV-VI]. 11. Obliczenia w geometrii [klasa IV-VI]. XI. Geometria przestrzenna [klasa VII-VIII].	X. Stereometria.
XII. Wprowadzenie do kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa [klasa VII-VIII]. XVI. Zaawansowane metody zliczania [klasa VII-VIII].	XI. Kombinatoryka.
13. Elementy statystyki opisowej [klasa IV-VI] XIII. Odczytywanie danych i elementy statystyki opisowej [klasa VII-VIII]. XVII. Rachunek prawdopodobieństwa [klasa VII-VIII].	XII. Rachunek prawdopodobieństwa i statystyka.

Wiele zagadnień realizowanych jest w szkole podstawowej w ograniczonym zakresie lub intuicyjnie. Tak więc często w nauczaniu matematyki w szkole średniej trzeba będzie odwołać się nie tylko do kon-

kretnych treści nauczania, ale także do intuicji uczniów.

Poniżej przykładowe działy matematyki w szkole średniej, do których dopisano komentarz dot. realizacji programu w szkole podstawowej.

Działy programowe w 4-letnim liceum	BAZA – treści nauczania w 8-letniej SP
II. Wyrażenia algebraiczne.	Wyrażenia algebraiczne zapisywane są często z kilkoma zmiennymi, jako np. „ilustracja” zadania tekstowego. Działania na sumach algebraicznych przeważnie dotyczą sum dwuwyrzawowych. Nie wprowadzone są wzory skróconego mnożenia, ale wykorzystywane jest mnożenie sum algebraicznych przy obliczaniu kwadratu sumy i różnicy dwóch wyrażeń.
III. Równania i nierówności. IV. Układy równań.	Rozwiązywane są równania z jedną niewiadomą. Intuicyjnie można budować kilka równań jako „ilustrację” zadania tekstowego (wystąpi tu kilka zmiennych). W konsekwencji te kilka równań doprowadzonych jest do jednego równania z jedną niewiadomą
V. Funkcje.	Funkcja występuje w postaci wykresów statystycznych (słupkowych, liniowych) – bez nazywania wykresów „funkcją”. Wskazane jest omawianie przebiegu zmienności wykresów z użyciem sformułowania „w przedziale od... do...” Intuicyjnie funkcja omawiana może być przy realizacji tematów związanych z wielkościami wprost proporcjonalnymi – np. monotoniczność funkcji. Wykresy funkcji oraz wykreślanie ich na podstawie wzorów – wiodące na przedmiotach przyrodniczych, w szczególności na lekcjach fizyki.
VIII. Planimetria.	Symetria osiowa i środkowa jest analizowana jako własność figur – rozpoznawanie figur symetrycznych osiowo i środkowo, wskazywanie osi symetrii i środka symetrii figury; pojęcie symetrii wykorzystuje się do konstruowania figur symetrycznych względem prostej i względem punktu.
IX. Geometria analityczna na płaszczyźnie kartezjańskiej.	Kartezjański układ współrzędnych stosowany jest jako kratowy układ – w którym współrzędne są wartościami całkowitymi. Uczniowie obliczają współrzędne środka i końców odcinka, współrzędne wierzchołków figur, wykorzystując twierdzenie Pitagorasa do obliczeń na jednostkach całkowitych. Obliczają także pola wielokątów umieszczonych w kratowym układzie współrzędnych – np. metodą dzielenia i odcinania figur.
XI. Kombinatoryka	Obliczenia mają charakter praktyczny – nie są stosowane klasyczne wzory kombinatoryki.

Ramowy tygodniowy plan nauczania matematyki

Rozporządzenie MEN dot. ramowych planów nauczania dla szkół publicznych⁵ określa tygodniową liczbę godzin na edukację matematyczną w nowych typach szkół: dla klas IV-VIII szkół podstawowych (20 godzin), liceów ogólnokształcących i techników (po 14 godzin w zakresie podstawowym oraz 6 godzin w zakresie rozszerzonym). Dopiero po realizacji całego cyklu edukacyjnego na poziomie szkół średnich będzie można stwierdzić, czy wystarczająca jest liczba godzin na zrealizowanie wszystkich treści nauczania z podstawy programowej z matematyki – zwłaszcza w zakresie podstawowym, obowiązującym wszystkich uczniów.

Już po maju 2023 roku można będzie analizować wyniki egzaminu maturalnego z matematyki (pierwszego rocznika, który w ramach przemian strukturalnych w edukacji kontynuował naukę, ale już w klasie VII szkoły podstawowej). Natomiast dopiero egzamin maturalny z matematyki dla uczniów, którzy rozpoczęli naukę w klasie IV szkoły podstawowej w roku szkolnym 2017/2018, uzyskane przez nich wyniki na egzaminie, dadzą odpowiedź na pytanie, czy program został w pełni zrealizowany i na ile skuteczne i efek-

tywne były działania nauczyciela matematyki i działania szkoły. Ale to dalsza perspektywa!

Jednak czas ten szybko zleci...

Jerzy Paczkowski
ekspert ds. matematyki
ODN w Słupsku

Przypisy:

1. Rozporządzenie MEN z dnia 30.01.2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz.U. z 2018 r., poz. 467
2. Rozporządzenie MEN z dnia 23.12.2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U. nr 4 z 2009 r., poz. 17; zmiana: Rozporządzenie MEN z dnia 27.08.2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U. 2012 r., poz. 977; Rozporządzenie MEN z dnia 30.01.2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz.U. z 2018 r., poz. 467
3. Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie. Europejskie Ramy Odniesienia – Załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006 r./L394. (http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/oj/2006/l_394/l_39420061230pl00100018.pdf)
4. Określenie „myślenia” wzięte z załącznika nr 1 do Rozporządzenia MEN z 30.01.2018 r., ss. 2-3
5. Rozporządzenie MEN z dnia 28.03.2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz.U. z 2017 r., poz. 703

KONFERENCJA – KATOWICE

Wspomaganie rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli

Taka była tematyka **XXIV Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej**, która odbyła się w dniach 27-29 września 2018 r. w Katowicach. Gospodarzem i organizatorem konferencji był Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach, wspierany przez Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Jaworznie i w Krakowie. Patronatem konferencję objęli Minister Edukacji Narodowej, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Marszałek Województwa Śląskiego, Wojewoda Śląski oraz Prezydenci Katowic, Zabrza i Sosnowca.

Po wielu latach różnorodnych zagadnień związanych z diagnozowaniem pracy szkoły, jakie były omawiane na poprzednich konferencjach, tegoroczna tematyka była jakby powrotem do źródeł diagnozy i istoty procesu diagnozowania, ale w nowej odsłonie – w nowej rzeczywistości, wynikającej z wdrażania zmian strukturalno-organizacyjnych w edukacji, jak i realizowanych projektów wspomaganie szkół.

Konferencję otworzył dr Henryk Szaleniec, przewodniczący PTDE. W swym wystąpieniu wspominał rocznicowe okoliczności związane z cyklem konferencji diagnostycznych – Katowice organizowały swoją pierwszą konferencję w 2002 roku (tuż po wynikach pilotażowych pierwszej matury w nowej formie), w 2003 roku powołane zostało Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej.

Sesje plenarne i obrady w sekcjach

Podczas konferencji odbyły się **3 sesje plenarne**: „Ocenianie rozwoju ucznia”, „Barwy reform edukacyjnych” i „Ilość i jakość w diagnostyce” oraz spotkania w **5 równoległych sekcjach**: **A. Nowy typ ucznia**, **B. Nauczyciele pionierzy**, **C. Ewaluacja szkoły i kształcenie zawodowe**, **D. Okiem humanisty**, **E. Przyjazne przedmioty ścisłe**.

Mając na uwadze doświadczenia z lat ubiegłych, przy organizacji konferencji zaplanowano **spotkania konwersatoryjno-warsztatowe** – w sumie **10 różnych tematów**:

- Zjawisko odwleknięcia działań, czyli proklastynacji.
- Jak przeprowadzić spacer edukacyjny w szkole?
- Egzamin ósmoklasisty z języka polskiego.
- Egzamin ósmoklasisty z matematyki.
- Egzamin ósmoklasisty z języka obcego.
- Smartfon i komputer w edukacji szkolnej.
- Zmiana funkcji oceniania szkolnego.
- Ewaluacja egzaminów zawodowych na przykładzie zawodu technik mechanik.

- Przekonania i opinie studentów Uniwersytetu Ostrawskiego dot. jakości ich wyższych studiów oraz systemu ocen na studiach [*sesja posterowa – plakatowa*].
- Kompetencje diagnostyczne nauczycieli na poszczególnych etapach rozwoju zawodowego [*spotkanie organizowane jako forma plenarna*].

Programowa tematyka konferencji zasygnalizowana została w 3 wystąpieniach na pierwszej sesji plenarnej oraz podczas końcowego konwersatorium.

Profesor Bolesław Niemierko w swoim wystąpieniu nt. „*Ta para musi się pogodzić! O potrzebie integracji egzaminów zewnętrznych z ocenianiem wewnętrznym*”¹ zwrócił uwagę na dwie miary oceniania, które funkcjonują obok siebie w polskiej (i nie tylko) przestrzeni edukacyjnej – wyniki testów standaryzowanych jako narzędzi egzaminu zewnętrznego i stopnie szkolne uzyskiwane w klasie szkolnej, czyli formy oceniania znane jako: **ocenianie sumujące** i **ocenianie kształtujące**. Na konferencji zorganizowanej przez amerykańską Krajową Radę Pomiaru Edukacyjnego we wrześniu 2017 roku na temat oceniania wewnątrzszkolnego i zewnętrznego uznano „*Ocenianie wewnątrzszkolne i ocenianie zewnętrzne [...] za niedobre małżeństwo, w którym każda z dwu osób ma inne zadania, inne obyczaje i poglądy, inny język. Nauczyciele traktują ocenianie jako składnik procesu kształcenia, kierują się w nim własnym doświadczeniem i poczuciem racji. Egzaminatorzy stosują teorię pomiaru psychologiczno-dydaktycznego, a czynniki kontekstowe osiągnięć uczniów zaliczają do źródeł błędu pomiaru. Nauczyciele wytykają egzaminatorom nieznaną lokalnych warunków kształcenia, a egzaminatorzy nauczycielom – brak obiektywizmu*”². Hasło „Ta para musi się pogodzić” ma szansę spełnić się, jeśli system oceniania szkolnego będzie miał korzystny (czytaj: motywacyjny) wpływ na wszystkich uczniów. I w tym kontekście rozważań – niczym bumerang – wraca **informacja zwrotna, jako komentarz do wystawionego stopnia**. Jak zwykle w ulubionej strukturze ABCD, Profesor B. Niemierko określił relacje w ocenianiu wewnątrzszkolnym między informacją zwrotną a działaniem, czyli motywacyjne oddziaływanie informacji zwrotnej na jakość tego działania:

- Gdy uczący się określonej czynności nie uzyskuje informacji o jej opanowaniu, **motywacja** do jej wykonywania i **poziom osiągnięć spadają**.
- Gdy uczący się otrzymuje jedynie nagany (gorzej) lub jedynie pochwały (lepiej) oraz pochwały

i nagany w różnych kombinacjach według skali stopni szkolnych, **pojawia się orientacja na sukces** (stopień), a jakość czynności nie wzrasta lub wzrasta niewiele.

C. Gdy uczący się otrzymuje stopień i komentarz na temat osiągnięć, **przeważa orientacja na sukces, a jakość osiągnięć wzrasta umiarkowanie**.

D. Gdy nauczyciel stosuje jedynie komentarz dydaktyczny, odkładając klasyfikację na późniejszy etap, **pojawia się orientacja na zadanie i jakość czynności mocno wzrasta**.

Tak więc nie sam stopień, ale **komentarz do stopnia ma większą siłę motywacyjną do podejmowania dalszych czynności przez ucznia**. Stopień jako liniowa skala ułatwia co prawda porównywanie każdego z uczniów (nie zawsze trafnie; np. gdy uczniowi przypinana jest niczym łątka stereotypowa ocena jako „ucznia dostatecznego” czy „ucznia bardzo dobrego”). Szkolna skala stopniowa w praktyce bardziej opiera się na intuicyjnym wycenieniu osiągnięć ucznia przez nauczyciela. Natomiast sam **egzamin zewnętrzny** – określany jako doniosły, którego wyniki decydują o dalszych losach uczniów – **przynosi uczniowi jedynie informację w postaci stopnia** (w 100 procentowej skali punktowej). Wyniki egzaminu odnoszą się do wybranych na daną chwilę egzaminacyjną obszarów wiedzy i umiejętności, mają jednak charakter wybiórczy. **Informacja zwrotna w postaci komentarza zawarta jest w sprawozdaniu z przeprowadzonego egzaminu zewnętrznego** – w takiej postaci trafia ona do nauczyciela.

Profesor B. Niemierko proponuje zestaw pojęć, niezbędnych w pracy diagnostycznej nauczyciela. Nazywa go **alfabetyzmem funkcjonalnym w ocenianiu**, który rozumie jako **umiejętność formułowania i komunikowania ocen według potrzeb rozwojowych ucznia**. I wcale tu „nie chodzi o znajomość pojęć, ale o skuteczne ich stosowanie w życiu codziennym i w pracy” [za: B. Niemierko, Nitko, 2017].

W podsumowaniu swojego wystąpienia Profesor podkreślił między innymi, że **(3) Stopnie szkolne muszą ustąpić pierwszeństwa jakościowemu komentowaniu rozwoju emocjonalno-motywacyjnego i poznawczego ucznia; (4) Wyniki egzaminów zewnętrznych muszą być traktowane jako pomocniczy wskaźnik rozwoju ucznia, a nie jako cel kształcenia**.

Kolejne wystąpienie miało również charakter programowy – dr Grażyna Szyling przedstawiła referat nt. „**Ku różnorodności w ocenianiu szkolnym. Od diagnozy do perspektyw zmiany**”.³ Wstępnie omówiła historię zmian w konstruowaniu systemu szkolnego oceniania, aby na tej podstawie wyprowadzić istotne wnioski – m.in.:

- **Nie ma jednego oceniania**, a jego różne koncepcje lub rodzaje także pozostają wewnętrznie zróżnicowane, tworząc bogatą ofertę, z której nauczyciele mogą korzystać zależnie od potrzeb i kontekstu kształcenia.
- **Różnorodność oceniania** jest trudna do systemowego uporządkowania.
- Każda koncentracja na jednym rodzaju oceniania prowadzi do zawłaszczenia celów edukacji przez określoną koncepcję i do upośledzenia jej innych, nie mniej ważnych wartości.

Zdaniem dr G. Szyling: „*Dotychczasowe rozważania, osadzone w [...] realiach polskiej edukacji, nie wskazują na potrzebę scalania oceniania zewnętrznego i wewnątrzszkolnego w jeden system. Bardziej trafne wydaje mi się zachowanie ich komplementarności, rozumiane jako otwarcie na różnice*”⁴. I dalej: „*Warunkiem wspomnianej komplementarności dwóch systemów jest jednak swoista równowaga oceniania zewnętrznego i szkolnego, przy założeniu, że każde zachowuje swoją specyfikę, a ponadto zaspokaja odmienne potrzeby i kieruje się innymi wartościami. Oznacza to przede wszystkim konieczność przywrócenia ocenianiu szkolnemu prestiżu nadwątlonego doniosłością wyniku egzaminacyjnego*”.

Wystąpienie w trakcie konferencji na sesjach plenarnych i w sekcjach było łącznie 41 – mogłem wysłuchać jedynie 27. Wszystkie zawarte są w publikacji książkowej przygotowanej na konferencję. Dostępne one są również na stronie PTDE: <http://www.ptde.org/mod/page/view.php?id=710>.

Polecałbym niektóre z nich, m.in.:

- Ciżkowicz B., *Ocenianie i ewaluacja procesu kształcenia w opinii dyrektorów szkół w badaniach PISA 2015*,
- Jasińska E. M., Jasiński M., Jasiński M., Jasiński Ł., *Diagnoza stanu struktury profilu współczesnego ucznia (klienta edukacyjnego) jako determinant kształtowania aktualnych i przyszłych kompetencji diagnostycznych nauczycieli*,
- Kuchmacz K., Opłocka U., Oleś K., *Spacer Edukacyjny w Szkole Podstawowej nr 61 im. J. Korczaka we Wrocławiu*,
- Legutko M., *Oczekiwane kompetencje diagnostyczne nauczycieli*,
- Rybicka K., Plebańczyk St., *Między diagnozą poznawczą a pozapoznawczą – napięcia czy symbioza?*
- Szmigel M. K., Szaleniec H., Korfel-Jasińska A., *Krakowskie nowe licea przekształcone z gimnazjów – wyzwanie dla szkół*,
- Tyralska-Wojtyca E., *Doskonalenie umiejętności diagnostycznych nauczyciela w zakresie przygotowania*

wania uczniów do rozwiązywania zadań testowych – na przykładzie przedmiotów przyrodniczych egzaminu gimnazjalnego.

Jako podsumowanie programowe konferencji należy potraktować **konwersatorium nt. „Kompetencje diagnostyczne nauczycieli na poszczególnych etapach rozwoju zawodowego”**. Spotkanie – moderowane przez Aleksandra Ławińskiego i Krzysztofa Bednarka – wpisywało się w koncepcję programową konferencji, jak też w koncepcję wdrażanego programu nowej formuły wspomagania szkół.

W trakcie dyskusji próbowano odpowiedzieć na pytania postawione przez moderatorów spotkania:

- Które kompetencje diagnostyczne są najbardziej przydatne dla nauczycieli na poszczególnych etapach rozwoju zawodowego?
- W jaki sposób opisać poziomy kompetencji diagnostycznych nauczycieli?
- Co świadczy o tym, że nauczyciel osiągnął dany poziom kompetencji diagnostycznych?
- Jakie działania wspomagające nauczycieli może podjąć dyrektor szkoły w zależności od zdiagnozowanego poziomu kompetencji diagnostycznych i etapu rozwoju zawodowego nauczycieli?
- Jakie działania mogą podjąć instytucje systemu wspomagania na rzecz podnoszenia poziomu kompetencji diagnostycznych nauczycieli i dyrektorów?

Wymiernym efektem dyskusji była **tabela potrzeb i oczekiwań dyrektorów i nauczycieli szkół w zakresie doskonalenia kompetencji diagnostycznych**, w zależności od stopnia awansu zawodowego, którą to tabelę na bieżąco uzupełniał Cezary Lempa.

A co poza konferencją?

Wydawałoby się, że liczące 150 lat Katowice, stolica zagłębia węglowego, jawić się będzie jako miasto szare, zapyłone, z wiecznie zamglonym niebem. Tymczasem okazało się, że Katowice śmiało wkroczyły na drogę przemian kulturowych, gospodarczych i środowiskowych, chcąc wyrwać się z kręgu stereotypowego postrzegania miasta.

Organizatorzy konferencji zaplanowali w czasie poza obradami dwie atrakcyjne wycieczki.

Niepowtarzalną okazją było zwiedzanie Nikiszowca, jednej z najciekawszych kolonii robotniczych w Europie z przełomu XIX i XX wieku, która wpisana została na Listę Pomników Historii. Zabudowę osiedla stanowiły zamknięte kwartały budynków, wewnątrz których między budynkami mieściły się place (przeznaczone na ogrody, komórki, miejsce zabaw dla dzieci). Budynki Nikiszowca dalej są zamieszkałe. Kolonia przeżywa boom rewitalizacyjny i napływ wycieczek. Zaciekało Muzeum Historii Katowic w Nikiszowcu,

którego wystawy zaaranżowane zostały w ten sposób, że idąc spacerkiem po jego wnętrzach, odwiedzało się mieszkania górników, osiedlową pralnię z pełnym wyposażeniem w maszyny i sprzęt. Można porównać Nikiszowiec do podobnej zabudowy osiedlowej dla włóknarzy w Łodzi.

Kolejnego dnia zaplanowana była wizyta w Muzeum Śląskim w Katowicach. Wybudowane zostało ono na działce po byłej kopalni węgla „Katowice”. Istniejące tam obiekty zaadaptowano do funkcji muzealnej. Atrakcją jest 40-metrowa wieża wyciągowa szybu kopalnianego, skąd rozciąga się widok na park i miasto. Całe muzeum schowane jest pod ziemią, a na zewnątrz widoczne są jedynie przeszklone bryły budynków (administracyjnego i foyer) oraz sześć szklanych boksów, które doświetlają podziemne ekspozycje. W Muzeum Śląskim mieszczą się wystawy stałe, m.in. „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów”, „Galeria sztuki polskiej 1800-1945”, „Galeria śląskiej sztuki sakralnej” i inne.

Wreszcie prywatne spacerki po katowickim Rynku, ulicą Mariacką, zamienioną w deptak, dalej ulicami pośród arcyciekawych secesyjnych pałaców i kamienic. Można było podziwiać, jak stare obiekty i hale fabryczne zaadoptowane zostały na potrzeby edukacyjno-kulturalne miasta (np. budynki obecnej Akademii Muzycznej). Wreszcie wizyta w oddziale Muzeum Historii Katowic przy ulicy Szafranka, gdzie spośród wystaw stałych największe wrażenie robią dwa kompletnie wyposażone wielopokojowe mieszkania – dwa modelowe mieszkania z przełomu XIX i XX wieku: bogatej i średniozamożnej rodziny mieszczącej się.

Kolejna konferencja diagnostyki edukacyjnej odbędzie się w Krakowie.

Jerzy Paczkowski
ekspert ODN w Słupsku

Przypisy:

1. Niemierko B., *Ta para musi się pogodzić! O potrzebie integracji egzaminów zewnętrznych z ocenianiem wewnętrznym*, [w:] *Wspomaganie rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli*, Red. B.Niemierko, K.M.Szmigiel, Katowice 2018 PTDE, ss.31-47
2. Tamże, s.31
3. Szyling G., *Ku różnorodności w ocenianiu szkolnym. Od diagnozy do perspektyw zmiany*, [w:] *Wspomaganie rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli*, Red. B.Niemierko, K.M.Szmigiel, Katowice 2018 PTDE, ss.49-62
4. Tamże, s.55

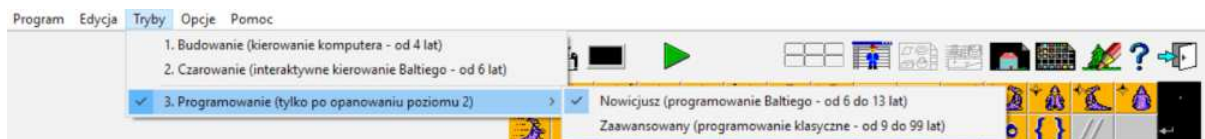
Lekcja programowania w klasach I-III

Poniżej prezentuję Państwu scenariusz lekcji programowania w klasach I-III, co pozwoli zrealizować wymagania zawarte w *Podstawie programowej z informatyki. Etap I, klasy I-III*, która zakłada, że uczeń programuje wizualnie:

- a/ proste sytuacje/historyjki według pomysłów opracowanych wspólnie z innymi uczniami,
- b/ pojedyncze polecenia lub ich sekwencje, sterując robotem lub obiektem na ekranie komputera, bądź innego urządzenia cyfrowego.

Do realizacji lekcji użyjemy programu Baltie 3 (działa w środowisku Windows). Program jest bezpłatny dla szkół, nauczycieli i uczniów. Można go pobrać ze strony baltie.pl. Na stronie dostępny jest podręcznik i materiały do lekcji. Zachęcam do rejestracji szkoły, która otworzy możliwość korzystania z Baltiego online (bez konieczności instalowania) i udziału w konkursach programowania z Baltie, w tym m.in. konkursu *Pomorski Czarodziej*. Więcej informacji o konkursach Baltie można znaleźć na stronie baltie.net.

Zadaniem uczniów jest wyczarowanie domu w centralnej części ekranu. Użyjemy do tego *Trybu programowanie nowicjusz*.

Trzeba pamiętać, aby dzieci rozpoczęły przygodę z Baltie od trybu budowanie, gdzie nauczą się budować sceny z przedmiotów dostępnych w banku , a następnie czarowanie, w którym możemy poruszać czarodziejem na scenie i wyczarowywać przedmioty. Dzięki temu uczniowie zdobędą niezbędne kompetencje do pracy w trybie programowania.

Zaczynamy!

1. czarodziej wędruje na miejsce gdzie postawi dom

Bloki: 4 razy idź jedno pole do przodu, obróć się w lewo, 2 razy idź jedno pole do przodu, obróć się w prawo.

Baltie startuje zawsze w lewym dolnym rogu ekranu. Po wykonaniu tych bloków, Baltie powinien znajdować się na scenie jak poniżej. Na potrzeby publikacji w *Informatorze Oświatowym* zmieniłem na białe tło sceny (standardowe jest czarne).

Zamiast można byłoby wykonać 4 kroki, wstawiając , ale byłoby to rozwiązanie dłuższe i mniej czytelne.

W trybie zaawansowanym dostępne są bloki, które umożliwiają osiągnięcie tej samej pozycji na ekranie za pomocą bloków przesunąć Baltiego na współrzędne (4,7) osi XY.

Warto zapamiętać, scena ma wysokość (Y) 10 pól i szerokość (X) 15 pól, a punkt (0,0) osi XY znajduje się w lewym górnym rogu sceny.

2.

Bloki: wyczaruj przedmiot nr 2 (ściana), idź jedno pole do przodu, wyczaruj przedmiot nr 3 (okno), idź jedno pole do przodu, wyczaruj przedmiot nr 4 (drzwi).

Po wykonaniu tej linii bloków będzie gotowy parter domu. Pamiętajmy o tym, że jeżeli chcemy wyczarować kolejne przedmioty musimy wykonać krok do przodu, w przeciwnym razie przedmioty będą ustawiane na tym samym polu i widoczny będzie tylko ostatni.

3.

Bloki: obróć się na północ (do góry), wyczaruj przedmiot nr 7 (komin), idź jedno pole do przodu, obróć się na wschód (w prawo), wyczaruj przedmiot nr 53 (dach), obróć się na zachód (w lewo), wyczaruj przedmiot nr 52 (dach).

Po raz pierwszy użyliśmy bloków obróć się na północ, wschód i obróć się na zachód. Ten sam efekt osiągnęlibyśmy używając bloków obrotów w prawo i lewo (przykład poniżej)

ale proszę zwrócić uwagę, że ich użycie jest mniej intuicyjne i wymusza w jednym przypadku użycie dwóch bloków, zamiast jednego. Zatem rozwiązanie z blokami jest optymalne.

4

Bloki: czekaj na naciśnięcie dowolnego przycisku myszy lub klawiatury. Nie zapomnijmy o tym bloku na końcu algorytmu. Bez niego efekt pracy (scena z domkiem) znikną wraz z wykonaniem ostatniego bloku.

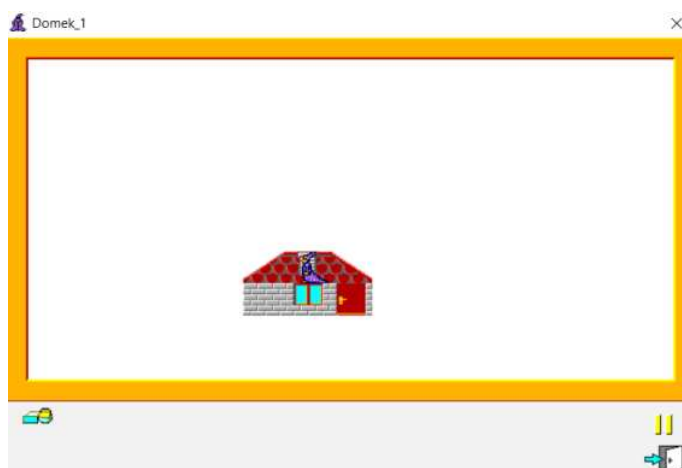
Podsumowanie

Użyliśmy czterech wierszy bloków, chociaż możliwe byłoby wykonanie ich w jednej linii warto od pierwszych kroków z programowaniem starać się zapisywać algorytmy czytelnie.

Warto też kształtować nawyk komentowania za pomocą bloku . Oto cały algorytm:

Zadanie wykonane, domek wyczarowany a uczniowie zrealizowali wszystkie cele podstawy cytowanego na wstępie fragmentu podstawy programowej, mamy prosty algorytm sekwencyjny i sterowanie wirtualną postacią na ekranie.

Uczniowie zdolni mogliby następnie utworzyć proste animacje: Baltie otwiera i zamyka drzwi, wchodzi do domku, z komina leci dym itd. Wszystko to możliwe jest do wykonania w trybie Nowicjusz i wymagałoby użycia pętli (iteracja jest w podstawie programowej II etapu edukacji), ale o tym w następnym artykule.

Lekcja programowania klasy: I-III / IV-VI Temat: Pętla czyli powtarzanie

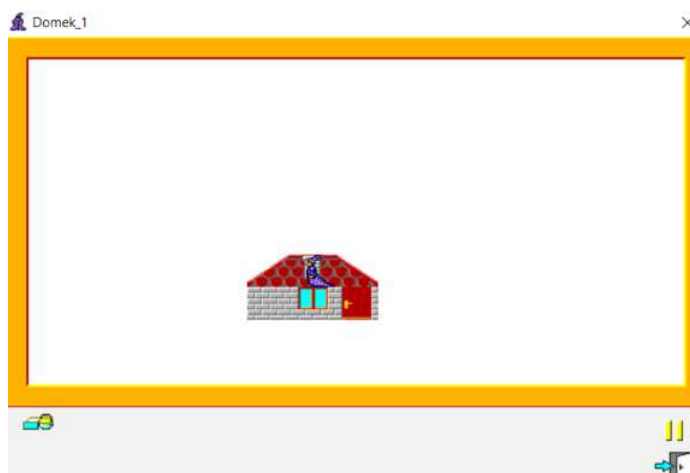
Pomimo, iż dopiero w podstawie programowej II etapu edukacji znajduje się pojęcie iteracji (powtarzania) jestem przekonany, że przedstawiony przeze mnie sposób realizacji tego zagadnienia w wizualnym środowisku programowania Baltie jest na tyle łatwy, że można pokusić się o jego realizację w edukacji wczesnoszkolnej.

W poprzedniej części niniejszego materiału omówiłem algorytm realizujący podstawę programową klas I-III w zakresie sterowania wirtualną postacią na ekranie i sekwencji instrukcji. Algorytm zrealizowałem w programie Baltie 3, który można bezpłatnie pobrać ze strony baltie.pl.

Oto cały algorytm:

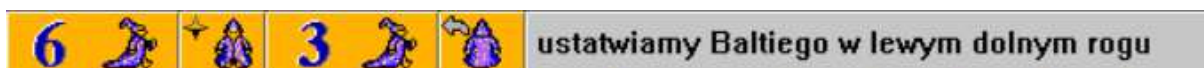
Po wykonaniu powstał w centralnej części ekranu domek:

Zadaniem uczniów będzie zrealizowanie za pomocą algorytmu następującej historyjki: po wybudowaniu domu czarodziej postanowił ogrodzić teren wokół za pomocą choinek. Po wykonaniu tej pracy wszedł do domu i napalił piecu, a z komina 5 razy wydobyła się chmura dymu. Czarodziej następnie siadł przy oknie aby odpocząć.

W realizacji algorytmu będziemy używać trybu programowania nowicjusz (Menu **Tryby** → **Programowanie** (tylko po opanowaniu poziomu 2) → **Nowicjusz** (programowanie Baltiego od 6 do 13 lat)

Zauważ, że scena ma kształt prostokąta dlatego rozpoczynając obsadzanie krawędzi sceny choinkami warto ustawić czarodzieja w rogu, będziemy potem mogli wykorzystać dwa razy powtarzanie się czynności obsadz dłuższy bok, obsadz krótszy bok. Najbliżej obecnego położenia czarodzieja na scenie, mamy lewy dolny róg sceny.

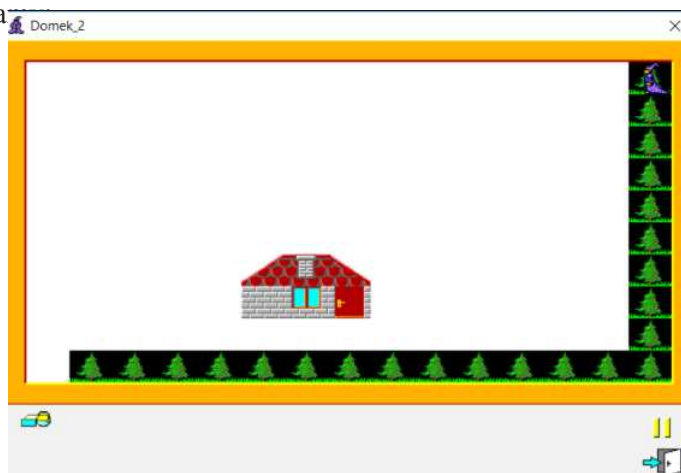
Po wykonaniu:

Wprowadzimy pierwsze dwie iteracje czyli pętle. Powtarzamy czternaście razy wyczaruj choinkę (przedmiot nr. 12 i krok do przodu i po obrocie w lewo, to samo ale dziewięć razy. Do iteracji wykorzystujemy nawiasy klamrowe, liczbę powtórzeń ustawiamy przed nawiasem a czynności które mają być powtarzane wstawiamy w nawias klamrowy.

Po wykonaniu otrzymamy

Zauważ, że gdybyśmy powtórzyli obie linie bloków 2 razy, będziemy mieli pełną ramkę z choinek wokół sceny.

Znacznie krótszy jest jednak zapis wykorzystujący możliwość zagnieżdżenia pętli

I tak wykonaliśmy 2 x (14 x (choinka, idź), obrót w lewo, 9 x (choinka, idź), obrót w lewo) uzyskując pełną ramkę z choinek wokół sceny.

Wykonajmy teraz prostą animację, w której czarodziej wejdzie do domku. Najpierw ustawiamy czarodzieja pod drzwiami domku.

Po wykonaniu otrzymamy (na potrzeby wydruku zamieniłem czarne tło na białe):

Wyczarowujemy otwarte drzwi (przedmiot nr 37), Baltie czeka 0,5 sekundy (czas podajemy w milisekundach) po to, aby uzyskać efekt animacji i wyczarowujemy zamknięte drzwi (przedmiot nr 4), następnie staje się niewidzialny. Wydaje się jakby czarodziej wszedł do domu chociaż tak naprawdę nadal jest w polu poniżej drzwi.

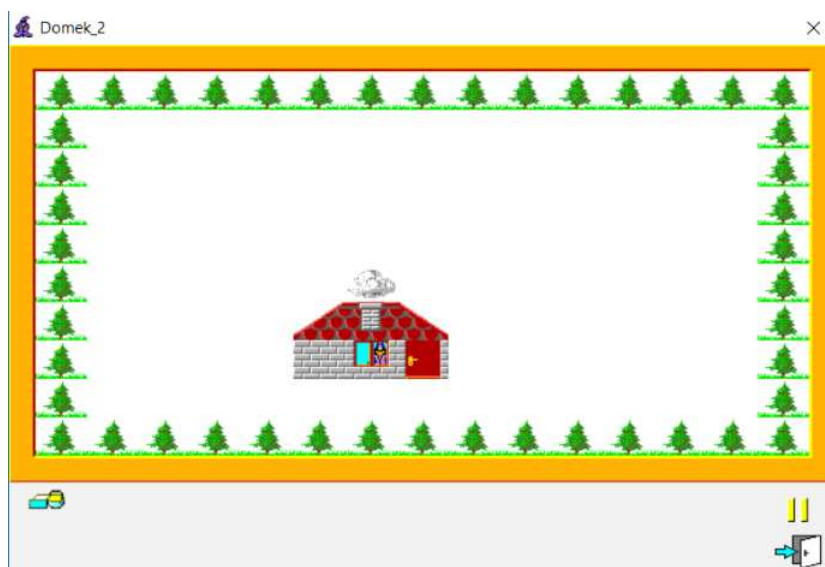
Wyczarujemy teraz dym z komina. Kierujemy niewidzialnego czarodzieja do miejsca, gdzie ma się pojawić dym.

Chmurka nad kominem zmieni wygląd 5 razy, każdy z obrazków zatrzyma się na 0,3s. Warto dobrać czas eksperymentując z różnymi wartościami tak, aby uzyskać możliwie najlepszy efekt animacji.

Na koniec Baltie pojawi się w oknie.

W powyższym przykładzie kilka razy zastosowaliśmy iteracje wykorzystując do tego celu następujący schemat:

Jeżeli starczy nam czasu proponuję utrwalić umiejętności związane z iteracją wyczarowując ogród kwiatowy np. taki:

Powodzenia!

Marek Wróblewski
 konsultant ds. wspomagania
 nauczycieli w zakresie stosowania
 technologii informacyjno-komunikacyjnej
 ODN w Słupsku

Role, relacje, współpraca, organizacja Przemyśleń kilka o klimacie szkoły

W raporcie UNESCO¹ przedłożonym przez Komisję do spraw Edukacji XXI wieku napisano, że edukacja powinna skupiać się wokół czterech obszarów kształcenia:

1. Uczyć się, aby wiedzieć.
2. Uczyć się, aby działać.
3. Uczyć się, aby żyć wspólnie.
4. Uczyć się, aby być.

Pierwszy obszar - uczyć się, aby wiedzieć – dotyczy takiego uczenia się, które pozwoli korzystać z możliwości jakie daje edukacja przez całe życie. Nie chodzi w nim o zdobywanie encyklopedycznych wiadomości, tylko o opanowanie narzędzi zdobywania wiedzy.

Uczyć się, aby działać oznacza – oprócz zdobycia kwalifikacji zawodowych uzyskiwanie przez uczniów takich kompetencji, które umożliwią im rozwiązywanie problemów życiowych i wyposażą ich w umiejętność pracy w zespole.

Uczyć się, aby żyć wspólnie – dotyczy jednego z największych wyzwań współczesnej edukacji, czyli uczenia współżycia z innymi. W tym kontekście edukacja powinna zmierzać ku wzbogacaniu wiedzy uczniów o innych, o ich kulturze i podejmowaniu działań z poszanowaniem wzajemnego zrozumienia się.

I wreszcie **uczyć się, aby być** – oznaczające, że edukacja jest wewnętrzną wędrówką, w której kolejne etapy wiążą się z nieustannym rozwojem osobowości. W tym ujęciu edukacja jest procesem i indywidualnym, i społecznym jednocześnie.

Taka koncepcja edukacji – zakładająca odejście od edukacji instrumentalnej do holistycznej – powinna umożliwić każdemu uczniowi odkrywanie i wzmacnianie jego potencjału twórczego². Szkoła powinna być miejscem poznawania siebie i świata. Powinna zapewnić uczniom warunki do rozwoju, przygotować ich do obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Funkcje szkoły

Wraz z funkcją wychowawczą szkoła kształtuje postawy uczniów wobec rzeczy, ludzi, norm, zjawisk oraz wartości.

Pełnienie funkcji opiekuńczej szkoły polega na zaspokajaniu podstawowych potrzeb uczniów niezbędnych do ich prawidłowego rozwoju fizycznego i psy-

chospołecznego³. Na funkcje szkoły można spojrzeć również z innej perspektywy i wtedy będą się one przedstawiały następująco:

Przygotowanie uczniów do:

- a) życia w społeczeństwie,
- b) życia indywidualnego,
- c) uczestnictwa w kulturze,
- d) życia w środowisku,
- e) życia zawodowego.

Spośród wyżej podanych funkcji najważniejsze jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie. Tę funkcję szkoła dzieli z rodziną, środowiskiem lokalnym, organizacjami społecznymi. Obejmuje ona wiele szczegółowych zadań szkoły. Należy do nich w szczególności wychowanie młodego człowieka na: świadomego obywatela członka społeczeństwa demokratycznego człowieka uspołecznionego⁴

Przygotowując uczniów do życia w społeczeństwie, szkoła realizuje swoje zadania poprzez:

- a) **przekazywanie wiedzy**, w której idee sprawiedliwości i równości znajdują się nie tylko w treściach programowych, ale również w codziennym życiu szkoły,
- b) **wykorzystywanie doświadczeń uczniów**, które są związane z potrzebami i umiejętnością tworzenia różnych form organizacyjnych (kółek, organizacji, drużyn itp.),
- c) **tworzenie atmosfery szkoły** opartej na wzajemnym szacunku nauczycieli i uczniów.

Należy pamiętać o tym, że tworzenie atmosfery, czyli budowanie pozytywnego klimatu jest bardzo ważnym elementem funkcjonowania współczesnej szkoły. Pamiętajmy o tym, że szkoła to wspólnota osób i w tym miejscu warto wrócić do znaczenia słowa szkoła. Z jednej strony traktujemy ją jako miejsce (budynek), gdzie zdobywa się wiedzę (uczniowie) lub wykonuje pracę (nauczyciele). Z drugiej strony jest to wspólnota ludzi – system społeczny, którego wszystkie elementy wzajemnie na siebie oddziałują (łączą ich więzi, mają wspólne cele, posiadają normy, regulujące wewnętrzne funkcjonowanie, pełnią różne role...)⁵.

3. Hurlo L., Przyszłość - potrzeba zmian w procesie kształcenia, w: Nauczyciel i uczeń w przestrzeniach szkoły: szkice z teorii i praktyki kształcenia, red. Marzenna Nowicka. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2002.

4. Gajdzica A., Kompetencje nauczyciela we współczesnej szkole, w: Uczeń niepełnosprawny i jego nauczyciel w przestrzeni szkoły, red. Zenon Gajdzica, Jerzy Rottermund, Anna Klinik, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.

5. Banach Cz., Zadania i cechy dobrej szkoły jako or-

1. http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/4_Filary_Raport_Delorsa.pdf [dostęp: 28.10.2018]

2. Helm J. H., Katz L. G., Mali badacze metoda projektu w edukacji elementarnej, CODN, Warszawa 2003.

Aby szkoła należycie wypełniała swoje zadania w atmosferze wzajemnego szacunku, konieczne jest przyjęcie przez nią otwartej postawy w stosunku do otaczającej rzeczywistości. Otwarta szkoła to taka, która nie zamyka się na kulturę, sztukę, sport, środowiska lokalne, ale potrafi korzystać z tego, co ją otacza. Otwarta szkoła łączy zarówno rodziców uczniów, jak i innych członków społeczności lokalnej oraz różnego rodzaju organizacje i instytucje do wspólnych działań⁶.

Dzięki temu może zyskać dostęp do nowych zasobów (ludzkich, finansowych, materialnych), nowych źródeł wiedzy czy informacji oraz dobrych praktyk. Ważne jest pozyskanie sojuszników, którzy mogą i na pewno będą wspierać szkołę w realizacji jej podstawowych funkcji, a w szczególności funkcji wychowawczej. Taka otwarta uspołeczniona szkoła to wspólnota uczniów, nauczycieli, rodziców, w której wszyscy współpracują ze sobą, wspierają się nawzajem, mają prawo do decydowania o sprawach szkoły i wspólnie rozwiązują problemy.

Istotnym elementem jest klimat szkoły, który definiowany jest jako społeczna atmosfera środowiska edukacyjnego, którego uczestnicy mają różne doświadczenia życiowe (Gaś 2006)⁷ Atmosfera ta ma pomóc w realizacji celów, dla których została powołana społeczność szkolna.

Do celów tych należy:

- a) wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia,
- b) integracja wychowania z kształceniem,
- c) zachowanie proporcji między wiedzą a umiejętnościami i wychowaniem,
- d) uszanowanie podmiotowości ucznia,
- e) oparcie na funkcjach nauczyciela: modelowej, dydaktycznej, instruktażowej oraz wychowawczej.

Warto zapamiętać w tym miejscu, że klimat szkoły odnosi się do tego, jak nauczyciele i uczniowie postrzegają środowisko swojej działalności i jak ta percepcja wpływa na ich zachowania.

Pisząc o klimacie należy zwrócić uwagę na relacje: nauczyciel – uczeń, nauczyciel – nauczyciel, nauczyciel – rodzice, uczeń – uczeń oraz zaangażowanie nauczycieli, uczniów i rodziców w życie szkoły, poczucie więzi ze szkołą, obciążenia, stres w szkole.

Z badań wynika, iż największe sukcesy edukacyjne mają te szkoły, których uczniowie czują, że nauczyciele są dla nich bliskimi osobami i traktują ich z szacunkiem⁸.

organizacji uczącej się i doskonalącej, w: Szkoła w nauce i praktyce edukacyjnej. T. 1, red. Bożena Suchacka, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2006.

6. Bibik R., Partnerstwo rodziny i szkoły - fikcja czy rzeczywistość?, w: Rodzina we współczesności, red. Andrzej Ładyżyński, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2009.

7. Gaś Z. B., Profilaktyka w szkole, WSiP, Warszawa 2006.

8. Poleszak W., Klimat społeczny szkoły, ORE Warszawa

Każda szkoła powinna budować pozytywny klimat szkoły, tworzenie takowego to proces długotrwały i złożony. Wymaga to nie tylko wysiłku i współodpowiedzialności wszystkich uczestników życia szkolnego w oparciu o partnerską współpracę, ale również wzajemnego doceniania się i poszanowania kompetencji. W procesie tym niezbędna jest otwartość i dobry przepływ informacji oraz wzajemne wsparcie i szacunek. Nie ma tam miejsca na manipulację i wzajemne obwinianie się, gdyż wszyscy czują się odpowiedzialni za realizację wytyczonych celów. Stworzona w oparciu o te zasady atmosfera bezpieczeństwa, zaufania i wzajemnego polegania na sobie daje ogromną satysfakcję całej społeczności szkolnej i zwiększa zaangażowanie rodziców, którzy bardziej identyfikują się ze szkołą czując się ważnymi i potrzebnymi partnerami⁹.

Istotną uwagą dotyczy tego, że jakość relacji nauczycieli i rodziców ma wpływ zarówno na efektywność nauczania i uczenia się uczniów, jak i na warunki wychowawcze, w jakich rozwija się dziecko.

Wzajemne nastawienie nauczycieli, uczniów i rodziców ma zasadniczy wpływ na codzienne funkcjonowanie uczniów w szkole. Dobre relacje między nauczycielami a uczniami i ich rodzicami mogą być czynnikiem wspierającym jakość nauczania uczniów, budowania jednolitej strategii edukacyjnej w szkole i rodzinie, a także kształtowania postaw obywatelskich wewnątrz szkoły.

Dobre relacje pomiędzy nauczycielami, uczniami i rodzicami szczególnego znaczenia nabierają w obliczu sytuacji problemowych. Warto tworzyć w szkołach realną przestrzeń sprzyjającą wzmacnianiu współdziałania uczniów, rodziców i nauczycieli¹⁰.

Szczególnie ważne jest budowanie dobrych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli. Można to osiągnąć poprzez wspólne działania, prowadzone np. w ramach zajęć czy projektów rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów, wspierających ich aktywność obywatelską oraz kształtujących umiejętności psychospołeczne, a także poprzez rozmaite działania realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dbanie o aktywność dzieci i młodzieży, wspieranie działań rozwijających zainteresowania i pasje oraz włączanie i angażowanie uczniów w różne formy aktywności, zachęcanie do wspólnych działań z innymi uczniami, budowanie poczucia wspólnoty w klasie i w szkole, a także jasne ustalenie zasad społecznego

9. Aktywna szkoła - bierni rodzice: anomia, mit czy przemieszczenie znaczeń, Maria Mendel, w: Pedagogika rodziny na progu XXI wieku : rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań : praca zbiorowa, pod red. Andrzeja W. Janke, Akapit, Toruń 2004.

10. Co z tą szkołą? : siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców, Joachim Bauer; przeł. Andrzej Lipiński, Dobra Literatura, Słupsk 2015.

funkcjonowania mogą chronić przed zagrożeniami, a zatem mogą stanowić ważny element profilaktyki agresji, przemocy, uzależnień¹¹.

Jedną z form aktywności korzystnie wpływającą na klimat społeczny szkoły jest wolontariat.

Realizacja takich działań wpisuje się w regulacje zawarte w art. 1 ust. 12 oraz art. 68 ust. 9 Ustawy Prawo oświatowe, które wskazują na wspieranie systemu oświaty przez organizacje pozarządowe, w tym harcerskie, a także osoby prawne prowadzące działalność w zakresie oświaty i wychowania oraz na możliwość współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi w celu wzbogacenia form działalności wychowawczej i opiekuńczej szkoły.

Wyniki wielu badań wskazują, że pozytywny klimat szkoły wiąże się z mniejszym nasileniem zachowań ryzykownych młodzieży. Niezwykle ważne dla budowania pozytywnego klimatu w szkole jest kształtowanie umiejętności życiowych, które polega na stworzeniu takich warunków, w których młodzi ludzie mogą nabywać wiedzę i umiejętności oraz kształtować właściwe postawy dla budowania i rozwijania zdrowego stylu życia¹².

Według WHO¹³ są to umiejętności, umożliwiające człowiekowi pozytywne zachowania przystosowawcze, dzięki którym może skutecznie sobie radzić z zadaniami i wyzwaniem codziennego życia. Termin ten odnosi się do umiejętności psychospołecznych, które pomagają ludziom podejmować słuszne decyzje, rozwiązywać problemy, myśleć krytycznie i kreatywnie, skutecznie się komunikować, budować zdrowe relacje, identyfikować się z innymi, radzić sobie i zarządzać swoim życiem w zdrowy i efektywny sposób. Umiejętności życiowe mogą odnosić się do działań jednostki, działań grupy osób oraz działań dotyczących otaczającego środowiska, aby stało się bardziej przyjazne zdrowiu¹⁴.

Kształtowanie umiejętności życiowych to jeden z celów edukacji zdrowotnej wpisanej do podstawy programowej wychowania fizycznego w gimnazjach

11. Bocian B., Lipińska-Rzeszutek M., Współpraca nauczycieli i rodziców sposobem rozwiązywania sytuacji problemowych uczniów, w: *Małżeństwo i rodzina w ponowoczesności : szanse - zagrożenia – patologie*, red. Wojciech Muszyński, Ewa Sikora, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.

12. Weissbrot-Koziarska A., Szkoła jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze, w: *Formy opieki, wychowania i wsparcia w zreformowanym systemie pomocy społecznej*, red. Józef Brągiel, Sylwia Badora, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005.

13. <https://docplayer.pl/29184695-Kształtowanie-umiejetnosci.html> [dostęp 7.11.2018]

14. Sokołowska M., Stępnik K., Garstka K., Skoczek G., Lutze J.: Realizacja pilotażowego projektu pt. „Kształtowanie umiejętności życiowych uczniów w praktyce szkolnej w latach 2001 - 2002 w współpracy z WHO i UNICEF. Edukacja Zdrowotna i Promocja Zdrowia w Szkole 2002.

i szkołach ponadgimnazjalnych. Kształtowanie umiejętności życiowych nie należy wyłącznie do zadań nauczycieli wychowania fizycznego. Powinni to czynić wszyscy nauczyciele, a zwłaszcza wychowawcy. Ważnym działaniem wpływającym na kształtowanie zdrowego i wspierającego środowiska szkoły, a co za tym idzie, mającym wpływ na budowanie pozytywnego klimatu szkoły jest zwiększanie kompetencji wychowawczych nauczycieli i rodziców¹⁵.

Nauczyciel ma obowiązek planowania własnego rozwoju zawodowego oraz działań, które będzie podejmował w celu doskonalenia warsztatu i metod pracy. Obliguje go do tego Ustawa tzw. Karta Nauczyciela, zgodnie z którą każdy nauczyciel ma obowiązek dbania o swój rozwój zawodowy.

Zwiększanie kompetencji wychowawczych rodziców może się odbywać poprzez szkołę. Wiele szkół organizuje tematyczne spotkania z rodzicami – a te mogą dotyczyć kompetencji wychowawczych (np.: „Nauczyciele i rodzice” [Cz. 3], poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy, pod red. nauk. Inety Nowosad, Mirosława J.Szymańskiego.)

Każda szkoła współpracuje z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, a jedno z jej głównych zadań to wspieranie rodziców poprzez różnego rodzaju poradnictwo.

Uczniowie i nauczyciele są najlepszym źródłem informacji, czego danej szkole potrzeba. Jak już wspomniałem – budowanie pozytywnego klimatu jest zadaniem złożonym, dlatego do odniesienia sukcesu konieczne jest zaangażowanie wszystkich osób reprezentujących społeczność szkolną. Wydaje się, że można nawet zbudować koalicję osób, którzy gotowi będą opracować plan i koordynować takie działania. Zdaniem Gasia¹⁶ zadanie takiego zespołu będzie polegało na zrealizowaniu następujących działań:

- opracowanie i przestrzeganie jasnych przepisów dotyczących zachowania uczniów w placówce i poza nią,
- kształtowanie oczekiwań dotyczących jakości funkcjonowania wszystkich uczestników życia w lokalnej społeczności,
- budowanie społeczności wychowawczej, w której dojrzałsi, silniejsi i bardziej zaradni życiowo służą pomocą osobom mniej dojrzałym, słabszym i mniej zaradnym życiowo,
- organizowanie różnych możliwości włączania uczniów w działania pozalekcyjne, które zleca szkoła lub odbywają się w budynku szkoły,
- rozwijanie wolontariatu uczniów w środowisku szkolnym i wśród społeczności lokalnej.

15. Czy współpraca rodziców ze szkołą jest możliwa? : (subiektywny i tendencyjnie stronniczy obraz szkoły), Mieczysław Wojciechowski, Meritum. - 2011, nr 2.

16. Gaś Z. B. , Profilaktyka w szkole, WSiP, Warszawa 2006

Efektywne działania to tylko te, które aktywizują całą społeczność szkolną i angażują jak największą liczbę jej członków.

Wszystkie działania podejmowane przez szkołę na rzecz budowania dobrego klimatu powinny mieć odzwierciedlenie w podstawowych dokumentach szkoły takich, jak program wychowawczy i szkolny program profilaktyki

Liczne badania wskazują, że całość relacji społecznych w szkole (środowisko kształcenia i wychowania, w tym obowiązujące w szkole zasady i wymagania, także bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne), czyli to, jaki w danej szkole panuje klimat może wpływać na zmniejszenie lub zwiększenie skali przemocy, osiągnięcia szkolne uczniów, motywację do uczenia się, skuteczność interwencji szkolnych, zmniejszenie negatywnego wpływu różnic społeczno-ekonomicznych między uczniami, czy wreszcie na zdrowie psychiczne uczniów oraz ich dalsze funkcjonowanie na kolejnych etapach edukacji oraz w społeczeństwie¹⁷.

Tak jak poszczególni ludzie mają swoją niepowtarzalną osobowość, tak szkoły mają swój klimat. Dbanie o klimat szkoły to przede wszystkim pielęgnowanie relacji interpersonalnych pomiędzy wszystkimi ogniwami społeczności szkolnej oraz wzmocnienie roli środowiska lokalnego i innych partnerów szkoły.

Jednym z oczekiwanych skutków podejmowanych działań jest budowanie powszechnej świadomości, że na postawy i zachowania uczniów wpływa klimat szkoły – wspierającej, kształtującej umiejętności społeczne i emocjonalne uczniów, doskonalącej umiejętności wychowawcze nauczycieli i rodziców, podnoszącej świadomość roli akceptacji i tolerancji, poszerzającej katalog środków inicjujących aktywność, w tym aktywność włączającą szerokie środowiska (nie tylko uczniów, nauczycieli i rodziców)¹⁸.

Mariusz Domański

dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego
w Słupsku

17. Partnerstwo między nauczycielami i rodzicami a nauczyciel w roli lidera, Krzysztof Polak, w: Przywództwo edukacyjne w szkole i jej otoczeniu, red. nauk. Stefan M. Kwiatkowski, Joanna M. Michalak, Inetta Nowosad, Difin, Warszawa 2011.

18. Hernik K., Malinowska K., Jak skutecznie komunikować się i współpracować z rodzicami i społecznością lokalną. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów, IBE, Warszawa 2015.

Bibliografia:

1. Arends R., *Uczymy się nauczać*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995.
2. Badziukiewicz B., Sałasiński M., *Vademecum wychowawcy*, Żak, Warszawa 2005.
3. Gajdzica A., *Relacje w klasie szkolnej w systemie kształcenia zintegrowanego - styl komunikowania się nauczycieli z uczniami i implikacje dydaktyczne*, w: Zaniedbane i zaniechane obszary edukacji w szkole, pod red. Małgorzaty Suświłło, Wydaw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2006.
4. Hart S., Hodson V. K., *Empatyczna klasa; relacje, które pomagają w nauce*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006.
5. Izdebska J., *Dziecko w rodzinie i w środowisku rówieśniczym* : wybrane zagadnienia i źródła z pedagogiki społecznej, Trans Humana, Białystok 2003.
6. Izdebska J., Szymanowska J., *Dziecko w zmieniającej się przestrzeni życia: obrazy dzieciństwa*, Trans Humana, Białystok 2009.
7. Janowski A., *Uczeń w teatrze życia szkolnego*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995.
8. Klimowicz G., *Po dzwonku na lekcję: interakcyjne spojrzenie na klasę szkolną*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1995.
9. Kozioł E., *Klasa szkolna jako specyficzna mała grupa społeczna*, w: Pedagogika wobec problemów wychowania końca XX wieku, red. nauk. Edward Kozioł, Ewa Kobyłecka, Zielona Góra 2000.
10. Łobocki M., *Wychowanie w klasie szkolnej: z zagadnień dynamiki grupowej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1985.
11. Nakamura R., *Zdrowe kierowanie klasą : motywacja, komunikacja, dyscyplina*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.

Artykuły z czasopism:

1. Bardziejewska M., *Zarządzanie klasą szkolną*, „Edukacja” 2003, nr 1.
2. Bąk E., *W grupie, z grupą i dla grupy*, „Psychologia w Szkole” 2006, nr 1.
3. Błaż A., *Tętniąca życiem klasa*, „Nowa Szkoła” 2007, nr 1.
4. Bochno E., *Relacje rówieśnicze w doświadczeniach uczniów szkół różnych szczebli*, „Edukacja” 2011, nr 1.
5. Dembiński M., *O tożsamościach w klasie szkolnej*, „Nowa Szkoła” 2007, nr 6.
6. Gajdzica A., *Relacje w klasie*, „Życie Szkoły” 2005, nr 7.

VII FORUM POMORSKIEJ EDUKACJI

Rozstrzygnięcie plebiscytu „Nauczyciel Pomorza”

19 października 2018 r. w gdyńskim Teatrze Muzycznym odbyło się VII Forum Pomorskiej Edukacji. Wydarzenie to jest corocznie organizowane przez Marszałka Województwa Pomorskiego. Forum jest platformą dyskusji na temat pomorskiej oświaty, w której udział biorą: uczniowie, nauczyciele, dyrektorzy szkół i placówek oświatowych, przedstawiciele samorządów województwa pomorskiego oraz zaproszeni goście.

Tegoroczna edycja Forum wpisywała się w obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Całą galę poprowadził Przemysław Staroń, zwycięzca konkursu na „Nauczyciela Roku”, organizowanego przez czasopismo „Głos Nauczycielski”. Na Forum zaproszona została Elżbieta Tatarkiewicz-Skrzyńska, sanitariuszka Powstania Warszawskiego, która opowiedziała o swoim życiu, a także zwróciła uwagę na różne aspekty patriotyzmu. Na scenie Teatru Muzycznego wystąpiły też dzieci i młodzież ze wsi Tuchlino, które zaprezentowały przedstawienie historyczne, mówiące o trudnej historii szkolnictwa na terenie Kaszub. Uczniowie przedstawili również życiorys Józefa Skorowskiego – wielkiego patrioty, byłego dy-

rektora szkoły we wsi Tuchlino, który został stracony w Katyniu.

Forum jest też doskonałą okazją do rozstrzygnięcia plebiscytu na Nauczyciela Pomorza. W tym roku statuetkę Nauczyciela Pomorza i bon o wartości 6 tys. zł odebrała z rąk Mieczysława Struka, marszałka województwa pomorskiego, **Małgorzata Klasa**, która pracuje w Zespole Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Kartuzach. Laureatka uczy rachunkowości finansowej. Pani Małgorzata została doceniona za niezwykle zaangażowanie oraz wszechstronne przekazywanie wiedzy swoim uczniom.

Wyróżnienia otrzymał także: **Mirosław Brozis** z I Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku, **Ewelina Kujawska** z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Kmiecinie, **Marlena Modrzejewska-Trocha** z Zespołu Placówek Specjalnych w Tczewie oraz **Jan Wilkanowski** ze szkoły w Sztutowie.

***

Poniżej prezentujemy Państwu refleksje na temat swojej pracy nauczycielskiej zwyciężczyni konkursu – Małgorzaty Klasy i wyróżnionego Jana Wilkanowskiego.

KORZENIE NAUKI SĄ GORZKIE, ALE OWOCE SŁODKIE

– *Co czuje laureatka tytułu Nauczyciel Pomorza 2018?*

– Czuję satysfakcję z wykonywanego zawodu i ogromną wdzięczność dla otaczającego mnie zespołu uczniów, dyrekcji, nauczycieli i innych współpracowników, którzy przyczynili się do tak zaszczytnego wyróżnienia mnie przez Marszałka Województwa Pomorskiego Mieczysława Struga.

– *Powiedziała Pani podczas gali rozdania nagród, że korzenie nauki są gorzkie, ale owoce słodkie. Jak należy rozumieć tę myśl?*

– Uczę trudnego przedmiotu, jakim jest rachunkowość finansowa. Celem mojej pracy jest dobre przygotowanie do zawodu księgowego oraz do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Uczę się przez całe życie, zdobywam doświadczenie, wiedzę i umiejętności, inspiruję, wspieram i rozwijam oraz wychowuję młodych ludzi. W czasie nauki w technikum ekonomicznym nie jest łatwo, uczniowie muszą pracować systematycznie, a ja muszę być wymagającą, sprawiedliwą i konsekwentną profesjonalistką. Moje zaangażowanie i ambitna postawa oraz silna osobowość sprzyjają osiągnięciu sukcesów przez uczniów i absolwentów. Wspólna, ciężka praca, uczniów i moja, to ta gorycz u korzeni, natomiast sukcesy, to te słodkie owoce nauki, które osiągają wszyscy uczniowie w postaci prawie 100% zdawalności na egzaminach, potwierdzających kwalifikacje zawodowe, rynek pracy, który natychmiast wchłania moich absolwentów, czy też dalsze studia, które nie sprawiają im najmniejszych kłopotów. Najlepsi uczniowie, od wielu lat, zdo-

bywają tytuły finalistów i laureatów w licznych ogólnopolskich konkursach z rachunkowości i Olimpiadzie Wiedzy i Umiejętności Handlowo-Menedżerskich. Dla mnie nie ma nic przyjemniejszego niż sukcesy moich uczniów.

– Jakie metody preferuje Pani w pracy ze współczesną młodzieżą?

– Metody jakimi osiągam swój cel dziś, różnią się istotnie od tych, które wykorzystywałam na początku swojej pracy. Po studiach uczyłam bardziej teoretycznie, a dziś uczę rachunkowości przez działania praktyczne, uczę metodą projektu z wykorzystaniem nowoczesnego programu finansowo-księgowego. W dydaktyce wykorzystuję moje doświadczenie praktyczne, gdyż jestem też księgową. Na lekcjach uczniowie poszukują potrzebnej wiedzy w ustawach podatkowych, w internecie, wykorzystuję komputery a nawet smartfony. Uczę ich, jak i gdzie skutecznie poszukiwać potrzebnej wiedzy, uczę ich myśleć w kategoriach księgowego i ekonomisty. Lekcje są bardzo dynamiczne i myślę, że ciekawe.

– Co uważa Pani za swój największy sukces w pracy pedagogicznej na co dzień?

– Wykształciłam wielu księgowych, uczę już drugie pokolenie, uczyłam rodziców, a teraz kształcę ich dzieci. Ważne jest dla mnie to, że w ciągu mojej pracy zawodowej uczę całe rodziny zawodu księgowego. Absolwenci często studiują finanse i rachunkowość, podatki, bądź prawo, pracują w bardzo odpowiedzialnym zawodzie księgowego, zakładają biura rachunkowe lub inną działalność gospodarczą. Bardzo często zdarza

się, że mój uczeń przerósł mistrza, co dla mnie jest największą nagrodą. Cieszę się, gdy młodzi dorośli wracają do szkoły ze słowami wdzięczności i szacunku.

– Na co liczy w swojej pracy nauczyciel rachunkowości?

– Chciałabym, żeby moi uczniowie wymagali od siebie dużo, nie bali się podejmować odpowiedzialnej pracy, szanowali siebie i innych oraz żyli zgodnie z zasadami, które starałam się im przekazać. Mam marzenie, żeby polskie prawo było proste, czytelne a podatki niskie, żeby moi absolwenci nie musieli wyjeżdżać za pracą do innego, bogatszego kraju.

– O czym marzy Nauczyciel Pomorza – nie tylko zawodowo?

– Marzę od początku mojej pracy zawodowej, że w końcu, któraś kolejna ekipa rządząca tym pięknym i niepodległym krajem jakim jest Polska, doceni zawód nauczyciela i ustawi go w hierarchii najlepiej opłacanych zawodów w społeczeństwie, bo przecież zadowolony, wypoczęty i bogaty nauczyciel, to cudowne wychowywanie, nauczanie i szczęśliwe dzieci w myśl powiedzenia Jana Zamoyskiego: „Takie będą Rzeczypospolite jakie ich dzieci chowanie”. Wołam: ludzie rządzący Polską otwórzcie oczy!...

Z Małgorzatą Klasą

Laureatką Konkursu Nauczyciel Pomorza 2018

rozmawiała Iwona Poźniak

*konsultant ds. wydawnictw pedagogicznych
w ODN w Słupsku*

👉 Nauczyciel – czy to brzmi dumnie? 👈

Pytanie wielokrotnie przytaczane przy okazji charakterystycznych dat w kalendarzu roku szkolnego – począwszy od rozpoczęcia zajęć edukacyjnych, poprzez Dzień Edukacji Narodowej, a kończąc na rozdaniu świadectw. Pytanie wielokrotnie stawiane przez samych pedagogów, trochę w odmiennej konstrukcji – „czy jestem dumny z tego, że jestem nauczycielem?”.

Powodów do dumy z racji pełnienia tej misji kształcenia kolejnych pokoleń nam nie brakuje. Promieniamy szczęściem przy rozdawaniu świadectw i nagród; cieszymy się z sukcesów przysłowiowego Jasia, który pokona pierwsze trudności w nauce pisania i czytania, pękamy wręcz z dumy, analizując liczbę zdobytych dyplomów, medali, pucharów... Ale to wszystko dotyczy oceny efektów naszej pracy i zapewne podobną radość miałyby każdy rzemieślnik z efektów swej działalności. Czy zatem czujemy się dumni, ucząc cudze dzieci? Czy warto z dumą, w towarzystwie oświadczyć: „jestem nauczycielem”? A może robimy wszystko, by

ominąć odpowiedź na pytania: „Czym się zajmujesz? W jakiej branży robisz?”

Osaczeni kręgiem zarzutów za małego pensum, za długich wakacji oraz mitem „nic nie robienia”, czy potrafimy odczuwać dumę z racji bycia nauczycielem? Nigdy nie miałem z tym problemu, podobnie jak większość z tych koleżanek i kolegów „od kredy i tablicy”, którzy traktują swój zawód nie jako wykonanie zadań zleconych przez „szefa”, lecz jako przysłowiową misję brania odpowiedzialności za przyszłość kolejnych pokoleń.

Moja droga do zawodu była oczywista nie tylko ze względu na „obciążenia rodzinne” (reprezentuje trzecie pokolenie nauczycielskie), ale głównie z powodu, iż miałem to szczęście, że spotkałem na swej drodze wspaniałych nauczycieli – wychowawców i chciałem być takim, jak oni. Widziałem ich zaangażowanie i radość z tego, co czynili. Byli dla mnie wzorem. Na zajęciach prowadzonych przez nich czułem się bezpieczny,

wiedziałem że jestem partnerem. Wiedziałem, jakim nauczycielem mam być.

Czy miałem chwile zwątpienia? Było ich wiele, nie omijały mnie typowe bolączki tego zawodu – niedocenywanie pracy, wątpliwości egzystencjalne, porównanie kariery finansowej kolegów ze studiów, którzy „poszli

w biznes”. Próbowałem znaleźć inne zajęcie, zmieniłem nawet miejsce zamieszkania, poszukiwałem nowego siebie, ale wracało wciąż do mnie zdanie „rób to, co potrafisz najlepiej” – więc wytrzymałem.

Co jest zatem tym, co daje mi poczucie dumy z bycia belfrem? Odpowiedź jest oczywista – nie byłoby nas bez uczniów. Tak, bez tych biegających, krzyczących, leniwych, krnąbrnych, opryskliwych, a także miłych, uśmiechniętych, grzecznych, ulizanych i wyciszonych. Co daje mi inspiracje do dalszej pracy? Co pcha mnie do nowych pomysłów, projektów, studiów? Na pewno nie jest nim gratyfikacja finansowa, „uścisk dłoni prezesa” czy wskoczenie na kolejny stopień w rankingu „bycia mistrzem”. Będzie nim krótkie „wow” ucznia – bo przecież dla nich jesteśmy nauczycielami, mistrzami, wzorami; nawet wtedy, gdy wydaje się nam, że nie jesteśmy.

Inspiracje do pracy czerpię od swoich uczniów. Widzę ich reakcje i wiem, czy idę dobrą drogą. To uczniowie dają najszybszą informację zwrotną, nie ich oceny, a ich reakcje, pozbawione wyrachowania. To dzieci są najlepszymi recenzentami programów nauczania, pomysłów na nowości w edukacji.

Gdy będziemy dumni z osiągnięć naszych podopiecznych – będziemy mieli prawo do bycia dumnymi z siebie samych.

Jan Konrad Wilkanowski

*nauczyciela biologii i wychowania fizycznego
w Szkole Podstawowej im. Pamięci Ofiar Stutthofu
w Sztutowie.*

Konkurs na prezentację multimedialną „Pomorskie drogi do Niepodległej”

W czasie VII Forum Pomorskiej Edukacji mogliśmy uczestniczyć w uroczystej lekcji patriotyzmu, którą przekazała pani Elżbieta Tatarkiewicz-Skrzyńska, bratanica prof. Tatarkiewicza. Patriotyzm, który prowadził tę wyjątkową kobietę przez całe życie, to między

innymi zainteresowanie swoim krajem i znajomość jego dziejów. Do lekcji takiego patriotyzmu zaprosili nas także uczniowie drużyny, której prezentacja multimedialna, pokazana podczas VII Forum, zwyciężyła w konkursie pt.: „Pomorskie drogi do Niepodległej”.

Kilkumiesięczne zmagania konkursowe uczniów szkół ponadpodstawowych województwa pomorskiego, uczestniczących w konkursie na prezentację multimedialną, doprowadziły do wyłonienia najlepszych prac. W pięknej scenerii Teatru Muzycznego w Gdyni mieliśmy okazję obejrzeć tę najlepszą w regionie pracę multimedialną i poznać jej autorów – dziewczęcą drużynę uczniowską II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Mickiewicza w Słupsku, która przygotowała prezentację o Franciszku Leonie Kręckim.

Na początku 2018 roku Samorząd Województwa Pomorskiego zaprosił uczniów szkół ponadpodstawowych do udziału w konkursie na prezentację multime-

dialną „Pomorskie drogi do Niepodległej”. Na zaproszenie odpowiedziało ponad 300 uczniów z prawie 60 szkół z całego województwa pomorskiego. Uczniowie ci, pracując w trzyosobowych grupach, pod opieką nauczyciela, przygotowali 112 prezentacji multimedialnych, opowiadających losy bohaterów działań w obronie polskości i niepodległości na Pomorzu sprzed stu lat. Wybierając bohaterów swoich opowieści uczniowie korzystali z historii zapamiętanych w rodzinie, szkole lub w rodzinnych miejscowościach, odwiedzali archiwa i biblioteki. Uczestniczyli ponadto w warsztatach przygotowujących do tworzenia i prezentowania multimedialnych opowieści, doskonalili umiejętności z zakresu posługiwania się nowoczesnymi technikami informatyczno-komunikacyjnymi, a także zapoznawali się z dostępnymi źródłami wiedzy o historii Pomorza, uczyli się je weryfikować i właściwie wykorzystywać na potrzeby prezentacji. Autorzy prezentacji multimedialnych powstałych z inspiracji niezwykłymi losami osób zaangażowanych w odzyskiwanie niepodległości i polskości ziem pomorskich, stanęli do pozytywnej rywalizacji w etapie powiatowym konkursu.

Konkurs na prezentację multimedialną „Pomorskie drogi do Niepodległej” odbywał się bowiem dwuetapowo. Organizacją etapu powiatowego zajęła się Pomorska Akademia Działania, współpracując z wieloma innymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami, w promocji i przeprowadzeniu rywalizacji wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w powiatach województwa pomorskiego.

Po obejrzeniu nadesłanych na konkurs prezentacji multimedialnych, komisje konkursowe wybrały 29 najlepszych prac w województwie. Prezentacje te zostały zakwalifikowane do finału powiatowego i zaprezentowane na galach powiatowych w 5 miejscowościach – **Bytowie, Gdańsku, Starogardzie Gdańskim, Sztumie i Wejherowie**. Na każdej z gal wybrano trzy najlepsze projekty uczniowskie. Organizator konkursu nagrodził zwycięskie prace nagrodami-bonami dla każdego ucznia – członka zwycięskiej drużyny, w wysokości (odpowiednio za pierwsze, drugie i trzecie miejsce) 400, 250 i 150 zł. Wszyscy uczestnicy gal powiatowych zdobyli ponadto dodatkową nagrodę, w postaci udziału w projekcji filmu **Kamerdyner Filipa Bajona**, którego motywy pięknie korespondują z tematem konkursu.

Zespoły uczniów, których prezentacja zwyciężyła na każdej z pięciu gal powiatowych, nominowane zostały do etapu regionalnego konkursu. Za koordynację prac w tym etapie odpowiedzialna była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku. Powołana przez Bibliotekę Komisja regionalna, w skład której weszli przedstawiciele koordynatora powiatowego, pedagogicznych bibliotek wojewódzkich w Gdańsku i w Słupsku oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, oceniła pięć najlepszych w województwie multimedialnych projektów i wybrała spośród nich najlepszą prezentację, którą obejrzeliby uczestnicy VII

Forum Pomorskiej Edukacji w Teatrze Muzycznym w Gdyni.

Na każdym etapie konkursu „Pomorskie drogi do Niepodległej” oceniano w szczególności: kreatywność, ciekawe przedstawienie tematu, zaangażowanie zespołów uczniowskich w zdobywanie wiedzy historycznej i informacji o wybranym bohaterze Niepodległej, walory artystyczne i edukacyjne prezentacji oraz sposób jej przedstawienia przez autorów podczas uroczystych gal. W wyniku podsumowania głosów Komisji regionalnej zdecydowano o przyznaniu nagrody I, II i III oraz dwóch wyróżnień dla następujących zespołów uczniowskich:

- **wyróżnienie** dla zespołu **Karolimon** z V Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Gdańsku, autorów prezentacji: **„Bohater Pomorza sprzed stu lat znaleziony – Władysław Cieszyński”** (uczniowie: Monika Kaczorowska, Natalia Jeleń, Karolina Kosecka; opiekun: Jerzy Majewski);
- **wyróżnienie** dla zespołu **Starogardzianki** z II Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim za prezentację: **„Jan Buchholz Wielki Starogardzianin”** (uczniowie: Marieta Domachowska, Marta Berg, Magdalena Osowska; opiekun: Aleksandra Marczak);
- **III miejsce** dla zespołu **Elektryk** z Powiatowego Zespołu Szkół nr 2 im. Bohaterskiej Załogi ORP Orzeł w Wejherowie za prezentację: **„Antoni Abraham”** (uczniowie: Sandra Rogala, Filip Lidzbarski, Karol Malottki; opiekun: Andrzej Tamulewicz) – bon nagroda dla każdego ucznia oraz dla opiekuna w wysokości 300 zł;
- **II miejsce** dla zespołu **Spadkobiercy Wolności** z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. S. Staszica w Kwidzynie, za prezentację: **„Spadkobiercy Wolności w drodze do Tadeusza Tollika”** (uczniowie: Izabela Marciniak, Julia Kogut, Dominika Woelk; opiekun: Katarzyna Opacka) – bon-nagroda dla każdego ucznia oraz dla opiekuna w wysokości 500 zł;
- **I miejsce** dla **Zespołu nr 6** z II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Mickiewicza w Słupsku za prezentację: **„Franciszek Leon Kręcki”** (uczniowie: Wiktoria Augustyn, Patrycja Groch, Kaja Willich; opiekun: Iwona Tłuchowska) – bon nagroda dla każdego ucznia oraz dla opiekuna w wysokości 1000 zł

Zwycięzcom serdecznie gratulujemy!

Agata Szklarkowska

koordynator etapu regionalnego Konkursu
na prezentację multimedialną
„Pomorskie drogi do Niepodległej”
dyrektor PBW w Słupsku

POMORSKI PROGRAM EDUKACJI MORSKIEJ

Pomorski Program Edukacji Morskiej (PPEM) został zainaugurowany wojewódzką konferencją, która odbyła się 15 czerwca 2018 r. w Narodowym Muzeum Morskim w Gdańsku – w sali konferencyjnej Ośrodka Kultury Morskiej w Gdańsku. Podczas konferencji zaprezentowane zostały cele i założenia PPEM, możliwości współpracy ze środowiskiem, model kształcenia szkolnych animatorów edukacji morskiej oraz certyfikowanych animatorów edukacji żeglarskiej, potencjał infrastruktury żeglarskiej w województwie pomorskim i możliwości jego wykorzystania w Programie oraz przykłady dobrych praktyk w zakresie realizowanej edukacji morskiej na co dzień w szkołach i placówkach oświatowych województwa pomorskiego. Podczas konferencji odbył się również panel dyskusyjny: *Edukacja morska – perspektywy rozwoju w województwie pomorskim* – moderowany przez Adama Krawca, dyrektora Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, w którym uczestniczyli: Janusz Goliński, Wójt Gminy Cedry Wielkie; Janusz Frąckowiak, trener i instruktor żeglarstwa w Sekcji Wyczynowej Yacht Clubu Rewa; Bogusław Witkowski, Pomorski Związek Żeglarski; Małgorzata Bukowska-Ulatowska, konsultant w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku; Maciej Barański, dyrektor Szkoły Podstawowej w Łebie.

Pomorski Program Edukacji Morskiej powstał z inicjatywy Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. PPEM stanowi propozycję działań skierowanych do pomorskich szkół oraz placówek oświatowych wszystkich etapów kształcenia. Program integruje wiedzę z wielu przedmiotów, proponując całościowe postrzeganie problematyki morsko-żeglarskiej w procesie edukacyjnym. Jego podstawowe założenie opiera się na powiązaniu podstaw programowych z zagadnieniami wynikającymi z nadmorskiego położenia naszego regionu. Specyfika zadań dydaktycznych, możliwych do realizacji w ramach programu, sprzyja zdobywaniu wiedzy w sposób praktyczny oraz twórczemu rozwiązywaniu problemów; wpływa na kształtowanie postaw i budowanie tożsamości młodych Pomorzan.

Elastyczna struktura programu zapewnia przestrzeń sprzyjającą: autonomii poszczególnych realizatorów, współpracy ze szkołkami, klubami żeglarskimi,

wzajemnemu wspieraniu się podczas realizacji wybranych działań oraz wzmacnianiu pomorskiego potencjału edukacyjnego. W roku obchodów jubileuszu 100-lecia Niepodległej Pomorski Program Edukacji Morskiej pomoże również sprostać wyzwaniu stojącemu przed województwem pomorskim, jakim jest budowanie w społeczeństwie świadomości znaczenia gospodarki wodnej dla zrównoważonego rozwoju województwa.

W trakcie realizacji PPEM nieodzowna będzie współpraca środowisk nauczycieli, jednostek samorządów terytorialnych, klubów żeglarskich i innych instytucji zaangażowanych w edukację morsko-żeglarską. Adresatami PPEM są dzieci i młodzież z pomorskich szkół i placówek oświatowych wszystkich etapów kształcenia: przedszkolaki, uczniowie szkół podstawowych, uczniowie oddziałów gimnazjalnych, uczniowie szkół ponadpodstawowych, uczniowie specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych.

Cel główny PPEM to wszechstronny rozwój młodych Pomorzan poprzez wykorzystanie dorobku projektu edukacyjnego pn. „Złap wiatr w pomorskie żagle wiedzy”, realizowanego w latach 2013-2015, morskiej tradycji regionu oraz zasobów gospodarczych i możliwości wynikających z położenia geograficznego województwa pomorskiego. Cele szczegółowe programu to:

- kształtowanie kompetencji kluczowych oraz świadomości morskiej uczniów z naszego regionu;
- powiązaniu podstaw programowych poszczególnych przedmiotów szkolnych z zagadnieniami wynikającymi z nadmorskiego położenia naszego regionu;
- wykorzystanie kontaktów uczniów z morzem, jeziorami i rzekami w celu kształtowania pożądanych cech ich osobowości;
- otwieranie młodych Pomorzan na formy spędzania wolnego czasu związane z nadmorską specyfiką regionu;
- zaznajomienie młodzieży z możliwościami rozwoju zawodowego związanego z morzem;
- upowszechnianie dostępu uczniów do bazy klubów i szkółek żeglarskich;
- upowszechnianie żeglarstwa kwalifikowanego, wyczynowych sportów wodnych;
- wzmacnianie kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie edukacji morskiej.

Do Pomorskiego Programu Edukacji Morskiej na rok szkolny 2018/2019 zgłosiło się 47 placówek z 12 powiatów województwa pomorskiego. Są to placówki z miejscowości:

- Wojanowo
- Gdańsk
- Gogolewo
- Damnica
- Kramarzyny
- Gdynia
- Zagórzycyca
- Słupsk
- Kołczygłowy
- Wocławy
- Brodnica Górna
- Kartuzy
- Sierakowice
- Stara Kiszewa
- Malbork
- Łeba
- Stegna
- Kwidzyn
- Kobylnica
- Ustka
- Objazda
- Strzebielino
- Częstkowo
- Choczewo
- Rumia
- Wejherowo
- Stare Polaszki

Wśród zgłoszonych placówek jest: 6 przedszkoli, 29 szkół podstawowych w tym 6 z oddziałami gimnazjalnymi, 6 zespołów szkół (przedszkole/szkoła, podstawowa/gimnazjum), 2 specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, 4 szkoły ponadpodstawowe, 1 dom kultury. Zgłoszone szkoły i placówki oświatowe to:

- Zespół Kształcenia i Wychowania w Brodnicy Górnej,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Unii Europejskiej w Choczewie,
- Szkoła Podstawowa w Częstkowie,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Damnicy,
- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Sportowymi nr 35 w Gdańsku,
- Przedszkole nr 32 w Gdańsku,
- Morskie Przedszkole w Gdańsku,
- Morska Szkoła Podstawowa w Gdańsku,
- Przedszkole nr 82 w Gdańsku,
- Zespół Szkół Mistrzostwa Sportowego w Gdańsku,
- Szkoła Podstawowa Nr 86 im. prof. Jerzego Sampa w Gdańsku,
- Przedszkole Niepubliczne Marchewka w Gdańsku,
- Szkoła Podstawowa nr 7 w Gdańsku,
- Szkoła Podstawowa nr 14 im. Ks. Grzegorza Piramowicza w Gdańsku,
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 3 w Gdańsku,
- Szkoła Podstawowa nr 12 im. gen. Mariusza Zaruskiego w Gdyni,
- Gdyńska Szkoła Społeczna w Gdyni,
- Przedszkole nr 13 w Gdyni,
- Szkoła Podstawowa nr 12 im. gen. M. Zaruskiego w Gdyni,
- Zespół Szkół w Gogolewie,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. św. Kazimierza w Kartuzach,

- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Kobylnicy,
- Szkoła Podstawowa w Kołczygłowach,
- Szkoła Podstawowa w Kramarzynach,
- Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Polskich Noblistów w Kwidzynie,
- Szkoła Podstawowa w Łebie,
- Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi im. UNICEF w Malborku,
- Szkoła Podstawowa im. Ludzi Morza w Objeździe,
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. J. Brzechwy w Rumi,
- Szkoła Podstawowa w Sierakowicach,
- Szkoła Podstawowa nr 1 w Słupsku,
- Przedszkole Miejskie Integracyjne nr 32 „Tęczowa Dolina” w Słupsku,
- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku,
- Szkoła Podstawowa nr 9 w Słupsku,
- Zespół Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku,
- Przedszkole Miejskie nr 12 Niezapominajka w Słupsku,
- Zespół Kształcenia i Wychowania im. Jana Pawła II w Starej Kiszewie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starych Polaszkach,
- Zespół Szkół w Stegnie,
- Szkoła Podstawowa im. K. O. Borchardta w Strzebielinie,
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Ustce,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. kpt. Leonida Teligi w Ustce,
- Przedszkole nr 1 w Ustce,
- Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 dla Nieśłyszących i Słabosłyszących w Wejherowie,
- Szkoła Podstawowa im. Obrońców Ziemi Polskich w Wocławach,
- Szkoła Podstawowa im. Romualda Traugutta w Wojanowie,
- Szkoła Podstawowa w Zagórzycy.

Szkoły, które przystąpiły do programu zobligowały się do: powołania szkolnego animatora edukacji morskiej, utworzenia w szkole/placówce koła edukacji morskiej, opracowania i realizacji w szkole/placówce szkolnego programu edukacji morskiej na dany rok szkolny – dopasowanego do możliwości i specyfiki pracy szkoły/placówki, włączenie elementów edukacji morskiej do programów nauczania poszczególnych przedmiotów, upowszechniania działań morsko-żeglarskich, sporządzenia sprawozdania z przeprowadzonych działań.

Szkoła/placówka przystępująca do PPEM może korzystać z różnorodnych form wsparcia: spotkań sieci współpracy i samokształcenia „Interdyscyplinarne możliwości edukacji morskiej” – dla zainteresowanych nauczycieli oraz sieci współpracy i samokształcenia animatorów edukacji morskiej – dla szkolnych animatorów, szkoleń rad pedagogicznych – na temat wprowadzania edukacji morskiej na zajęciach różnych przedmiotów, innych formy doskonalenia zawodowego nauczycieli związane z edukacją morską, dostępu do bazy informacji na temat edukacji morskiej (na stronie www.odn.slupsk.pl), pomocy w zakresie upowszechniania rezultatów pracy szkoły/placówki uczestniczącej w PPEM.

Uczestnictwo w PPEM daje szkołom/placówkom oświatowym wiele korzyści: wzbogaca ofertę edukacyjną, pozwala na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów w ciekawej formie, rozwija kompetencje zawodowe nauczycieli, umożliwia wymianę doświadczeń między placówkami realizującymi PPEM, daje dostęp do bazy materiałów wspierających edukację morską, integruje środowisko szkolne z lokalną społecznością, jest doskonałą promocją szkoły/placówki oświatowej, dzięki której wzrasta jej ranga w środowisku lokalnym. Działania szkoły w PPEM będą też certyfikowane i zakończą się przyjęciem do elitarnego Pomorskiego Klubu Szkół Edukacji Morskiej.

Wszystkich zainteresowanych realizacją Pomorskiego Programu Edukacji Morskiej, przystąpieniem do programu oraz wsparciem jego działań zapraszamy na stronę internetową PPEM oraz na fanpage Programu na Facebooku.

***

28 listopada 2018 r. nauczyciele – szkolni animatorzy edukacji morskiej uczestniczący w Pomorskim Programie Edukacji Morskiej zbrali się w siedzibie Pomorskiego Związku Żeglarskiego. Było to pierwsze spotkanie sieci współpracy i samokształcenia.

Celem spotkania zorganizowanego przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku i Pomorskim Związkiem Żeglarskim było przedstawienie nauczycielom założeń programu, sposobów jego realizacji oraz korzyści wynikających z udziału w nim, jakie mogą czerpać uczniowie i same placówki. W spotkaniu animatorów wzięła też udział Aleksandra Bąkowska – przewodnicząca zespołu ds. edukacji morskiej utworzonego przy Pomorskiej Radzie Oświatowej.

Szkołom zaproponowane zostały wstępnie dwa stopnie certyfikatów. Pierwszy będzie wyrazem uznania za działalność prowadzoną przez szkołę na swoim terenie, natomiast drugi stopień będzie przyznawany tym placówkom, które wyjdą ze swoją działalnością na zewnątrz. W zależności od stopnia, certyfikaty będą przyznawane na dwa i cztery lata.

Jerzy Jałoszewski z PoZZ reprezentujący również Pomorską Szkołę Żeglarstwa i Edukacji Morskiej, opowiedział o działalności obu instytucji, wpisującej się w założenia Pomorskiego Programu Edukacji Morskiej. Zwrócił uwagę na wspieranie lub organizację Błękitnej Szkoły, w której zajęcia edukacyjne i integracyjne wiążą się z wodą i żeglarstwem. Prelegent mówił też o organizacji działań jednodniowych oraz dwu- i trzydniowych w Pomorskiej Szkole Żeglarstwa i Edukacji Morskiej oraz współpracy tej placówki z Uniwersytetem Morskim w Gdyni. Podkreślił przede wszystkim praktyczny charakter nauki nawigacji, radiokomunikacji oraz zasad bezpieczeństwa na wodzie.

O praktycznym aspekcie edukacji żeglarskiej mówił także Robert Smagoń, komandor Bractwa Morza, który prowadzi firmę PolSail, organizującą rejsy edukacyjne i integracyjne dla uczniów i nauczycieli. PolSail oferuje rejsy morskie, szkolenie windusrfingowe i żeglarskie, posiada bazę idealną do organizowania wyjazdów integracyjnych, dzięki czemu dajemy nawet najmłodszym szansę praktycznego kontaktu z prawdziwym żeglowaniem, a nawet samodzielnego budowania jednostek pływających!

Obecny na spotkaniu dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego, Adam Krawiec, na zakończenie podziękował nauczycielom za udział w spotkaniu i zaangażowanie w realizację PPEM. Dyrektor DSiE podkreślił, że w tym roku szkolnym ważne będą spotkania w tych gminach, które mają mariny i mogą udostępnić szkołom bazę do prowadzenia praktycznych zajęć żeglarskich na wodzie. Gminy te staną się centrami, wokół których będzie skupiała się właśnie ta działalność. Pozwoli to także powiększyć grono pedagogów, którzy włączą się w działania PPEM. Adam Krawiec zaakcentował fakt, że potencjał naszego województwa pozwala prowadzić edukację morską z powodzeniem i w bardzo szerokim zakresie.

Kolejne spotkanie szkolnych animatorów edukacji morskiej planowane jest na marzec 2019 r.

Iwona Poźniak
koordynator PPEM
w ODN w Słupsku

Kisiciele na Uniwersytecie

11. Ogólnopolski Festiwal *Nauki Przyrodnicze na Scenie*

W dniach 21-22 września 2018 roku na Wydziale Fizyki UAM w Poznaniu pod honorowym patronatem Pani Anny Zalewskiej Minister Edukacji Narodowej odbył się **XI Ogólnopolski Festiwal *Nauki Przyrodnicze na Scenie*** stanowiący etap krajowy europejskiego festiwalu *Science on Stage 2019* (Portugalia).

Festiwal nie tylko upowszechnia naukę, ale jest strategicznym projektem MEN, gdyż realizuje jego główny priorytet - podniesienie jakości edukacji przyrodniczej, matematycznej i informatycznej poprzez innowacyjne wspomaganie kształcenia młodzieży.

Udział w tegorocznej edycji wzięło ponad 400 nauczycieli i ich uczniów szkół wszystkich poziomów nauczania, oraz dydaktycy i popularyzatorzy nauk przyrodniczych z wyższych uczelni z całej Polski.

Jestem nauczycielem w Zespole Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku. Uczę fizyki i informatyki oraz przedmiotów zawodowych. Na zajęciach pozalekcyjnych prowadzę koło „Kisiciele”, na którym wprowadzam młodzież w tajniki sztuki fermentacji bakteriami kwasu mlekowego. Po prostu pokazuję uczniom, jak zrobić zdrowe i smaczne kiszonce warzywne oraz owocowe.

Nasze działania – z początku skromne – przerosły się z czasem w coś większego. W okresie ferii zimowych w 2017 roku dowiedziała się o nas prasa, a dokładniej *Dziennik Bałtycki*, który wydrukował pierwszy artykuł o Kisicielach. Tekst zaczął żyć swoim życiem i pojawiał się w najmniej oczekiwanych miejscach także w internecie np. w *Kalendarzu rolników* z Wielkopolski. W ten sposób dowiedziała się o nas telewizja, najpierw był *Teleekspres* potem *Panorama* i znów lawina zainteresowania, aż do zaproszenia do kishenia na żywo w *TVPI* w programie *Pytanie na Śniadanie*. Przygoda życia! Na wiosnę zorganizowaliśmy wraz z prezydentem naszego miasta Słupska Robertem Biedroniem *akcję Słupsk kisi z Biedroniem*. Przyszło 250 osób, które przygotowywały swoje kiszonce, aby

potem zabrać je do domów. Akcję relacjonowało *Dzień Dobry TVN*, a opisała ją *Gazeta Wyborcza*.

Dziś koło Kisiciele działa w dwóch szkołach, jesteśmy zapraszani na różne festyny np. festyn śledzia w Zagrodzie Śledziowej, na którym kisił z nami ambasador Danii wraz z rodziną. Byliśmy na biegu charytatywnym na rzecz bezdomnych, gdzie biegaczom i kijkarzom rozdaliśmy prawie 28 kg kiszonek. Ba! Biegacze wypili nawet cały sok z kiszonek jako idealny elektrolit po zmęczeniu.

Jako opiekun grupy Kisiciele postanowiłem, oprócz promocji zdrowego jedzenia oraz sztuki fermentacji, zaprezentować się od strony bardziej naukowej. Okaza nadarzyła się, gdy Pani Grażyna Linder, nauczyciel fizyki ze Słupska, tak jak ja, opowiedziała o cyklicznym, ogólnopolskim festiwalu nauk przyrodniczych, organizowanym przez Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu pod nazwą „Science on Stage”. Festyn ten jest ogólnoeuropejskim wydarzeniem mającym na celu promocję nauk przyrodniczych. Matematyka, chemia, biologia, fizyka i informatyka są przedstawiane w formie mało znanej ze szkół. Jest to festiwal grup naukowych, kół pozalekcyjnych, grup zainteresowań nauką. Można przedstawiać prezentacje multimedialne, odgrywać scenki teatralne lub przeprowadzać doświadczenia. Oczywiście poziom naukowy jest wysoki i nie każdy przechodzi kwalifikacje i dostaje swoją szansę. W Polsce jest organizowany od 11 lat i co roku jest coraz ciekawszy i bardziej profesjonalny. Należało przedstawić zagadnienie z dziedziny nauk przyrodniczych przed komisją złożoną z profesorów i doktorów. Pomysł rewelacyjny, ale czy my Kisiciele z kiszoncekami damy radę?

Najpierw trzeba było wymyślić temat i pokrótce go opisać, ale w taki sposób, aby zostać zakwalifikowanym do grona drużyn festiwalowych. Trzeba było także zebrać drużynę i przygotować kiszonce. Zadanie ciekawe, ale i wcale nie najłatwiejsze. Najpierw drużyna. Jako nauczyciel pracujący w kilku placówkach oświatowych wpadłem na pomysł drużyny międzyszkolnej. W składzie znalazła się Natalia Nowak

z Zespołu Szkół Mechanicznych i Logistycznych oraz Michał Stępnik z Zespołu Szkół Informatycznych. Przyszła mi na myśl jeszcze jedna osoba bardzo interesująca się biologią i mająca styczność z kiszonkami na co dzień, moja córka Monika Kisielewska z II Liceum Ogólnokształcącego.

Był maj 2017 drużyna miała za zadanie stworzyć prezentację multimedialną na temat kiszonek. Bo taki był temat wystąpienia, a dokładnie „Kwaszonki”. Pani Grażyna Linder napisała abstrakt tematu festiwalowego, powstał zarys prezentacji. Wystaliśmy zgłoszenie i zaczęło się oczekiwanie. Temat zgłosiliśmy w kategorii prezentacji. Po upływie terminu okazało się, że jest aż 127 chętnych. Adrenalina jeszcze bardziej wzrosła. W czerwcu ogłoszono, że zakwalifikowano tylko 50 zespołów, ale wśród nich byliśmy i my – Kisiciele!

Opracowany plan prezentacji został podzielony między moich uczniów. Musieli wyszukać informacje w internecie oraz w książkach, trzeba było przygotować zdjęcia, przeprowadzić wywiady z lekarzami, opracować szatę graficzną, zaprezentować kiszonki, jak i ich historię, oddziaływanie bakterii kwasu mlekowego na organizm ludzki, wskazać metody konserwowania żywności. Wszystko na koniec ustandaryzować i oczywiście się tego jeszcze nauczyć., a ja nastawiłem słoiki z nietypowymi kiszonkami, aby jak najciekawiej zaprezentować kiszonki na festiwalu.

W składzie kiszonek na występ znalazło się 15 pozycji. Były kiszonki delikatne w smaku, takie jak kiszony seler naciowy z owocami dziurawca czy kiszona japońska gruszka Nashi. Były także kiszonki pikantne, jak kiszony zielony pomidor z kwiatami nasturcji i chili czy polskie kimchi. Żeby nie było aż tak ostro, przy-

gotowałem także słodkie kiszonki, wśród których znalazły się kiszona kukurydza z kwiatem koniczyny czy rabarbar kiszony w miodzie.

Rozpoczął się rok szkolny 2018 / 2019, a wraz z nim rozpoczęły się przygotowania do festiwalu. Miał się odbyć już za trzy tygodnie i trwać dwa dni. Przez organizatorów ogłoszony został program festiwalu z datą i godziną naszego wystąpienia. Okazało się że jako zakwalifikowana drużyna otrzymaliśmy zakwaterowanie w Poznaniu wraz z wyżywieniem. Pojechalśmy.

Według programu festiwalu mieliśmy wystąpić zaraz przed obiadem, co nas bardzo cieszyło, jako że degustacja kiszonek na pewno wzmoże apetyt. Drużyna przygotowana czekała na wejście do sali, ja na ruchomych stołach rozkładałem kiszonki. Mieliśmy wyznaczony czas, jak każda inna drużyna, całe 15 minut, które trzeba było wykorzystać optymalnie.

Wystąpienie wypadło bardzo profesjonalnie, drużyna zdała egzamin, każdy mówił ładnie i bez zająknięcia, nikt nie pomylił slajdów. Byłem z nich bardzo zadowolony i dumny. Poruszane były różne aspekty kiszonek, ale głównym bohaterem były zawarte w nich bakterie kwasu mlekowego i ich drogocenny wpływ na zdrowie człowieka. Komisja była pod wielkim wrażeniem, chwaliła, dopytywała i na koniec próbowała kiszonek.

Cała przygoda była bardzo pozytywna. Młodzi ludzie zwiedzili Uniwersytet, uczelnię z tradycjami i wielkimi możliwościami. Oglądaliśmy liczne wystąpienia naukowe, spektakle naukowe, doświadczenia fizyczne. Przygoda naukowa na najwyższym poziomie. Emocje były niesamowite. Kiszonki ze Słupska zrobiły wielkie wrażenie, dzięki nim poznaliśmy mnóstwo pozytywnych ludzi i kwiat naukowy kadry Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jednym z pasjonatów kiszonek był sam założyciel „Science on Stage” w Polsce profesor Wojciech Nawrocik, który zaszczycił nas kilkukrotnie i skosztował najróżniejszych kiszonek, najbardziej smakowały mu pikantne i słodkie.

Udział w takim ogólnopolskim przedsięwzięciu uważam za sukces słupskich Kisicielei. Pokazaliśmy się z najlepszej strony, pokazaliśmy co robimy na zajęciach pozalekcyjnych, pokazaliśmy, że ta pasja jest zdrowa i bardzo pozytywna. Nasza prezentacja została wysoko oceniona podczas **XI Ogólnopolskiego Festiwalu Nauki Przyrodnicze na Scenie**, dzięki czemu otrzymałem od władz uczelni zaproszenie **do reprezentowania Polski na podobnym festiwalu, który odbył się w dniach 16-18.11.2018 w Niemczech.**

Brawo Kisiciele i brawo kiszonki!

Marcin Kisielewski

*Zespół Szkół Mechanicznych i Logistycznych
w Słupsku*

Słupski fizyk reprezentował Polskę na niemieckim festiwalu naukowym

Marcin Kisielewski, nauczyciel fizyki i informatyki w słupskim Zespole Szkół Informatycznych i Mechaniki, reprezentował Polskę na Festiwalu Nauk Przyrodniczych Science on Stage Deutschland 2018. Wydarzenie odbyło się w stolicy Niemiec.

Na berliński festiwal naukowy Marcin Kisielewski został wytypowany przez Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, który był organizatorem polskiej edycji festiwalu (Science on Stage Poznań 2018). Zaproszenie słupskiego fizyka do Berlina było nagrodą za rewelacyjne przygotowanie współautorskiej prezentacji pt. „Kwaszonki” (na temat kiszenia warzyw i owoców), którą nauczyciel przygotował wspólnie z Grażyną Linder (nauczycielka fizyki w ZSI w Słupsku) i zaprezentowali na polskiej edycji festiwalu w Poznaniu. Projekt Kisielewskiego i Linder został bardzo wysoko oceniony przez krajowe jury, zbierając rewelacyjne recenzje i budząc powszechny zachwyt, jednocześnie stając się przepustką na berlińskie wydarzenie.

Na festiwalu w Berlinie słupszczanin przebywał w charakterze honorowego gościa i obserwatora, jako jeden z dwóch nauczycieli z Polski (z naszego kraju została zaproszona także Małgorzata Masłowska z Kalisza, która w polskiej edycji festiwalu prezentowała

temat „Silnik Curie”). Formuła niemieckiego festiwalu wyglądała tak, że swoje pomysły i projekty z zakresu nauk przyrodniczych prezentują tylko niemieccy nauczyciele zaproszonym gościom, w tym cudzoziemcom. Nacisk jest kładziony przede wszystkim na prezentacje koncepcji nowatorskich i oryginalnych, pomysłów powstałych z żarliwej pasji (doświadczenia z fizyki, chemii i biologii), realizowanych jak najmniejszym kosztem. Kisielewski miał przyjemność obserwować bardzo interesujące projekty niemieckich nauczycieli.

Najciekawsze pomysły, które wzbudziły zainteresowanie pedagoga ze Słupska to m.in.: ksylofon zbudowany z rurek PCV przymocowanych do metalowych i kwadratowych części, doświadczenia z chlorofilem, prosta w konstrukcji lampa UV, za pomocą której można oglądać fluorescencję banana, krzyżowanie pomidorów koktajlowych i hodowla dżdżownic. Poza tym nauczyciel wziął udział w licznych wykładach naukowych.

Daniel Stawski

*Zespół Szkół Informatycznych
w Słupsku*

➤➤ V Powiatowy Przegląd Solistów Instrumentalistów ◀◀

30 października 2018 roku w Gminnym Ośrodku Kultury w Potęgowie odbył się V Powiatowy Przegląd Solistów Instrumentalistów. Konkurs corocznie jest adresowany do osób grających solowo na dowolnych instrumentach muzycznych, zarówno amatorsko, jak i profesjonalnie (uczniowie, bądź absolwenci szkół muzycznych).

Przegląd odbywa się w trzech kategoriach wiekowych: uczestnicy najmłodszy (klasy I-IV), uczniowie klas V-VIII i szkół ponadpodstawowych oraz dorośli. W tym roku do konkursu zgłosiło się 30 osób.

W większości byli to uczniowie z PSM w Lęborku, PSM w Słupsku i filii w Sławnie oraz osoby muzykujące głównie z gminy Potęgowo. Uczestnicy prezentowali utwory grane na wielu różnych instrumentach, m.in. na trąbce, puzonie, fortepianie, klarncie, gitarze.

Ideą przeglądu jest prezentacja umiejętności instrumentalnych wykonawców, promowanie talentów, zarówno w utworach muzyki klasycznej, jak również rozrywkowej. Istotnym celem jest także wymiana doświadczeń i pomysłów instrumentalistów, a także propagowanie muzyki wartościowej artystycznie.

Instrumentaliści, którzy swoją grą, zaangażowaniem, umiejętnościami i interpretacją prezentowanych utworów przekonali słuchaczy i komisję otrzymali gratulacje i cenne nagrody.

Kryteriami oceny była przede wszystkim technika wykonania, stopień zaawansowania w grze, dobór repertuaru, interpretacja, muzykalność oraz ogólny wyraz artystyczny. Uczestnicy mogli zaprezentować jeden utwór z dowolnego repertuaru, którego czas trwania nie mógł przekroczyć 5 min.

W tym roku w skład komisji wchodził: **Medea Berianidze** – pianistka, wykładowca w Instytucie Muzyki Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz nauczyciel w PSM w Słupsku; **Wojciech Brzozowski** – trębacz (Gdańsk) „Capella Gedanensis” i **Ewa Misiewicz** – konsultant ds. muzyki w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku oraz wykładowca w Instytucie Muzyki Akademii Pomorskiej w Słupsku.

Wyniki tegorocznego przeglądu prezentują się następująco:

W kategorii muzycy amatorzy klasy V-VIII i pozostałe klasy gimnazjum

I miejsce – Magdalena Studzińska

II miejsce – Alicja Zamęcka

III miejsce – Maksymilian Winiewicz

W kategorii muzycy amatorzy dorośli:

I miejsce – Kuba Bryzgalski

II miejsce – Bartosz Prondziński

III miejsce – Magdalena Wietrzyńska

wyróżnienie: – Weronika Leszczyńska

W kategorii muzycy uczniowie i absolwenci Państwowych Szkół Muzycznych klasy I-IV:

I miejsce – Kajetan Stawski

II miejsce – Denis Bachuryński

III miejsce – Adam Stojewski
wyróżnienie: – Paweł Kąkol

W kategorii muzycy uczniowie i absolwenci Państwowych Szkół Muzycznych klasy V-VIII i pozostałe klasy gimnazjum:

I miejsce – Karolina Spoczyńska

II miejsce – Igor Ropela

III miejsce – Filip Kotłowski

Wyróżnienie: Aleksandra Wilczyńska, Oskar Kunkel

W kategorii muzycy uczniowie i absolwenci Państwowych Szkół Muzycznych dorośli:

I miejsce – Błażej Grandicki.

Udział w konkursie wzięli również: Michał Kraus, Filip Kupski, Piotr Kowalczyk, Maciej Pospieszny, Konrad Hazak, Agata Otrząsek, Miłosz Wojciechowski, Bartosz Karkocha, Maja Wyroślawska, Katarzyna Chojnacka, Paweł Czaja, Piotr Kąkol, Filip Kościelski.

Puchary i nagrody rzeczowe zostały ufundowane przez: Posła na Sejm RP – Zbigniewa Konwińskiego, Senatora Rzeczypospolitej Polskiej – Kazimierza Kleinę, Wójta Gminy Potęgowo – Dawida Litwina, Gminny Ośrodek Kultury w Potęgowie, Centrum Edukacji Regionalnej Powiatu Słupskiego oraz Starostwo Powiatu Słupskiego.

Już dzisiaj zapraszamy muzykujące dzieci i młodzież do udziału w VI Przeglądzie Solistów Instrumentalistów, który odbędzie się w 2019 roku w GOK w Potęgowie.

Joanna Basiak

dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Potęgowie

Ewa Misiewicz

konsultant ds. muzyki, muzykoterapii i dydaktyki muzyki w ODN w Słupsku

100 LAT LIGI MORSKIEJ

1 października 1918 roku założono stowarzyszenie „Bandera Polska”. Jego celem było przejęcie rozproszonej i podzielonej przez sto lat zaborów polskiej gospodarki wodnej i morskiej. Na czele organizacji stanął były kontradmirał Kazimierz Porębski.

W maju 1919 r. stowarzyszenie zmieniło nazwę na Liga Żeglugi Polskiej i zrzeszało w szczytowym okresie rozwoju 20 tys. osób w 50 oddziałach, a od 1924 r. działało jako „Liga Morska i Rzeczna”. Największe sukcesy Ligi to inicjatywy wspierające budowę portu w Gdyni i założenia Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie. Organem prasowym Ligi był miesięcznik „Morze”.

W październiku 1930 roku walny zjazd zmienił nazwę organizacji na Liga Morska i Kolonialna. Prezesem został gen. Gustaw Orlicz-Dreszer. Niekwestionowanym sukcesem Ligi były działania na rzecz rozwoju floty handlowej, okrętownictwa, rybołówstwa oraz utworzenie funduszu obrony morskiej i budowy okrętów podwodnych. Furore zrobiło Święto Morza.

Po II wojnie światowej stowarzyszenie w wyniku politycznych czystek zostało zlikwidowane w 1953 r. Na powrót czekano długo. 22 kwietnia 1981 r. reaktywowano Ligę Morską z prezesem Przemysławem Smolarkiem. Kolejni prezesi to Henryk Pietraszkiewicz, Adam Nowotnik, Bronisław Komorowski. Od 2007 r. prezesem jest Andrzej Królikowski.

Morska edukacja młodzieży to nadal jedno z najważniejszych zadań Ligi. Trzymajmy się morza, ono jest źródłem bogactwa całego narodu – takie hasło dominuje 10 lutego każdego roku w Pucku podczas jubileuszowych uroczystości Zaślubin Polski z morzem. Na obchody przybywają przedstawiciele najwyższych władz państwowych. Brali w nich udział wszyscy kolejni prezydenci Polski.

Liga na Ziemi Słupskiej

W województwie słupskim Liga Morska powstawała dopiero w 1983 roku z inicjatywy ówczesnych władz wojewódzkich. Słupski Okręg Ligi Morskiej i Rzecznej działalność prowadził do początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Szkolne koła ligowe na ziemi słupskiej, których powstało dużo w połowie lat osiemdziesiątych, aktywność zaczęły ograniczać już od 1990 roku. Szczątkową działalność ligową kontynuowano jedynie w Szkole Podstawowej nr 9 w Słupsku.

Szkolne koło Ligi Morskiej w SP 9 utworzone w 1986 r. Pierwszym opiekunem została Beata Bołwako. Potem w latach 1989 – 1990 Ligą Morską opiekowała się Agnieszka Sztorc. Do zadań koła należało między innymi: rozszerzanie wiedzy o morzu, rozwijanie zainteresowań tematyką marynistyczną, wykonywanie gazetek o tematyce morskiej. Członkowie Ligi uczestniczyli w konkursie „Morze w poezji i prozie”, organizowali zabawy dla uczniów oraz prelekcje, m.in. z Witoldem Bethke, uczestnikiem rejsu na „Zawiszy Czarnym”. W roku szkolnym 1991/92 opiekę nad kołem przejęła Teresa Nakonieczna. Liczyło ono wtedy 18 członków.

Działalność Ligi Morskiej w Słupsku została reaktywowana we wrześniu 2009 r. W „Dziwiątce” zawiązano cztery koła Ligi Morskiej i Rzecznej, na których uczniowie zaczęli poszerzać swoją wiedzę marynistyczną: uczyć się śpiewać szanty i piosenki związane z morzem, tworzyć prace plastyczne na konkursy o tematyce morskiej.

21 kwietnia 2010 r. spotkali się przedstawiciele lokalnego środowiska oświatowego, naukowego, wojskowego, administracji morskiej i hobbyści interesujący się problematyką wodniacką. Obecny był dr Jarosław Tuliszcza – członek byłych władz słupskiego Okręgu LM. Zdecydowano reaktywować słupski oddział Ligi. Wybrano Zarząd w składzie: prezes – Jan Wild, dyrektor SP 9, wiceprezes – kmdr ppor. Marian Jarczyński, oficer Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce, wiceprezes – Zbigniew Żynis, inspektor Urzędu Morskiego w Słupsku, skarbnik – Anna Butryn, nauczycielka SP 9, sekretarz – prof. An-

toni Drapella, prorektor Akademii Pomorskiej. Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej został Wojciech Wachniewski – tłumacz, publicysta, znawca dziejów wojennomorskich, a członkami: Jolanta Porada i Igor Sysojew-Osiński.

18 czerwca 2010 r. Zarząd Główny LMiR podjął uchwałę o powołaniu Oddziału w Słupsku. Od roku szkolnego 2010/11 funkcjonowało pięć kół LMiR w SP 9 i jedno w Prywatnym Liceum Młodzieżowym. Członkowie Ligi współorganizowali następujące imprezy marynistyczne: Chrząst Morski czwartoklasistów w Ustce, pasowanie na ucznia przez oficerów Marynarki Wojennej, składanie kwiatów przed tablicą ku pamięci kmdr. por. Stanisława Hryniewieckiego, Powiatowy Festiwal „Białe Żagle” w Głównycach, spotkanie opłatkowe w Urzędzie Morskim, Festiwal Piosenki Marynistycznej „Lajba”, Ogólnopolski Konkurs Dziennikarski o „Laur Słupskich Kotwic”, Ogólnopolski Konkurs Plastyczny na prace o tematyce marynistycznej. Przedstawiciele Oddziału z pocztami sztandarowymi SP 9 i Urzędu Morskiego brali udział w obchodach zaślubin Polski z morzem w Pucku oraz w Kołobrzegu, a także wzięli udział w ceremonii pogrzebowej adm. Andrzeja Karwety. Na zajęciach kół wykonywane są upominki marynistyczne, przedstawiane prezentacje multimedialne, wykonywane prace plastyczne, organizowane wycieczki, w tym także do Trójmiasta i w postaci rejsów po morzu.

W kolejnych latach liczba członków i kół szkolnych zaczęła wzrastać. Od września 2011 r. zmieniła się siedziba władz słupskiego Oddziału z ul. Małachowskiego 9 na ul. Kilińskiego 38, następnie przeniesiona została poza miasto. Do 31 sierpnia 2018 r. siedziba mieściła się w Kobylnicy. Obecnie siedzibą oddziału jest budynek przy ul. Traugutta 16. W roku 2010 wystawiono legitymacje 135 członkom, w roku 2011 – 8 nowym członkom, 2012 – 5, 2013 – 10, 2014 – 1, 2015 – 43, 2016 – 22, 2017 – 4, 2018 – 4. Najwięcej szkolnych kół ligowych obecnie działa na terenie Gminy Kobylnica. W 2010 r. Zarząd Oddziału, włączył do swojego składu nowego przedstawiciela Urzędu Morskiego – Waldemara Parusa. Od 9 października 2014 r. do składu ZO dokooptowano Iwonę Poźniak z ODN w Słupsku oraz Joannę Gasperowicz-Kucharską z Kobylnicy. Od 12 września 2018 r. sekretarzem ZO została Anna Bielecka, wicedyrektor Szkoły Podstawowej w Kobylnicy. W latach 2012 – 2014 działalność skupiała się na szkoleniu nauczycieli i przygotowywaniu kadry nauczycieli – opiekunów szkolnych kół LMiR. Najważniejszą imprezą organizowaną rokrocznie przez Oddział jest Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej „Marina”. W 2015 r. odbyły się dwie Słupskie Konferencje Marynistyczne: 20 stycznia w Słupskim Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej i 17 kwietnia w SP 9. Podczas

pierwszej z nich gościem była wiceprezydent K. Daniłeczka-Wojewódzka, natomiast w czasie kolejnej wręczono Miastu Słupsk na ręce Prezydenta Roberta Biedronia Krzyż „PRO MARI NOSTRO”. Ostatnia – IV Konferencja Marynistyczna odbyła się w Kobylnicy 12 kwietnia 2016 r. W latach 2017-2018 najważniejsze działania marynistyczne słupskiego oddziału to: pikniki żeglarskie w Darłowie, Kobylnicy, Słupsku i Ustce, międzynarodowe konkursy literackie, fotograficzne i plastyczne poświęcone tematyce wodniackiej.

Centralne obchody 100-lecia Ligi w Warszawie

Program centralnych obchodów (29 września 2018 r.) zlokalizowany został w Warszawie, m.in. w katedrze polowej Wojska Polskiego, Sali Królewskiej Zamku Królewskiego i na ulicach stolicy. Spośród 300 osób zaproszonych na najważniejszą uroczystość w Sali Królewskiej ponad trzydziestu uczestników to wyróżniający się w nauce i zaangażowaniu społecznym młodzi mieszkańcy Kobylnicy i Słupka oraz ich dorośli opiekunowie.

Wśród występujących w części artystycznej był Zespół Wokalny „Kwartecik” ze Szkoły Podstawowej nr 10 w Słupsku, kierowany przez **Grzegorza Uszkiewicza**. Zespół zaprezentował „Wielorybnika grenlandzkiego” i „Piechotę”. „Kwartecik” to laureaci IV Pomorskiego Festiwalu Piosenki Marynistycznej „Marina 2017” i XXII Festiwalu Piosenki Marynistycznej „Lajba 2018”, a G. Uszkiewicz został podczas ostatniej edycji Pomorskiego Festiwalu Piosenki Marynistycznej „Marina” doceniony Nagrodą Prezydenta Słupka dla wyróżniającego się opiekuna młodych wykonawców.

*Katarzyna Tchórzewska
nauczyciel wspomagający
w Szkole Podstawowej w Kobylnicy*

Biblioteka ODN poleca...

Bednarkowa W., *O talentach w szkole czyli 7 wspaniałych SPE (Specjalne Potrzeby Edukacyjne)*, Otwock: Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, 2010, ISBN 978-83-61309-42-0.

W dzisiejszej szkole na ucznia powinno się patrzeć przede wszystkim jako na dziecko uczące się. Jednak nauczyciele w dalszym ciągu stosują tradycyjne metody, przez co dzieci jedynie zapamiętują i wypełniają zadania treściami i wartościami wyznaczonymi przez nauczyciela. Taki rodzaj edukacji jest wyraźnie przestarzały wobec uznanych współczesnych odkryć. Niektóre metody dzisiejszej nauki, takie jak transkrybowanie z tablicy czy wykład, nie rozwijają umiejętności kognitywnych ani praktycznych.

Autorka w swojej książce pisze o talentach i zdolnościach, o pracy nauczycieli i pedagogów, dyrekcji szkół – słowem o szkole w XXI wieku, w której wychodzi się naprzeciw potrzebom uczennic i uczniów. Jak przygotować i poprowadzić lekcję, gdy w klasie są i uczniowie z dysleksją, i utalentowani lingwistycznie, i ekstrawertyczni, i zamknięci w sobie, by wszyscy na niej skorzystali? Jak wspierać rozwój wielorakich inteligencji uczennic, i uczniów? Książka zawiera wiele konkretnych podpowiedzi, jak pracować w szkole, żeby było nowocześnie, po ludzku, przyjaźnie i radośnie, na miarę potrzeb, możliwości i oczekiwań różnych dzieci i różniacej się od siebie młodzieży.

Karwowski M., *Konstelacje zdolności. Typy inteligencji a kreatywność*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2005, ISBN 978-837-308-487-2.

Autor koncentruje się na dwóch ciekawych zagadnieniach badawczych: jaka jest struktura zdolności danego człowieka i w jaki sposób te kwestie mogą wpływać na wyniki szkolne dzieci i młodzieży. Omawia klasyczne i współczesne koncepcje inteligencji. Odwołuje się do inteligencji emocjonalnej, intuicyjnej, a także kreatywności. Próbuje następnie tak połączyć te pojęcia, aby tworzyły spójne ujęcie (koncepcja równowagi zdolności).

W przeprowadzonych badaniach autor wykorzystuje zarówno proste analizy statystyczne (np. porównywanie średnich z wykorzystaniem testu t-Studenta), jak i znacznie bardziej zaawansowane techniki analizy danych (np. analizę czynnikową, analizę skupień, skalowanie wielowymiarowe, analizy regresji, wariacji, analizy korelacyjne). Ciekawie prezentuje się zwłaszcza rozdział, w którym jest przedstawiona szczegółowo i wielowymiarowo charakterystyka strukturalna układów zdolności.

Maciej Karwowski podejmuje również próbę odpowiedzi na pytanie, kto się uczy dobrze, a kto słabiej,

i jakie są uwarunkowania osiągnięć szkolnych. Autor podaje też program rozwoju zdolności, w którym m.in. porusza kwestię odpowiedniej motywacji, tworzenia atmosfery sprzyjającej rozwojowi zdolności, metapoznania, podkreśla rolę nauczyciela, który ma stymulować rozwój zdolności, i zwraca uwagę na istotę treningu twórczości jako podstawy rozwoju zdolności. Do książki dołączono interesujące schematy, wykresy, tabele i bogatą bibliografię przedmiotu.

Majewska K., *Tablica interaktywna w procesie nauczania wczesnoszkolnego*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Toruńskiego, 2016, ISBN 978-83-231-3541-8.

Książka prezentuje szereg atrakcyjnych i aktualnych zagadnień dotyczących współczesnej edukacji. Głównym założeniem było ukazanie sensu i wartości nauczania wczesnoszkolnego wspartego mediami, w tym tablicą interaktywną. W konsekwencji kolejne rozdziały monografii przybliżają zagadnienia związane z interaktywnością, rolą technologii informacyjnej w procesie edukacji wczesnoszkolnej oraz metodyką nauczania w środowisku hipermedialnym. Całość analizowana jest z perspektywy kognitywno-konstruktywistycznej. Publikacja zawiera również omówienie interesujących poznawczo i aplikacyjnie badań empirycznych, poruszających zależność pomiędzy zastosowaniem tablicy interaktywnej, a efektywnością procesu nauczania oraz uczenia się, motywacją do pracy, aktywnością uczniów, tempem działania.

Nowe media w edukacji /red. Nauk. T. Lewowicki, B. Siemieniecki, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2012, ISBN 978-83-7780-327-1.

Szybki rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w drugiej połowie XX wieku z jednej strony doprowadził do wzrostu roli mediów w życiu człowieka, z drugiej, zmienił funkcje samych mediów. W efekcie liczne pokolenia uczniów, wyrastające wśród coraz dostępiejszych komputerów i internetu, znalazły się w nowej sytuacji, odmiennej od tej w jakiej żyli ich poprzednicy. Pokolenie „dzieci krzemowych” napotyka na dotychczas nieznaną cywilizację zjawiska komunikacyjne. Mają one wpływ na procesy edukacyjne, z którymi przyszło zmierzyć się uczniom, nauczycielom i rodzicom. W ten sposób cały system edukacyjny został zmuszony do zweryfikowania dotychczasowych zabiegów dydaktyczno-wychowawczych w szkole, a także podjęcia poszukiwań nowych rozwiązań pedagogicznych. W wielu edukacjach dostrzeżono ten problem i od lat prowadzi się liczne eksperymenty mające na celu znalezienie nowego modelu edukacyjnego, który będzie uwzględniał w szerokim zakresie media. Także i w Polsce problem ten staje się sprawą pilną chociażby ze względu na brzemiennie skutki, jakie

przynosi on polskiej szkole. Ze względu na unikalność zawartych w książce treści, a także ich znaczenie dla edukacji, publikacja przeznaczona jest dla nauczycieli, studentów studiów nauczycielskich, rodziców mających swoje dzieci w szkole oraz wszystkich tych, którzy zajmują się wpływem mediów na człowieka.

Pezda A., *Koniec epoki kredy*, Warszawa: Wydawnictwo Agora SA, 2011, ISBN 978-83-268-0517-2.

Jak uczyć, kiedy uczniowie nie stawiają pytań, bo mają Wikipedię? Czy fizyka może być ciekawsza niż kolejny odcinek „Mam talent”? Nie ma wątpliwości, że dziś trudniej być nauczycielem niż kiedykolwiek wcześniej. Dużo trudniej także być uczniem. To szkoła powinna nauczyć, jak przetrwać w natłoku informacji i zbyt prostych odpowiedzi na skomplikowane pytania. Nauczyciel może być przewodnikiem i wskazywać, jak sobie radzić w świecie nieustannych zmian. Bez tej wiedzy nowe pokolenia wychodzą w świat, biegle posługując się Google'em, ale są bezbronni. Aby być wzorem, nauczyciel powinien nauczyć się internetu jak języka obcego. Facebook, YouTube, Wikipedia świetnie nadają się do szkoły. Aleksandra Pezda wyjaśnia nie tylko to, dlaczego warto z nich korzystać. Opisuje także tych, którzy już to robią z sukcesami – od nauczycielki nauczania przedszkolnego, po profesora uniwersytetu. Ta książka jest dowodem na to, że wraz z rozwojem nowych technologii rola nauczyciela... rośnie. Przed wami, nauczyciele, wielki sprawdzian – spróbujcie go nie oblać!

W książce znajdziemy kompendium wiedzy na temat: Wikipedii, Blogów, Youtube-a i Wiki. Każdemu narzędziu poświęcony jest cały rozdział, którego zaletą jest jednolita struktura składająca się z wprowadzenia, umiejscowienia narzędzia w realiach szkoły (Blogowanie w szkole, Youtube w szkole, Facebook w szkole, Wiki w szkole), pokazania tego, że inni już to robią oraz części zawierającej scenariusze wraz z instrukcją „Krok po kroku”.

Siemieniecka D., Siemińska-Łosko A., *Technologia informacyjna w pracy dydaktycznej i innowacyjnej nauczyciela*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2007, ISBN 978-83-744-1819-5.

Tematyka poruszana w książce prezentuje możliwości i ograniczenia wykorzystania oprogramowania do tworzenia i obróbki grafiki bitmapowej Adobe Photoshop oraz oprogramowania do przechwytywania, edycji i tworzenia filmów Windows Movie Maker w zastosowaniach edukacyjnych. Treści zawarte w publikacji ukazują twórcze możliwości wykorzystania narzędzi technologii informacyjnej w pracy innowacyjnej nauczyciela.

Celem przygotowania książki jest zapoznanie nauczycieli i studentów z wybranymi funkcjami progra-

mów, pod kątem wykorzystania ich w realizacji procesu dydaktycznego. Autorki książki są pracownikami naukowymi Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Toruńskiego. Ich wiedza metodyczna, doświadczenia w pracy z nauczycielami i opracowane standardy nauczania w zakresie technologii informacyjnej znajdują przełożenie na praktykę edukacyjną w szkołach. Publikacja stanowi połączenie wiedzy teoretycznej z praktyczną.

Szmidt K. J., *Trening kreatywności. Podręcznik dla pedagogów psychologów i trenerów grupowych*, Wyd.2, Gliwice: Wydawnictwo Sensus, 2013, ISBN 978-83-246-8104-4.

Pojęcie kreatywności wciąż wzbudza w wielu ludziach lęk, który wiąże się z nieznanym. Niechętnie pozbywamy się starych schematów myślenia i działania, by zastąpić je innymi metodami, które mogą znacznie poprawić jakość naszego życia, efektywność nauki czy wydajność pracy. A przecież twórcze myślenie przydaje się każdemu – i każdy może doskonalić je na własną rękę! Giętkość umysłu, który potrafi ominąć rafy na swojej drodze, zamiast uparcie trzymać się kursu, to bezcenna zaleta. Dlatego tak ważne jest, by jak najwięcej ludzi zetknęło się z treningiem kreatywności. Ta potrzeba jest tym pilniejsza, że Polska zajmuje jedno z ostatnich miejsc w Europie pod względem innowacyjności i liczby patentów. Najwyższy czas to zmienić. Katalizatorem tej zmiany może stać się książka Krzysztofa J. Szmidta, profesora Uniwersytetu Łódzkiego i kierownika Zakładu Pedagogiki Twórczości w Katedrze Badań Edukacyjnych. Jej autor nie tylko jasno tłumaczy, czym jest kreatywność i do czego przydaje się w życiu, lecz także proponuje konkretne ćwiczenia, pozwalające wszystkim chętnym rozwijać różne obszary zdolności i umiejętności. Twórcze zachowania, wynikające z pomysłowości i skutkujące powstaniem wartościowych idei, relacji, produktów czy dzieł artystycznych, stanowią ważne źródło satysfakcji oraz wymierną korzyść zarówno dla jednostki, jak i jej otoczenia: rodziny, zespołu czy firmy. W tej książce znajdziesz dokładny opis treningu kreatywności, wraz ze wskazówkami dotyczącymi jego prowadzenia – spróbuj pójść za jej głosem, a osiągniesz wspaniałe efekty.

*Wybrata: Grażyna Wieczorek
konsultant ds. informacji pedagogicznej
oraz wspomagania nauczycieli
w zakresie edukacji europejskiej
w ODN w Słupsku*

Biblioteka ma być potrzebna

Osobista relacja z konferencji

Indywidualne nazwy, innowacyjne strefy do pracy, przestrzenie multifunkcyjne, bezpieczne dziuple dla dzieci, ogromny interdyscyplinarny zakres – to wszystko wiąże się z projektowaniem współczesnych bibliotek – miejsc pełnych ludzi, integracji i akceptacji. O bibliotekach dobrze zaprojektowanych oraz o efektach rozbudowy wielu bibliotek mówiono podczas konferencji zorganizowanej przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Warszawie pn. *Biblioteka XXI wieku – nowoczesna architektura, funkcjonalne wyposażenie, pomysłowe aranżacje*. Na podstawie wielu przykładów, przyjrzelśmy się modernizacji bibliotek w Polsce, jako szansie rozwoju czytelnictwa. Doszliśmy do wniosku, że nowa przestrzeń wzmocniła czytelnictwo, fizyczność zyskała na znaczeniu, powstał pewien klimat, który zdecydowanie połączył różnicowane środowiska lokalne właśnie w bibliotekach.

***

W tym miejscu pragnę przedstawić pokrótce zmiany infrastrukturalne, jakie zaszły w ciągu ostatnich sześciu lat, w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Marii Dąbrowskiej w Słupsku. Biblioteka główna mieści się w zabytkowym budynku – byłym kościele p.w. św. Mikołaja oraz przyległym do tego budynku pawilonie. Pawilon został osadzony na fundamentach zabytkowych klasztoru Norbertanek. W ostatnich sześciu latach oba budynki zostały zmodernizowane. Wymieniono dach gmachu kościelnego, wyremontowano elewację z wieżą, wymieniono okno witrażowe i fragmenty wieżyczek. Teren wokół budynku został odwodniony, dzięki temu zdecydowanie poprawiły się warunki pracy. Odrestaurowano również mury średniowieczne, znajdujące się na terenie zarządzanym przez MBP, a między budynkiem i murami powstał *Lawendowy Ogród Literacki*, który osuszono, nasadzono w nim rośliny ozdobne i wyposażono w meble miejskie. Ogród służy mieszkańcom, jako przestrzeń spotkań autorskich, koncertów i wydarzeń edukacyjnych. Ogród powstał dzięki akcjom społecznym, które kierowane były do mieszkańców, w tym do organizacji pozarządowych i biznesu. Budynek pawilonu został całkowicie wyremontowany, wymieniono oświetlenie z tradycyjnego na ledowe, zainstalowano wentylację, wymieniono dach, okna, kaloryfery. Oszczędności, dzięki termomodernizacji i wymianie oświetlenia, sięgają 35% kosztów. Wnętrza obu budynków zostały wyremontowane, wymieniono również meble i inne sprzęty.

Filie biblioteczne, których jest siedem w Słupsku, są również sukcesywnie remontowane i wyposażane w nowe funkcjonalne sprzęty i narzędzia pracy. Funk-

cjonalność ma ogromne znaczenie, dlatego też stworzony został kolejny projekt, dotyczący rewitalizacji, pod roboczą nazwą *Centrum Norbertanum*. Projekt dotyczy m.in. uporządkowania i zagospodarowania terenu wokół budynku głównego, by móc podarować czytelnikom kolejne piękne przestrzenie nad rzeką Słupią. Budynek główny wraz z dużym terenem otoczony jest w znacznej części murem średniowiecznym, co daje wiele możliwości projektowych. To właśnie przestrzeń podyktowała nam zmiany, które zostały wpisane w projekt rewitalizacji bulwarów nad Słupią i są ściśle powiązane z historycznym posadowieniem MBP w Słupsku.

Opisałam nasze działania infrastrukturalne, związane z budynkiem historycznym, bowiem skojarzyłam słupską praktykę z sesją konferencyjną zatytułowaną „Od świątyni wiedzy do pałacu otwartego dla wszystkich”. Podczas sesji przedstawiono m.in. Bibliotekę na Koszykowej (Michał Strąk, Andrzej Bulanda – architekt), która zmieniła swoje oblicze na otwarte i funkcjonalne. Było wiele znakomitych wystąpień. Zainspirował mnie dziedziniec rekreacyjny z zieloną ścianą, segmentacja przestrzeni oraz wiszące panele akustyczne. Zbigniew Żejmo opowiadał o bibliotece na Strzyży, nowoczesnym i funkcjonalnie przygotowanym lokalu, położonym w atrakcyjnym miejscu. Mówił o dobrze zaprojektowanej bibliotece, która powinna służyć ludziom, być otwarta i przyjazna, dostępna dla wszystkich, dobrze skomunikowana, otwarta we właściwym czasie, dysponująca optymalnym programem w funkcjonalnej przestrzeni. Architekci projektujący budowle biblioteczne czy wykonujący aranżacje starych lokali dużo uwagi poświęcają funkcjonalności i innowacyjności w dostępie do usług, stawiając na pierwszym miejscu człowieka. Oczywistym jest stwierdzenie, że bez dobrego projektu inwestycja może stać się porażką. Znakomicie, że w naszym kraju działa już wiele firm, które projektują i aranżują biblioteki. Standaryzacja, normy ISO, dokładny opis przedmiotu zamówienia, parametryzacja bibliotek, projektowanie z wykorzystaniem polityki prospołecznej, to tylko kilka tematów związanych z dobrym projektowaniem bibliotek. Człowiek potrzebuje dobrej przestrzeni.

***

W ostatnich latach powstało w Polsce wiele nowoczesnych budynków bibliotecznych, wiele też zmodernizowano, korzystając z funduszy europejskich i ze środków lokalnych. Biblioteki publiczne rozwinęły skrzydła dzięki dostępowi do programów dedykowanych bibliotekom m.in. przez Ministerstwo Kultury

i Dziedzictwa Narodowego, Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Polsko-Amerykańską Fundację Wolności, Regionalne Programy Operacyjne czy ułatwioną dostępności do lokalnych budżetów partycypacyjnych. Takie programy, jak np. Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa, Kultura+ Digitalizacja, Kultura+ Infrastruktura i szereg innych, mają znaczący wpływ na rozwój bibliotek publicznych i czytelnictwa w Polsce. Biblioteki korzystają ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, poprzez odpowiednie agendy m.in. Instytut Książki, Bibliotekę Narodową, Narodowe Centrum Kultury czy Muzeum Historii Polski. Możliwości szukają również poprzez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i szereg innych fundacji. Duże dobro w promocji i modernizacji bibliotek uczyniło przedsięwzięcie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności prowadzone przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego – *Program Rozwoju Bibliotek*. Ten program otworzył bibliotekarzy na nowe technologie, w pewnym sensie zrewolucjonizował nasz świat, otworzył nas na szanse. W bibliotekach poprawiła się jakość dostępności w sieci, biblioteki zaczęły wykorzystywać portale społecznościowe do promocji czytelnictwa, tworzone są blogi o literaturze, bibliotekarze udzielają się na forach dyskusyjnych, podpowiadają sobie nawzajem, uczą się zdalnie, wymieniają się wiedzą. Dużo dobrego dla bibliotek w Polsce robi również Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

***

Zdecydowanie, w ostatnich latach, nastąpiło wzmocnienie pozycji środowiskowej bibliotek w Polsce. Co miało czy ma wpływ na ich rozwój? Czy Polacy czytają? No właśnie. Duży wpływ na rozwój bibliotekarstwa w Polsce mają nowe technologie, również otwarty dostęp do atrakcyjnego księgozbioru, poprzez zwiększenie udziału nowości wydawniczych w zbiorach, wzrost dostępności książek, czasopism, multimediów, wydawnictw nutowych i kartograficznych. Równie ważna jest estetyka miejsca, zarządzanie zmianą, projektowanie, uzewnętrznianie potrzeb literackich przez czytelników czy definiowanie potrzeb pozacytelnicznych. Bez wątplenia dostosowanie bazy infrastrukturalnej bibliotek publicznych jest istotne z punktu widzenia potrzeb i standardów. Wyposażenie bibliotek w ergonomiczne stanowiska pracy, otwarte lady, bezpośredni dostęp do księgozbioru, dostęp do usług dyktowanych potrzebami, to wszystko otwiera bibliotekę na środowisko. Projekty związane z wizualizacją przestrzeni bibliotecznych okazały się równie ważne, jak zakupy nowości wydawniczych. W wielu bibliotekach w Polsce zamontowano m.in. obrotowe

regały, powstały schody literackie, multifunkcjonalne kanapy, kurtyny dźwiękoszczelne, ściany zieleni czy estetyczne ławeczki multimedialne. Jedną z prezentujących się bibliotek dysponuje studium do wizażu przy sali konferencyjnej. Dokonało się również wiele zmian w infrastrukturze bibliotek, które dostosowane są do obsługi osób niepełnosprawnych. Nastąpił rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego. Biblioteki tętnią życiem poprzez lokalną społeczność, angażując również lokalny biznes. Coraz częściej konsultują się z mieszkańcami, by uczynić swoje usługi pożytecznymi dla nich. Zainspirowały mnie biblioteki na Lubelszczyźnie, w których tkwi potencjał regionalny. Bibliotekarze niosą pomoc mieszkańcom przy pisaniu wniosków, są konsultantami społecznymi, wyznaczają wspólnie drogę książki i drogę czytelnika. W tych bibliotekach stworzono multifunkcjonalne miejsca, antresole i kameralne „norki” dla dzieci. Wyróżniają się one dynamiką miejsca, bowiem dysponują dostępem do indywidualnych, pojedynczych miejsc.

Podczas konferencji wspomniano również o bibliotekach szkolnych. Najnowsze prawo oświatowe na pierwszym miejscu stawia ewidencję, gromadzenie i dystrybucję podręczników szkolnych. Wspomniane biblioteki zmieniają się powoli, bowiem nie otrzymały, jak na razie, takich możliwości jak biblioteki publiczne. Wszystko tu spoczywa na barkach bibliotekarzy i ich kreatywności. Kreacja winna jednak otrzymać odpowiednie środki finansowe, nie wszystko bowiem da się zrobić bez pieniędzy. Biblioteki szkolne są niewątpliwie miejscem doświadczania „uczenia się” i zasługują na wsparcie.

***

Dostosowanie bazy infrastrukturalnej bibliotek publicznych do zmieniającej się rzeczywistości oraz stworzenie warunków lokalowych do rozwijania nowych funkcji, w tym służących podnoszeniu kompetencji cyfrowych mieszkańców, to podstawowe działania ostatnich lat. Przy czym poziom usług ma ogromne znaczenie, dlatego też wraz z rozwojem technologii winny rozwijać się kompetencje bibliotekarzy, jako przewodników po świecie wiedzy i informacji. Estetyczne, przyjazne i otwarte miejsca przyciągają nowych użytkowników i sprzyjają nawiązywaniu międzyludzkich relacji, co z kolei ma wpływ na wyrażanie własnych potrzeb czytelniczych i bezpośrednie uczestnictwo w tworzeniu księgozbioru. W tym miejscu przywołam ponownie dobre praktyki z MBP w Słupsku, gdzie realizowane są m.in. programy otwarte na społeczność lokalną, noszące czytelne nazwy własne: *Zaproponuj tytuł, Z Biblioteką do Kultury, Książka do domu, Klub Czarnego Krężka, Miejsce Animacji Kultury* czy *Społeczna Pracownia Digitalizacji*. Recept na kulturę jest

mnóstwo i wciąż tworzone są nowe, przybywa również czytelników, użytkowników czy uczestników wydarzeń czytelniczych – klientów bibliotek publicznych.

***

Nieustannie trwa budowanie strategii na kolejne lata, kreowanie wizji przyszłości, bo nie stać nas na „przystanek w miejscu”. Biblioteka wszak jest procesem, tu stale coś się dzieje. Budowanie strategii rozwojowych wymaga wiedzy, środków i zaangażowania. Kultura jest często niedofinansowana. Wielu z nas odpowiada za tworzenie jakości tejże kultury. Co będzie z bibliotekami publicznymi za dwadzieścia lat – wracało pytanie podczas konferencji. A tymczasem trwa adaptacja miejsca na Twoją, moją, naszą historię. Przecież stać nas na kulturę, zawsze było nas na nią stać. Takie hasło winno wybrzmiewać w przestrzeni publicznej. Przydałby się również rzetelny opis bibliotek dla resortu kultury. O sukcesach, dobrych praktykach wiemy prawie wszystko. A co z porażkami? Co utrudnia rozwój czytelnictwa? No właśnie. Brak zdefiniowania roli bibliotek publicznych, funkcji i znaczenia bibliotek w kształtowaniu czytelnictwa czy zakończenie prac nad

wizerunkiem bibliotek po oddaniu nowych obiektów do użytku. Długi czas zmieniały się formy tworzenia informacji bibliotecznej i udostępniania zbiorów, zmieniały się również style korzystania z bibliotek. Przyszedł czas na budowanie strategii przyszłości dla bibliotek publicznych. Tym bardziej, że rozwój technologiczny wyprzedza zmiany mentalne. Podczas październikowej konferencji zwrócono uwagę na wiele faktów, obalono kilka mitów, padło szereg podpowiedzi i odpowiedzi. W konsekwencji, wyostrzyła się moja wizja bibliotek pełnych ludzi, bibliotek otwartych, potrzebnych w środowisku lokalnym, bibliotek zmiennych, kreatywnych i przyjaznych, wsłuchanych w potrzeby społeczne.

Na zakończenie konferencji wybrzmiało kluczowe pytanie. Czy budowanie nowych bibliotek wciąż jeszcze ma sens?

Danuta Maria Sroka

dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej
im. Marii Dąbrowskiej
w Słupsku

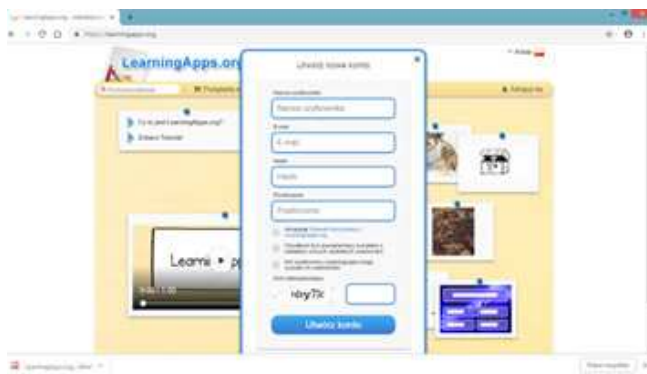

LearningApps.org

PLATFORMA DO TWORZENIA CIEKAWYCH APLIKACJI EDUKACYJNYCH

LearningApps.org jest platformą do tworzenia ciekawych aplikacji edukacyjnych, dostępną w internecie pod adresem www.learningapps.org. Jest to bezpłatne oprogramowanie online do tworzenia różnych aplikacji.

Rejestracja na platformie jest bezpłatna i nieobowiązkowa, zapewnia jednak dodatkowe możliwości. Z pomocą różnego rodzaju szablonów możemy tworzyć ćwiczenia interaktywne do wykorzystania na tablicy interaktywnej na zajęciach z uczniami.

Zakładanie konta na www.learningapps.org

Tworzenie ćwiczeń jest stosunkowo proste, ale jeśli na początku mamy z tym problemy, to możemy przeglądać aplikacje udostępnione przez innych użytkowników i stworzyć podobne ćwiczenia na nasze potrzeby. W zakładce „Przeglądaj aplikacje” jest podział na kategorie (przedmioty nauczania) i suwak z poziomami nauczania. Aplikacje możemy przeglądać na dwa sposoby: wybierając przedmiot, którego uczymy, zaznaczyć poziom nauczania i poszukać aplikacji na nasze potrzeby lub poniżej przeglądać przykłady gotowych aplikacji.

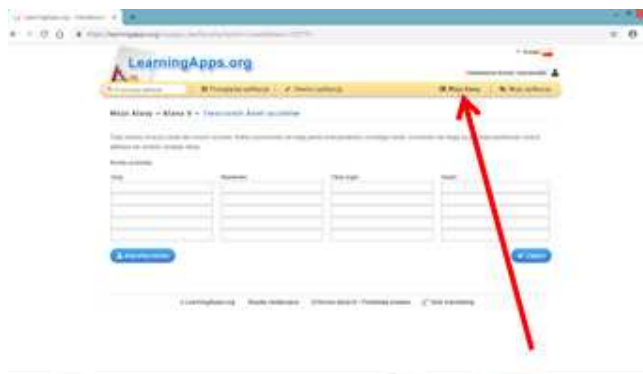
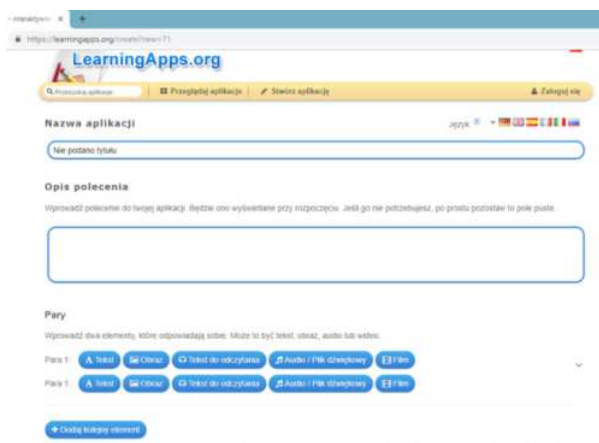
Przeglądanie aplikacji

Gdy wybrana aplikacja nam się spodoba, możemy na jej podstawie stworzyć swoją. Klikamy wówczas na przycisk „Utwórz podobną aplikację”. Jeśli chcemy zachować ją na później, klikamy „Zapamiętaj w moje aplikacje”. Jeśli chcemy stworzyć samodzielnie od podstaw aplikację, wchodzimy w zakładkę „Stwórz aplikację”, wybieramy szablon na nasze potrzeby i uzupełniamy go edytując treść.

W tym miejscu tworzymy aplikacje od podstaw

Wpisujemy nazwę aplikacji, polecenie, pytania i odpowiedzi, opcjonalnie tworzymy tło aplikacji oraz informację zwrotną dla ucznia, do czego zachęcam. Obraz możemy dodać z Wikipedii, podając adres obrazka, wyszukanego w internecie lub z własnych zasobów z komputera. Na każdym etapie pracy możemy zobaczyć podgląd tworzonej przez nas aplikacji.

Edytowanie formularza

Jeśli jesteśmy zadowoleni z naszej pracy, zapisujemy aplikację na swoim koncie „Moje aplikacje”. Gotową aplikację możemy (ale nie musimy) udostępnić innym użytkownikom, możemy również osadzić ją na stronie szkoły. Nauczyciel może budować aplikacje sam lub utworzyć „wirtualne klasy” i zaangażować uczniów do samodzielnej pracy. Przygotowane ćwiczenia na platformie LearningApps udostępniamy uczniom za pomocą linku lub QR kodu.

Tworzenie kont uczniów

Klasy tworzymy w zakładce „Moje klasy”. Klikamy „Tworzenie kont uczniów” poprzez wpisanie na stronie listy uczniów lub poprzez zaimportowanie jej z listy, którą posiadamy. Loginy i hasła generują się automatycznie, można je również samodzielnie edytować. W każdej chwili możemy dodać konto nowego ucznia lub usunąć dowolne konto. Uczniowie mogą się logować w dowolnym miejscu (w szkole lub w domu) i wykonywać ćwiczenia, które im udostępniłyśmy.

Platforma *LearningApps.org* zaprojektowana jest w dość intuicyjny sposób i korzystanie z niej nie powinno sprawić trudności nikomu, kto posiada podstawowe kompetencje cyfrowe. Już najmłodsi uczniowie potrafią tworzyć proste, ciekawe aplikacje. Jest też narzędziem do wszechstronnego wykorzystania nie tylko na lekcjach, ale również na zajęciach pozalekcyjnych, umożliwiającym założenie wirtualnej klasy i pracę z uczniami na platformie, co może spowodować, że nasze lekcje staną się ciekawsze. Przy okazji, oprócz wiedzy i umiejętności, których chcemy ich nauczyć, pokażemy, że komputer, tablet czy smartfon służy nie tylko do słuchania muzyki czy grania, ale są to narzędzia, które można wykorzystać do zdobywania i utrwalania wiedzy.

Marzena Tuliszka

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej
w ODN w Słupsku*

PBW Poleca...**Kreisman Jerold J., Hal Straus „Nienawidzę cię! Nie odchodź!”**

Dla pacjentów, ich bliskich, przyjaciół i terapeutów.

Analiza prawdziwych przypadków oraz obszerna lista odnośników do źródeł pozwoli lepiej zrozumieć osobowość z pogranicza nie tylko szerokiemu gronu czytelników, lecz również specjalistom. Książka ta powinna trafić na półki pacjentów, ich przyjaciół i krewnych oraz wszystkich osób zaangażowanych w ich leczenie.

Skrajne wahania nastroju i nieprzewidywalne wybuchy gniewu; dojmujące uczucie pustki i strach przed porzuceniem; burzliwe relacje międzyludzkie i skłonność do zachowań autodestrukcyjnych, aż po groźby i gesty samobójcze. Te powtarzające się objawy stanowią codzienność milionów osób z zaburzeniami osobowości z pogranicza (Borderline Personality Disorder – BPD), ich krewnych i przyjaciół. Choć badania pokazują, że problem ten dotyka nawet co czwartej osoby poszukującej pomocy psychiatrycznej, to wciąż spotyka się z dużym niezrozumieniem społecznym, zaś specjalistom przysparza trudności z diagnozą.

Bill Rogers „Jak radzić sobie ze stresem”

Potrzebujesz wsparcia w radzeniu sobie ze stresem w pracy? Bill Rogers, światowej sławy ekspert w dziedzinie stresu nauczycieli oraz zarządzania zachowaniem uczniów w klasie, opisuje codzienną, stresującą rzeczywistość zawodu nauczyciela. Autor spisał doświadczenia z pracy w trudnych szkołach w Australii i Wielkiej Brytanii. W książce omówiono takie kwestie, jak trudne klasy i trudni uczniowie, kłopoty z utrzymaniem dyscypliny w klasie oraz naturalny stres, jaki w związku z tym odczuwa nauczyciel.

Bill Rogers doskonale zna środowisko szkolne i zdaje sobie sprawę, jak ważna dla nauczyciela – jego możliwości radzenia sobie, jego dobrego samopoczucia i wiary w siebie – jest pomoc koleżeńska. Przedstawione w książce metody, umiejętności i podejścia sprawdziły się w wielu szkołach – dzięki nim można efektywny sposób poradzić sobie z czynnikami wywołującymi stres.

W tej książce znajdziesz odpowiedzi na pytania:

- jak wzmacniać morale nauczycieli i budować poczucie własnej wartości,
- jak nauczyciele mogą pomagać sobie nawzajem,
- jak zarządzać zachowaniem uczniów w klasie,
- jak kreować wspierające środowisko szkolne,
- jak wprowadzać w klasie zasady dotyczące zachowania i utrzymywać dyscyplinę na lekcjach,
- jak radzić sobie z ekstremalnymi zachowaniami uczniów.

„Diagnoza i wspomaganie w rozwoju dzieci uzdolnionych. Test Uzdolnień Wielorakich i materiały dydaktyczne”

Diagnoza ucznia zdolnego stanowi jedno z ważnych zagadnień w edukacji. Podstawowym zadaniem procesu diagnostycznego w środowisku dzieci zdolnych jest:

- wczesne zidentyfikowanie potencjału dziecka,
- szerokie ujęcie diagnozowanych zdolności,
- wystandaryzowany sposób pomiaru,
- wielowymiarowy pomiar.

Zestaw narzędzi diagnostycznych obejmuje:

- Test Uzdolnień Wielorakich dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej do zastosowania przez nauczycieli szkół podstawowych;
- Test Uzdolnień Wielorakich dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej do zastosowania przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- Materiały merytoryczne opisujące istotę koncepcji, właściwości testów oraz sposoby wspomaganie uczniów uzdolnionych w rozwoju;

Podręcznik składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza z nich zawiera koncepcję wspierania ucznia w rozwoju, w tym także diagnozowania jego uzdolnień. Druga część dostarcza materiałów metodycznych do pracy z uczniem zdolnym. Materiał ten zawiera także szczegółowy opis cech charakteryzujących ucznia uzdolnionego oraz związane z nimi wytyczne do pracy z takim dzieckiem.

W podręczniku zaprezentowano także kilka szczegółowych scenariuszy dotyczących pracy z uczniem uzdolnionym.

Dorota Czapiewska

Wydział Informatyczny-Bibliograficzny
PBW w Słupsku

❖❖ TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE ❖❖

Na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku

KOMPETENCJE CYFROWE UCZNI I NAUCZYCIELA

Wydawnictwa zwarte

- Bielski Janusz. Nauczyciel doskonały : kształtowanie się nauczycielskiego zawodu, warunki, kryteria i mierniki efektywności pracy nauczyciela. - Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2017. - 174 s.
- Copik Ilona. Kompetencje medialne ucznia - uczestnika kultury w świetle wymagań zawartych w podstawie programowej z języka polskiego. W: Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych / redakcja naukowa Agnieszka Ogonowska, Grzegorz. - Kraków : „Impuls”, 2016. - 31-50 s
- Cyberprzestrzeń - człowiek - edukacja. T. 1, Cyfrowa przestrzeń kształcenia / pod red. Macieja Tanasia i Sylwii Galanciak. - Kraków : „Impuls”, 2015. - 260 s.
- Cyberprzestrzeń - człowiek - edukacja. T. 4, Rodzic, dziecko, nauczyciel w przestrzeni wirtualnej/ pod red. Józefa Bednarka i Anny Andrzejewskiej. - Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2018. - 223 s.
- Gawlik-Kobylińska Małgorzata. Nowe technologie w edukacji dla bezpieczeństwa : kształcenie w paradygmacie społeczeństwa informacyjnego i jego przyszłość. - [Warszawa] : rozpisani.pl, cop. , 2016. - 201 s.
- Sugier-Szerega Anna. Kształtowanie kompetencji medialnej u dzieci w wieku przedszkolnym - szanse, trudności, ograniczenia. W: Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych / redakcja naukowa Agnieszka Ogonowska, Grzegorz. - Kraków : „Impuls”, 2016. - 19-30 s.

Artykuły z czasopism

- Cyfrowe kompetencje pokolenia sieci /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2017, nr 12, s.50-53
- Godzina kodowania - zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych w bibliotece szkolnej /Puścińska Anna/ Biblioteka w Szkole. - 2018, nr 10, s.26-27
- Internetowa pseudonauka /Zioło-Pużuk Karolina/ Dyrektor Szkoły. - 2017, nr 9, s.46-49
- Kompetencje technologiczne nauczycieli /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 5, s.48-51
- Kształcenie wyprzedzające jako obiecujący model edukacyjny epoki smartfona /Dylak Stanisław/ Edukacja i Dialog. - 2016, nr 03-04, s.6-13

- Narzędzia TIK a komunikacja tekstowa /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 11, s.48-51
- Nauczyciel w cyfrowej szkole - wykorzystanie mediów społecznościowych w edukacji /Zając Dorota/ Polonistyka. - 2018, nr 1, s.26-28
- Nowe oblicze blended learningu /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 2, s.54-56
- Nowe technologie a indywidualizacja nauczania / Janczak Dorota // Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 4, s.47-49
- Pomożecie? [Polish Edmodo Team] /Paks Marcin/ Głos Nauczycielski. - 2016, nr 46, s.11
- Rozpoznawanie potrzeb edukacyjnych cyfrowych tubylców /Musiał Emilia/ Nowa Szkoła. - 2016, nr 3, s.40-49
- Smartfonowi uczniowie /Pietrzyk Karol/ Przegląd Oświatowy. - 2016, nr 11, s.16-17
- Smartfonowi uczniowie. Jak skutecznie pracować z „tubylcami cyfrowymi” /Pietrzyk Karol/ Głos Nauczycielski. - 2016, nr 21, s.12
- Uczenie się w cyfrowym świecie /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 7, s.38-40
- Uczenie się w cyfrowym świecie /Janczak Dorota/ Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 7, s.38-40
- Upodmiotowić ucznia w „szkole umiejętności XXI wieku” przygotowując na cyfrową przyszłość oraz cyfrowy rynek pracy /Łukawski Tomasz/ Edukacja i Dialog. - 2017, nr 01-02, s.8-12

KREATYWNE NAUCZANIE – POBUDZANIE KREATYWNOŚCI I SAMODZIELNOŚCI

Wydawnictwa zwarte

- Geniusz w rodzinie : matematyka, logika, przyroda, plastyka, pamięć, język : zadania dla dzieci wspomagające rozwój i inteligencję / [oprac. zagadek Iwona Baturó oraz Iwona Dybek i Iwona Czar-kowska]. - Warszawa : Wydawnictwo Damidos, 2014. - 349 s.
- Poradnik metodyczny dla nauczycieli prowadzących zajęcia szachowe w ramach projektu „Edukacja przez Szachy w Szkole : zbiór artykułów / [red. Barbara Góra]. - Warszawa : Polski Związek Szachowy, 2016. - 119 s.
- Ripp Pernille. Uczyć (się) z pasją : jak sprawić, by uczenie (się) było fascynującą podróżą / przełożyli Elżbieta Manthey i Wojciech Musiał. - Słupsk: Wydawnictwo Dobra Literatura, 2017. - 313 s.
- Szmidt Krzysztof J. Trening kreatywności: podręcznik dla pedagogów, psychologów i trenerów grupowych. - Wyd. 2 popr. -Gliwice: „Helion”, 2013. - 312 s.

Artykuły z czasopism

- Bawię się sztuką. Kreatywnie, czyli twórczo /Kalbarczyk Anna/ Życie Szkoły. - 2018, nr 2, s.33-39
- Dziecko kreatywne czy niegrzeczne? /Żurek Emilia // Bliżej Przedszkola. - 2017, nr 5, s.6-9
- Jak rozpoznać indywidualne zdolności dziecka i rozwijać jego potencjał? /Goetz Magdalena/ Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 92, s.61-64
- Jak wydobyć kreatywny potencjał? /Prędką-Pawlun Ewelina/ Remedium. - 2017, nr 9, s.5-7
- Kreatywne podejście do matematyki w edukacji wczesnoszkolnej. Praca ze środowiskiem „Rodzina” według metody Profesora Milana Hejnego /Olszewska Margareta, Oterman Marzena/ Życie Szkoły. - 2017, nr 8, s.12-16
- Kreatywnie czy ... /Garstka Tomasz/ Głos Nauczycielski. - 2018, nr 11, s.16
- Kreatywność w edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w ujęciu profesor Marii Grzegorzewskiej /Marek-Ruka Marianna/ Szkoła Specjalna. - 2017, nr 4, s.245-250
- Kreatywność, czyli samodzielność poza schematem / Skolimowska Katarzyna, Kud Marzena/ Edukacja i Dialog. - 2017, nr 03-04, s.41-44
- Kreatywność. Scenariusz zajęć dla uczniów gimnazjum /Sierota Agata/ Remedium. - 2017, nr 12, s.26-28
- Lekcja kreatywności - trening dla ucznia /Prędką-Pawlun Ewelina/ Remedium. - 2017, nr 4, s.5-7
- Nauczanie i uczenie się z wykorzystaniem chmur wyrazów. [Wordle, ABCya, TagCrowd, WordArt, Tagxedo, VocabGrabber] /Palka Ewa/ Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej. - 2017, nr 1, s.21-38
- Nauka przez zabawę, czyli jak wyzwolić w uczniach zdolność kreatywnego myślenia /Łoskot Małgorzata/ Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 89, s.8
- Naukowa przygoda. Wakacyjne projekty edukacyjne - ciekawe, atrakcyjne, inspirujące / Goetz Magdalena // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 26, s.17
- Nuda na sukces /Rhodes Ella/ Charaktery. - 2017, nr 4, s.58-61
- Peer learning czyli nauka przez wymianę wiedzy /Kubala-Kulpińska Aleksandra/ Polonistyka. - 2017, nr 5, s.34-37
- Pomóż mi zrobić to samodzielnie /Mrózek Łukasz/ Wychowawca. - 2017, nr 10, s.23-25
- Powody i sposoby prowokowania uczniów do twórczego myślenia i działania /Breguła Izabela/ Życie Szkoły. - 2017, nr 8, s.2-9
- Uczenie przez tworzenie. Pokazać - Przekazać. Pozwólmy dzieciom „poszaleć” w laboratoriach /Salański Witold/ Głos Nauczycielski. - 2018, nr 37, s.15
- Wykorzystanie kreatywnego potencjału /Prędką-Pawlun Ewelina/ Remedium. - 2017, nr 10, s.5-7

*Agnieszka Stolarczyk,
Jolanta Janonis*

*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Słupsku*

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 4/18 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk.

WSPÓŁPRACA: Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Władysława Hanuszewicz, Jolanta Janonis, Joanna Kierul-Cieślak, Renata Kołosowska, Anna Kreft, Ewa Misiewicz, Wioletta Pająk, Grażyna Przybylak, Agnieszka Stolarczyk, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliszka, Maria Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski.

SKŁAD KOMPUTEROWY I DRUK: Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku.

KOREKTA: Maria Grażyna Wieczorek, Ewa Misiewicz.

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 84-23-567, doskonalenie: 502 644 975, www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl

NAKLAD: 300 egz.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za poglądy i opinie autorów zamieszczonych tekstów. Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl

Kalendarz 2019

Styczeń

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

Luty

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	1	2	3

Marzec

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
25	26	27	28	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Kwiecień

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	1	2	3	4	5

Maj

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
29	30	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

Czerwiec

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Lipiec

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

Sierpień

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
29	30	31	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

Wrzesień

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
26	27	28	29	30	31	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	1	2	3	4	5	6

Październik

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

Listopad

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

Grudzień

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5